IOSEPHI SCALIGERI ELENCHVS,

Et Castigatio Calendarij Gregoriani

A

CHRISTOPHORO CLAVIO BAMBERGENSI

SOCIETATIS IESV

CASTIGATA.

SVPERIORVM PERMISSV.

Romæ, Apud Aloysium Zannettum. M.D.XCV.

FRANCISCO TOLETO
S. R. E. CARD.
AMPLISSIMO.

CHRISTOPHORVS CLAVIVS
SOCIETATIS IESV
S. P. D.

NATVRA ita comparatum est, (quod te non fugit, Francisce Tolete Card. Amplis.) vt præstantissimarum rerum origines plurimis, maximisque obstructæ sint difficultatibus: præclariq; mortalium conatus in æmulorum, obtrectatorumq; reprehensiones incurrant. Vel Calendarij Ecclesiastici emendatio, res maximis, iustissimisq; de causis a Conciliis, Pontificibus, Mathematicis tantoperè expetita, quot difficultates, quot inuidos, quot reprehensores habuit? Nam cum Gregorius XIII. Pont. Max. vir ad Christianæ Reip. salutem natus initio Pontificatus sui ad eam rem adiecisset animum, lectissimisq; Mathematicis ne-

gotium corrigendi Calendarij dedisset, tot tantaq; alia ex alijs excepere difficultates, vt conuentus ille decennium tenuerit. adeo ingens cura fuit, ne prius egregium illud opus ederetur in vulgus, quã bene maturum æquis iniquisque pariter videretur. Ac sane inter conuentus illius initia (cuius rei tute optimus es testis) repentina quadam procella rem omnem disiecisset, nisi tua singularis auctoritas Pontificem iam nutantem in suscepto consilio confirmasset. Ita demum, fauente Deo, Gregorio auctore, te potissimum hortatore, tam præclara res aliquando est ad exitum, finemq; perducta. Nec tamen obtrectationum finis. noua deinde turbæ exortæ, nouæ obiectæ difficultates. Vix adeo Gregorianum Calendarium summa ope, curaq; perfectum (quod res ipsa omnium consensu vulgandi iam maturitatem dabat) in lucem prodierat, cum Tubingæ, quæ vrbs est Hæreticorum in Germania, teterrimus turbo exortus est Michael Mæstlinus Mathematicus nobilis, sed hæresi Vbiquetaria infamis. Is orthodoxæ religionis, Pontificisq; Romani odio furens, libro edito, Gregorianum Calendarium conuellere, funditusq; euertere est connisus. Cuius nos fallaces, captiosasq; rationes in Apologia nostra (quæ anno 1588. edita est) ita dissoluimus, vt simul incredibilem hominis

impor-

importunissimi audaciam frangeremus: sic prorsus, vt ille euidentibus rationibus euictus ad alia se studia proripuerit cum fractis iam, & inanibus minis. Nuper vero apud Batauos Iosephus Scaliger Iulij Cæsaris filius extitit, vir cæteroqui ingenio, & eruditione florens, qui Calendarium Gregorianum, non quidem, vt Mæstlinus, delere: sed tantum castigare conatus est. Laudat quippe Calendarij emendandi curam: sed nequaquam satis esse emendatum contendit. Proinde falsis ipse criminibus Lilianam rationem onerat, vt imperitis rerum obtrudat suam. Sed homo ingeniosus in primis ac disertus

" Maiores pennas nido extendisse videtur. *quippe qui tam præclari operis Pontificia auctoritate fundati, suis viribus nixi, Catholici orbis vsu consensuq. corroborati, statum conuellere sit adortus. Itaq; res contra prorsus accidit, ac volebat. Nam Gregorianum Calendarium omni ope infirmare dum nititur, magis magisque confirmauit ac stabiliuit. Quippe falsa eius crimina in hoc libello sic diluta sunt a nobis, vt in ipsum redundent auctorem: Gregorianæ autem rationis veritas in comparatione Scaligerianæ rationis longe magis appareat. Et quoniam magnum in Flandria, Germania, Francia Iosephi Scaligeri nomen*

esse audiebam, faciendum mihi putaui, ut castigationis rationes ac momenta examinarem, planumque omnibus facerem, quibus in rebus ille nos errare falso existimarit, ipsum in maximos delabi errores ac difficultates. Quod idem illi in Cyclometricis elementis accidit, ubi ab Archimede Geometriæ principe ac parente cum discessisset, tota propemodum errauit uia. Nec mirum. id adeo usuuenire uidemus ijs, qui inusitatas uias indagãt, tritas relinquunt. Cæterum quia Scaliger in hoc libello egregiam aduersus me modestiam adhibuit, mihi uicissim leniter ac moderate cum illo agendum existimaui. quod quidem hoc libentius feci, quod homini faueo. Vere dicam. est in eo præclara indoles ingenij, orationis elegantia, interiores literæ. omnino efflorescit ad eximiam doctrinæ laudem, si perito admonitore vtatur, si sua inuenta cum doctis uiris conferat, si in rebus considerandis multum & diligentiæ ponat & temporis. Itaq. eum amice admonui, & molli, quod dicitur, brachio reprehendi, vt suo periculo doctus, ne nimium posthac fidat ingenio, sed cum Solone senescere se discentem gaudeat: & omisso contentionis studio, suscipiat aliquando patrocinium ueritatis. Non dubito P. A. quin felici Gregoriani Calendarij euentu plusquam pro uirili parte læteris, qui ab

initio, ut dixi, præcipuus ac perpetuus eius fautor extiteris. argumento eſt, quod ſuperioribus menſibus cum Clem. VIII. Pont. Max. egiſti, ne me Catholici regis literis in Hiſpaniam euocatum abire ſineret, prius quam librum de correctione Calendarij a Gregorio XIII. promiſſum, ab omnibus expetitum abſoluerem. Quocirca hoc qualecumq. opuſculum tibi optimo iure debitum in tuo potiſſimum nomine apparere uolui. Oro quæſoque te, ne doni exiguitatem magis ſpectes, quam donantis uoluntatem. Et hoc uel tui in hoc genere erga remp. meriti, uel meæ erga te obſeruantiæ monumentum extare patiaris. Vale. ROMA. Anno M. D. XCV. VI. Calend. Iul.

PROOEMIVM CLAVII.

ALOYSIVS Castagnerus Rupipozæus Baro Abainensis, vir & nobilissimus, & eruditissimus, pro ueteri familiaritate, quæ mihi cum illo intercesserat, cum Regis Galliarum apud Gregorium XIII. Pont. Max. Legatus esset, libellum nuper ad me misit Iosephi Scaligeri de Hippolyti Episcopi Canone Paschali, cum nonnullis excerptis, vt vocat, ex computo Græco Isacij Argyri de correctione Paschatis: quibus ipse anni Gregoriani Elenchum, & castigationem adiunxit. Hunc ego libellum tanti viri nomine famaq; captus auide arripui, magna spe aliquid ab eo afferri dignum ipso, dignum patre: nec mea me spes omnino fefellit. Multa reperi ab eo ingeniosè excogitata, acutè dicta, explicata copiosè. vt Iulij Cæsaris filium possis agnoscere. Verum enimuero inter legendum (pace eius dixerim) nonnulla mihi occurrerunt, quæ minus considerate, quàm talem virum deceret, scripta viderentur. Itaque cum ego, cæteris omissis, ea duntaxat in margine annotauissem, quæ perperam ab eo reprehenderentur in Calendario Gregoriano, grauissimorum hominum hortatu denique adductus sum, vt ea scholia in lucem ederem, ne forte ijs, qui minus in hoc negotio vident, Scaligeri officiat auctoritas; & simul, vt ipsemet melius

in posterum suæ famæ, cui faueo, consultum velit. Oro autem atque obsecro Scaligerum, vt quemadmodum sibi licere existimauit Gregorianum Calendarium, quod totus fermè orbis Christianus approbauit, castigare, atque corrigere, ita alijs licere patiatur eius castigationem, non quidem obtrectandi, sed admonendi studio, castigare: æquoque animo ferat, libellum hunc suum quàm castigatissimum in manus hominum venire: quod ipse de Calendario Gregoriano videtur optare. quamquam eximia eius moderatio, quam in ipsa castigationis præfatione præ se fert, bono me animo esse iubet. Neque enim vereri debeo, ne amicè se à Clauio admoneri patiatur, qui pluris fecerit, *vt ipsemet profitetur,* se à Clauio reprehendi, quàm à multis laudari; *neue errores, si qui sint in hoc libello, inuitus agnoscat, qui* ab se humanitus peccari potuisse *fateatur: præsertim vero cum in hoc genere, si quid peccarit, non sibi peccarit, sed reip. idque vel ipsius iudicio, qui errorem nostrum (quem nullum esse ostendam)* publicum esse *dicit,* & familiam ducere. *Quod si in eo ipso eius deprehendetur error, in quo nos arguit erroris, profectò hoc grauior putandus erit, quò grauius errat, qui ipse errore captus irridet recta ac militari euntes via. Quo libentius faciemus, vt hominem veritatis indagandæ cupidum sui erroris admonitum in viam reducamus. Is igitur, demonstrata Isacij Argyri ratione, sic aggreditur Lilianum, seu potius Gregorianum Calendarium castigare.*

SCALIGER.

ANNI LILIANI ELENCHVS ET castigatio.

NON igitur noua est Paschalis cultus corrigendi cura, sed ante ducentos quinquaginta amplius annos agitata. Quæ res cum memoria auorum nostrorum iterum excitata esset, & doctissimo Ioanni Regiomontano à Pont. Max. mandata, tam mortis eius, quam aliarum turbarum interuentu ad exitum perduci non potuit. Superioribus autem annis Gregorius xiij. nouam anni correctionem proposuit, & maiori parti Europæ probauit ita, vt hæc noua forma calido consensu recepta veterem Iulianam ex animis vulgi penitus deleuerit. [a] Cum igitur reipublicæ intersit, eam quam emendatissimam haberi: in ea autem insint, quæ meliora fieri possint, immo quæ omnino emendanda sunt; arbitror, si meam de ea re sententiam proposuero, meliora ingenia & iudicia ad idem faciendum excitatum iri.

CLAVIVS.

[a] *ENIMVERO nihil est, quod magis cupiamus, quàm Calendarium Gregorianum quàm optimum, & quàm emendatissimum & esse, & haberi. quæ etiam causa fuit, cur id ipsius Gregorij Pont. Max. iussu, omnibus fermè Christiani orbis Mathematicis excutiendum proponeretur; nec prius ederetur in vulgus, quam exquisitis omnium sententijs, satis emendatum eße constaret. Nec præteritus tum fuisset, vir non paterna eruditione, quàm sua clarior, Iosephus Scaliger, si æquè in Mathematicis, atque in literatis eruditisq; viris, nomen habuißet: sed quia iam in Mathematicorum numerum venit, audirique a nobis flagitat; audiatur sanè, (quoniam*

niam ita vult) confecta re, quando integra, non potuit audiri.

SCALIGER.

QVAMQVAM non sum nescius, quam ardua res sit, hoc vlcus tangere, cum in fine librorum meorum de Emendatione temporum strictim ac parcè de hoc negotio verba fecerim, & tamen cum hac animi moderatione effugere non potuerim odium, & conuitia eorum, qui putant sibi in uriam fieri, si non in verba eorum iuremus, & ipsos nunquam errare posse existimemus. b, Itaque, vt audio, delegata fuit cura doctissimo Mathematico Christophoro Clauio, vt in me scriberet: & ne de hac re dubitem, Antonius Posseuinus in sua illa tepida in Chytræum Apologia malum mihi à Clauio intentat.

CLAVIVS.

b *MIHI verò nunquàm delegata est cura, vt in Scaligerum scriberem, sed vt intolerandam Mæstlini audaciam frangerem. quod in Calendarij Gregoriani Apologia efficere conati sumus. quo in libro quæcunque homo audacissimus in nouum Calendarium effutiuerat, planè perspicuèque coarguimus. Nec vero Posseuinus vllum Scaligero* malum à Clauio intentat, *sed eam duntaxat, quam diximus, Apologiam nostram Calendarij oppugnatoribus denunciat. Atque vtinam eam Scaliger veri cognoscendi magis, quàm contradicendi studio, examinasset, profecto animum à Castigatione Calendarij ad defensionem traduxisset, meliore vel prudentiæ, vel ingenij fama.*

SCALIGER.

AVIDISSIME diu illum librum expectaui, c quem etiam inter manus Clauij multi se vidisse mihi aut dixerunt, aut scripserunt.

CLAVIVS.

a *TOTVM hoc commentitium est. Somniasse videlicet oportet istos*, *qui* aut dixerunt, aut scripserunt, se inter manus meas vidisse, *quod nunquam fuit. Gaudeo tamen Scaligerum auiditatem illam suam, quasi famem integram ad hanc nostram admonitionem afferre, vt in posterum & modestior fiat, & cautior.*

SCALIGER.

EGO sanè, qui pluris fecerim, me à Clauio reprehendi, quam à multis laudari, non possum comminisci, quam ille aut causam, aut materiam in me scribendi nancisci potuerit, cum à me nihil dictum sit, quod vllius boni animum offendere possit. Nam si qui sunt errores in libris meis,(& quidni humanitus à me peccari potuisse confitear?) non debent tanti viri cogitationes suas à melioribus occupationibus ad meas nugas refellendas traducere. Equidem eos ea cura libero. Ne frustra sint; ego meos errores melius, & lubentius correxero, quàm ipsi animaduertere possint. Quod ego peccaui, mihi peccaui, non reip. Eorum error publicus est, & familiam ducit. Hortor igitur eos, circumcisa omni ambitione & maleuolentia, vti homines liberaliter educatos facere oportet, ne ita aut sua ament, aut nos oderint, vt desperent, a nobis meliora afferri aliquando posse.

CLAVIVS.

a *NIL hortatione opus est. Libentibus nobis hunc eripies errorem, si errorem esse probaueris: nec æquos solum nos habebis, sed etiam gratos. Expecto interim, quæ tandem sint ista, quæ meliora abs te posse afferri putas; quandoquidem te vnum plus omnibus vidisse confidis.*

SCALIGER.

VT fecit Possevinus: qui in Apologia sua Methodum nostram in cyclum Solarem anni Liliani confidentissimè exagitat; qua tamen melior excogitari, neque breuior potest. Et mirum est, hominem, qui nihil non facit, vt omnibus persuadeat, se solum doctum, & sapientem esse, melius existimationi suæ non consuluisse. Sed & in illa Apologia, & in Bibliotheca, quæ nuper prodijt, manifestò ostendit; se meum opus non legisse, aut non intellexisse: vt cum dicit, me decreta patrum Nicænorum improbare, aut nescio quid tale φορτικὸν & inciuile. Ostendat mihi ille censor morum, & Criticus librorum, vbi hoc legerit in toto opere meo.

Credimus an qui odere, ipsi sibi somnia fingunt?
Ecquis finis scribendi futurus est, si quis volet in eius Bibliothecam anquirere?

Perdere si quis in his dignabitur otia curis?

Ecquod opus in lucem prodijt magis opportunum quæ iustis, qua iniustis reprehensionibus, quam eius Bibliotheca? Quis vnquam vidit confidentiam magis securam alieni iudicij? Sed redeo ad rem. Ego, quod ipse sciat, neque vnquam consilium de anno, aut Pascha corrigendo reprehendi, neque aliter me animatum fuisse, omnes, qui mea scripta legent, fatebuntur. Quid vero in hac forma noua reprehendam, & quid omnino corrigendum sit, aperiam, si prius de instituto auctoris anni aliquid dixero.

CLAVIVS.

NIMIS iracundè tu quidem, mi Scaliger, ne dicam intemperanter, inueheris in Possevinum virum & doctum, & moderatum, & pium. Quod enim verbum in eius Apologia de te non plenum modestiæ, officij, pietatis? An illud te male habuit, quod tuam methodum impro-

improbauit? At reprehensiones eorum, qui inter se sententijs dissident, vituperandæ non sunt, si maledictis, & contumelijs vacent. Concertatio quippe de rebus dubijs cos est ingeniorum, & parens veritatis. Deinde cur illi non licuerit improbare tuam methodum, cum tibi Lilianam Pontificia auctoritate comprobatam improbare licuisset? Vide, quæso te, ne si quis illius Apologiæ modestiam comparet cum hac, vt leuissime dicam, iracundia tua, vetus illud in te conferat,

Fœnum habet in cornu, longe fuge.

At memento, nihil nec recte fieri cum iracundia, nec recte factum iudicari. Nam in Bibliotheca, vt Posseuinus aliqua fortasse culpa teneatur erroris humani, qui voluerit de omnibus ferme nobilibus scriptoribus ferre iudicium, cum sciret, tam multos deinde iudices de suo iudicio iudicaturos, tamen non venia solum dignus est, sed fortassis etiam laude. Nam vt de Cicerone, & Hieronymo taceam, fecit idem, quod pater tuus, vir doctissimus, fecerat: fecit idem, quod tu quotidie facis. Non video, cur illi interdictum sit, quod uobis omnium concessu licere existimas: nisi vero hanc libertatem de cæterorum libris iudicandi, confidentiamque securam alieni iudicij, vestræ familiæ propriam ducitis. At enim multa sunt in ea Bibliotheca, quæ tibi non probantur: esto. Multa certè erunt, quæ alijs & probentur, & prosint. Nam vt omnia quæ scribas, probentur omnibus, optandum magis est, quam sperandum. Porrò quod illam Bibliothecam adeo contemptim exagitas, vereor, ne illis, qui illam legerint, ipse videaris φορτικὸν *illud, & inciuile, quod in Posseuino*

sine causa reprehendis, admittere.

SCALIGER.

DE CYCLO SOLIS IN PERIODO Liliana.

EX modo anni tropici Alphonsino, quo melior hactenus reperiri non potuit, iamdudum à peritis animaduersum est, in annis 134. Iulianis vnum bissextum superuacuum esse, & in 402. tria. Sed neglectis duobus annis, putarunt tutò assumi posse 400. annos pro iusta periodo, quod is sit quaternarius numerus, & ideo rationi bissexti conuenientior, quo interuallo 97. tantum bissexta vsurpanda sint, & periodo vertente, hoc est, anno quadringentesimo primo, Calendæ Ianuarij in eandem literam Dominicam incurrant. Nam 400. annis Aegyptiacis in septem distributis, remanet vnitas, quæ cum 97. bissextis composita facit 98. septenarium numerum. Igitur si, verbi gratia, Calendæ Ianuarij anni primi inierint à Dominica, vltima Decembris anni quadringentesimi incidet in Sabbatum, & proinde Calendæ anni quadringentesimi primi conferentur in Dominicam, vt in anno primo. Erit ergo iusta periodus anni tropici. Hoc cum iamdudum à peritis decretum esset ante hos centum, aut amplius, annos, Lilius hanc periodum amplexus ad anni correctionem aggressus est, exemptis de Calendario decem diebus, vt pro xj. scilicet Martij, xxj. putaretur. Cum igitur in quadringentis annis tria bissexta perimi debeant, ipse ea de fine primæ, secundæ, tertiæ Centuriæ eximit: finem autem quartæ centuriæ bissextilem esse sinit; vt, exempli gratia, Februarius annorum Christi 1700. 1800. 1900. erit non vigintinouem dierum, sed vigintiocto: Februarius autem anni 2000. erit vigintinouem. Constat igitur Tetracosieteris Liliana quatuor centurijs, centuria ternis cyclis Solaribus cum sexdecim annis cycli quarti inchoati, vt in centu-

centurijs prima, secunda, tertia vna litera bissextilis omittatur in anno xvj. Cycli Solaris quarti: quemadmodum in subiecto Laterculo habes, in quo sub centurijs o. 100. 200. è regione 16. anni cycli habes geminam literam, maiusculam, & minusculam, Cb, Ed, Gf. ambæ procedent in annis 16. 44. 72. Sed in anno 100. hoc est in 16. quarti cycli minuscula litera incipit cyclum Centuriæ sequentis: vt vides in Laterculo. Fingimus igitur semper æquinoctium fuisse in xxj. Martij ab initio Epochæ Christi. Abiectis igitur omnibus 400. de annis Christi, relinquuntur anni Tetracosieteridis currentis. In quibus considerandum est, quota sit centuria, & quotus annus cycli Solaris in centuria: & ex Laterculo habebis literam Dominicalem Lilianam. Volo scire literam Dominicalem anni præsentis 1594. Abiectis, omnibus 400. remanent anni 394. currentis centuriæ: quarum tres iam lapsæ sunt, & annus 94. currit quartæ centuriæ. In Laterculo in annis expansis è regione annorum 94. sub 300. hoc est, sub tertia centuria lapsa, habes in angulo communi literam B, Dominicalem huius anni 1594. Rursus volo scire literam Dominicalem anni 1800. Abiectis omnibus 400. remanet annus centesimus secundæ centuriæ. Sub 100. prima scilicet centuria lapsa, è regione annorum 100. habes in angulo communi Ed. Et quia est centesimus annus centuriæ, litera d, non faciet bissextum, sed continuabitur, vt in anno communi. At in anno 1744. & 1772. ambæ assumuntur: quod bissexti habeatur ratio. Rursus de annis 1600. Christi abiectis 400. relinquitur annus centesimus quartæ centuriæ. Sub 300. è regione 100. occurrit in communi angulo litera gemina BA, nimirum vtraque maiuscula: quo notatur, semper A, sumi in bissextum, hoc est, vtramque literam in eo anno locum habere, priorem à Ianuario ad locum bissexti, alteram à loco bissexti ad exitum anni. a, Hæc methodus expeditissima est. Neque vlla

a

melior

LATERCVLVS CYCLI SOLARIS Liliani.

Anni expansi Centuriæ Lilianæ				0	100	200	300	Anni Christi		Character Cycli ☉ Iuliani
1	29	57	85	G	B	D	F	1	2801	xxv
2	30	58	86	F	A	C	E	101	2901	xiij
3	31	59	87	E	G	B	D	201	3001	j
4	32	60	88	DC	FE	AG	CB	301	3101	xvij
5	33	61	89	B	D	F	A	401	3201	xvij
6	34	62	90	A	C	E	G	501	3301	v
7	35	63	91	G	B	D	F	601	3401	xxj
8	36	64	92	FE	AG	CB	ED	701	3501	ix
9	37	65	93	D	F	A	C	801	3601	ix
10	38	66	94	C	E	G	B	901	3701	xxv
11	39	67	95	B	D	F	A	1001	3801	xiij
12	40	68	96	AG	CB	ED	GF	1101	3901	j
13	41	69	97	F	A	C	E	1201	3001	j
14	42	70	98	E	G	B	D	1301	4110	xvij
15	43	71	99	D	F	A	C	1401	4201	v
16	44	72	100	Cb	Ed	Gf	BA	1401	4301	xxj
17	55	73		A	C	E	G	1601	4401	xxj
18	46	64		G	B	D	F	1701	4501	ix
19	47	75		F	A	C	E	1801	4601	xxv
20	48	76		ED	GF	BA	DC	1901	4701	xiij
21	49	77		C	E	G	B	2001	4801	xiij
22	50	78		B	D	F	A	2101	4901	j
23	51	79		A	C	E	G	2201	5001	xvij
24	52	80		GF	BA	DC	FE	2301	5101	v
25	53	81		E	G	B	D	2401	5101	v
26	54	82		D	F	A	C	2501	5201	xxj
27	55	83		C	E	G	B	2601	5401	ix
28	56	84		BA	DC	FE	AG	2701	5501	xxv

melior esse potest, quæ quidem ex scripto discatur. Quæ vero memoriter teneri potest, longè expeditior est, si tenueris quatuor primas literas initiales quatuor centuriarum, G, B, D, F. Pro quibus sume quatuor verba, *Gratis, Bonus, Dei, Filius*, de technico illo versu vulgatissimo. *Filius Esto Dei, Cælum Bonus Accipe Gratis.* Quater enim interrumpitur cyclus antiquus. Itaque initio primæ centuriæ cyclus Solis incipiens à GRATIS, statuit eam vocem in ima radice indicis, FILIVS in ima radice medij, ESTO in ima radice Medici, DEI in ima Auricularis, & ita deinceps, vt solet in vulgari methodo cycli Solaris. In secundæ centuriæ initio sume BONVS in ima radice Indicis, ACCIPE in ima medij, &c. vt patet ex subiecta formula, in qua GRATIS habet I pro prima centuria, BONVS

IIII		III		II		I
Filius	*Esto*	*Dei*	*Cælum*	*Bonus*	*Accipe*	*Gratis*

II, pro secunda, DEI III, pro tertia. FILIVS IIII pro quarta. Vnde etiam colligis interruptionem rationis hebdomadicæ fieri per omissionem vnius literæ: nempe interruptionem à GRATIS ad BONVS, hoc est, a prima centuria ad secundam fieri omissione vocis ACCIPE; interruptionem autem a BONVS ad DEI, per omissionem vocis CAELVM: & ita in alijs. Qui huic tam expeditæ methodo obtrectari velit, eum aut malignum, aut harum rerum imperitum esse oportet. Et tamen hæc est, quam damnat Possevinus. Quod si quis per cyclum Solis Iulianum hoc tractare velit, poterit ita facere: Annum Christi sumat è Laterculo ex annis Christi collectis, si præcise inuenitur: sin autem, proximè minorem. è cuius regione character cycli Solaris sumptus, & in formula cycli Solaris numeratus vsque ad annum cycli Solis currentem, ostendet literam Lilianam. Exemplum. Volo scire literam Dominicalem anni 1601. Annus præcise inuenitur

tur in annis Christi collectis. E cuius regione character XXI. in formula cycli-Solis erit annus primus cycli Solaris. Itaque cum in dicto anno 1601. annus cycli Solaris sit quartusdecimus, is numerus à XXI. putatus in formula

CYCLVS SOLIS IVLIANVS	
1	GF
2	E
3	D
4	C
5	BA
6	G
7	F
8	E
9	DC
10	B
11	A
12	G
13	FE
14	D
15	C
16	B
17	AG
18	F
19	E
20	D
21	CB
22	A
23	G
24	F
25	ED
26	C
27	B
28	A

desinet in VI. iuxta quem litera G, est litera Dominicalis anni propositi 1601. Rursus volo scire literam Dominicalem Lilianam in anno 1741. qui numerus non inuenitur præcise in annis collectis. Numeri proximè minoris 1701. character est IX: & est annus cycli Solaris Iuliani quartusdecimus. In formula, quatuordecim à IX. putata desinent in XXII. & ideo in litera A, quæ est litera Dominicalis Liliani anni propositi 1741. Quod verum deprehendes ex altera methodo è regione annorum 41. expansorum sub 100. centuria prima lapsa: vbi est eadem litera A. Et hæc quoque methodus, quamuis sit eadem cum Liliana, quanto tamen expeditior sit, quàm ipsa Liliana, hominem modestum, & peritum harum rerum, non Posseuinum, iudicem fero.

CLAVIVS.

[a] *SIC profectò est, vt prouerbio fertur. Suum cuique pulchrum. te tua, me delectant mea. Alijs & melior videtur, & expeditior illa methodus, quæ in Apologia à nobis proposita est, qua sine cyclo Solari litera Dominicalis inuenitur, (vt lib. 3. Apologiæ docuimus) & quidem memoriter, nè hoc Scaliger aut quisquã in ea desi-*

 deret.

deret. Nec vero hanc Scaligeri methodum post correctum Calēdarium improbo. video enim vsui esse posse: verum id habet vitij, quod in futurum duntaxat tempus valet, non etiam in præteritum. Nam si in superiores annos reuocetur, falsam literam dominicalem ostendet, etiamsi fingas, vt ipse vult, æquinoctium esse 21. Martij. Etenim, exempli gratia, anno 325. hoc est, tempore concilij Nicæni, æquinoctium in 21. Martij veram, non fictam sedem habebat: tamen Scaligeriana methodus offert literam dominicalem D, cum fuerit C.

S C A L I G E R.

DE EPACTIS LILIANIS.

HIPPARCHVS primus omnium deprehendit in annis Aegyptiacis 304 & diebus 75. absolutam fieri Lunæ ἀποκατάστασιν, vt nihil de epilogismo Lunari reliquum fiat. Sed 304. anni cum 75. diebus sunt minores annis Iulianis 304. die vno; cum annis 304. Iulianis bissexta 76. congruant. a, Ergo Epactæ Iulianæ in Calendario post 304. annos anteuertent vno die.

C L A V I V S.

HOC auctoritate magis, quam veritate nixum, si diligentius excutiatur, nutat, totumq. Scaligeri ædificium, quod hac velut substructione excitatur, pariter ruit. Nam si Luna in 304. annis anteuerteret sedem suam vno die, hoc est, 24. horis, anticiparet in vno cyclo decennouennali hor. 1 ½ quod falsum est, & contra omnes Astronomos. Vt enim lib. 2. Apologiæ cap. 1. ex Ptolemæo, Alphonso, & tabulis Prutenicis ostendi, in vno cyclo anticipat tantum hor. 1. min. 27. sec. 31. ter. 55. ita vt annis 312 ½ vnum fermè diem anticipet. Sed ne actum agamus; qui plura ea de re desiderat, perlegat cap. 1. lib.

lib. 2. Apologiæ. Verum enimuero satis mirari nequeo, cur Scaliger, quo haud scio, an nemo in alienis inuentis excutiendis, exagitandisq. exercitatior fuerit, hac in re adeo se præbuerit dissimilem sui; atque adeo cur ex falsis redarguendis non veram laudem quæsierit, qui sæpe ex verorum exagitatione celebritatem nominis quærat: præsertim vero, cum ille ipse Isacius Argyrus, quem tantopere amplectitur, eius rei facile illum potuerit admonere. Is quippe (vt vel ex ipso in excerpto de correctione Paschatis intelligi potest) disertis verbis docuit, Lunam annis 304. non exactè vnum diem anteuertere.

SCALIGER.

ESTO nouilunium, vel prima mensis lunæ, in tertia Decembris Iuliani, hoc anno 1594. in quo epacta est XVIII. quæ ex veteri vsu Computatorum à Martio incipit. Quare cum December a Martio decimus sit, epacta 18. prima lunæ incidit in III. Decembris. Sed post 304. annos, hoc est, anno 1898. eadem neomenia anteuerterit vnum diem, & iam non amplius erit in III. sed in II. Decembris. Ergo ad nouilunium indicandum epacta illa vetus 18. erit inutilis, & pro ea epacta 19. assumenda. Denique post alios 304. annos, hoc est, anno 2202. epactam 19. noua epacta XX. excludet. Epactæ igitur in anno Iuliano & sursum nituntur, & augentur vnitate pro ratione decrementorum periodi Hipparcheæ: Contrarium fit in anno tropico. Nam in eo epactæ deorsum præcipitantur, post annos 228 aut 247. Hoc igitur anno 1594. nouilunium est in 13. Decembris, Epacta Liliana 8. Anno 1841. idem nouilunium descendet in 14. diem, Epacta autem erit 7. & ita semper, nisi quiddam, quod obstet, interuenerit. Augetur igitur epacta in anno Iuliano, decrescit in Tropico. Ergo epactæ tam in Iuliano, quam in Tropico

ab vnitate κατὰ μετέμπτωσιν sursum ascendunt secundum naturalem seriem, & infra pessum eunt, contra naturalem seriem, κατὰ προέμπτωσιν. Si igitur epacta ex 18. fit 19. in anno Iuliano, ex 8. fit 9. in Tropico: ergo epactæ percurrunt omnem tricenarium numerum post aliquot millia annorum. Igitur instituendus erit cyclus epactarum perpetuus ab XI. ad XXX. semper progrediendo per vndenarium numerum propagatus. Et quia in Calendario incrementorum aut decrementorum series retrograda est, non alia poterit in Calendario annotari, nisi retrograda.

a Non igitur verum est, quod doctissimus Mathematicus Clauius initio Capitis III. libri secundi Apologiæ scribit, epactas secundum seriem naturalem ab vnitate ad triginta deorsum descendere posse. Neque video quam defensionem sententiæ suæ parare possit. Ex illis enim, quæ demonstrauimus, omnino retrogradas esse necesse est, & alias institui non posse. Nos eiusmodi epactas tricenarias retrogrado ordine progredientes vidimus olim in Calendarijs duobus vetustis. alterum Missali Romano elegantissime scripto, alterū perantiquo Psalterio præfixum erat.

CLAVIVS.

a *AT verum esse ostendam, tibiq. ipsi, doctissime Scaliger, probabo, si quod ibi breuiter perstrinxi, hic pluribus explicabo, faciamq. vt videas, quod videre te negas, quam defensionem sententiæ meæ parare possim. Epactæ in Calendario sunt Indices Nouiluniorum, adeo vt loco ipsarum poni possint quæcunque alia signa. Itaque quem admodum nunc, quando Epacta est. 13. Nouilunium incidit in diem 18. Martij, & sequenti anno in diem 7. currente Epacta 24. quam indicat tabella Epactarum hoc seculo currentium: ita quoque si ordine recto collocatæ essent Epactæ, vt à diebus non differrent, pro Epacta*

13.

13. tabella numerorum Nouilunia monstrantium offerret nobis numerum 18. atque ita rursus esset Nouilunium die 18. Martij. Sequenti deinde anno eadem tabella exhiberet nobis numerum 7. pro Epacta 24. qui nimirum numerus 7. vndecim vnitatibus minor est, quã 18. numerus præcedentis anni; quemadmodum & Epactæ 24. vndecim vnitatibus maior est, quam Epacta 13. antecedentis anni. Certè hic Romæ à quodam Mathematico perito congregationi Calendarij propositum est Calendarium, in quo 30. numeri Epactarum directo ordine descripti erant, ac rectissimè Nouilunia indicabant, non secus atque ipsæ Epactæ retrogrado ordine dispositæ. Cæterum quia in illis numeris non seruatur incrementum Epactarum per 11. vnitates, sed per decrementum, præoptauimus ordinem retrogradum, vt magis naturaliter Nouilunia indicarentur, quod lib. 2. Apologiæ cap. 3. tradidimus. Apparet igitur, Epactas in Calendario progredi posse recto ordine, quamuis tunc non seruent ratione͂ Epactarum, sed tantum signa sint Nouiluniorum. Atque hoc illud est, quod in Apologia significare voluimus.

SCALIGER.

INSTITVTO igitur cyclo Epactarum perpetuo, & annotatis retrogrado ordine Epactis in Calendario, [a] Lilius vidit quartamdecimam Paschalem Dionysianam in anno Iuliano anteuertisse triduo per totum cyclum sine vlla exceptione, præterquam in annis 8. & 19. cum scilicet Epactæ sunt 28. & 29. quæ quidem Epactæ anteuertunt sedem Dionysianam non, vt reliquæ 17. triduo, sed quatriduo. Anteuertent igitur quartamdecimam huius seculi vno die. Nam hodie, cum Epacta est 28. in Calendario Iuliano, quartadecima est in XV. Aprilis. Igitur 28.

Epacta debet constitui in 2. Aprilis. Rursus quartadecima hodierna, cum Epacta est 29. in Calendario Romano est in 14. Aprilis. Ergo Epacta 29. debetur Calendis Aprilis. Cum igitur Calendæ Martij incipiant ab Epacta 30. siue 0, quod idem est, erit rursus eadem Epacta 0, in vltima Martij, siquidem Calendæ Aprilis vindicant Epactam 29.

CLAVIVS.

HOC vero ariolari, ac diuinare velle est. Nunquam enim Lilius, aut Gregoriani Calendarij conditores istam rationẽ collocandi in Calendario Epactas, ne per somnium quidem cogitarunt: sed vera ac germana ratio explicata a nobis est cap. 3. lib. 2. Apologiæ, quò Lectorẽ reijcimus.

SCALIGER.

SED vrgemur incommodo ex altera parte. Nam menses Lunares politici, vt nemo nescit, alternis sunt pleni, & caui, id est, tricenum, & vndetricenum dierum. Quod si ita statuamus Epactas, vt 0 sit in Calendis, & in vltima Martij, & in 30. Aprilis, & sic deinceps: Omnes igitur menses Lunares fuerint tricenum dierum, & annus Lunaris, qui explicatur 354. diebus, constabit ex solidis 360. quod est absurdum. Præterea Epacta XXIIII. hoc facto manet inutilis methodo quartædecimæ Paschatis. Citimus terminus Paschalis est 21. Martij, remotissimus 18. Aprilis. Sed Epacta 24. constituit quartamdecimam Paschalem in XIX. Aprilis, nempe vltra terminum remotissimum. Eadem etiam in Martio statuet quartamdecimam in XX. mensis citra citimum terminum. Epacta igitur XXIIII. erit inutilis ad Pascha semper, & hoc seculo præsertim, cum circumcisis decẽ diebus, Epacta vetus Iuliana IIII. fit hodie XXIIII. in anno cycli XIIII. cuius quartadecima Luna Dionysiana hærebat in XII. Aprilis, hodie autem κατὰ προέμπτωσιν, tridui est in IX. Aprilis. Exemptis igitur decem diebus, eadem deprehenditur in XIX.

Aprilis

Aprilis Liliani, vt iam dictum est. Quod igitur huic malo remedium excogitabitur? Epactarum ratio, propter quartamdecimam Paschalem præcipuè reperta est, a quæ autem Epactæ quartamdecimam in Martio ostendunt, eædem Epactæ in alijs mensibus quartamdecimam ostendere debent: vt exempli gratia, cum Epacta est XVIII. quartamdecimam Lunam ostendit. Epacta V. per totum annum. At hoc non poterit fieri, si Epacta XXIII. statuatur in VI. Aprilis. Nam quartamdecimam Martij ostendet Epacta XI. Vt igitur in Aprili Epacta XI. ostendat quartamdecimam, necessario Epacta XXIIII. debet esse in V. Aprilis. Erunt igitur duæ Epactæ in eadem sede.

CLAVIVS.

NIMIRVM hoc vsquequaque verum non est. Etsi enim in exemplo abs te allato id eueniat, tamen quoties intercurrit collegium duarum Epactarum 25.24. vel vt ipse vis, Epactarum 0. 29. hic ordo interrumpitur. Nam cum Epacta est 8. quartamdecimam ostendit in nonnullis mensibus Epacta 24. in alijs verò 25. Non ergo eadem Epacta per totum annum quartamdecimam monstrare poterit. Sed dices fortasse, quartamdecimam Epactæ 8. non cadere in Martium, sed in Aprilem. accipiamus ergo Epactam 22. in Februario, cuius quartamdecimam in Martio indicat Epacta 20. Deinde Nouilunium indicat Epacta 3. cuius quartamdecimam in Aprili ostendit Epacta 19. vbi igitur latet Epacta 20. indicans quartamdecimam: quam vtique esse oporteret, nisi Scaligeriana ratio claudicaret? Sed vtcunq. res habeat, nos huiusce rei nullam habuimus rationem, quòd ad rem nostram nihil facere videretur.

SCALIGER.

a QVOD quidem si alternis syzygijs obseruetur, ita

menses

menses fuerint alternis pleni & caui, prout ratio anni Lunaris politici postulat. Rursus alia mora obijcitur. Nam cum collegium duarum Epactarum XXV. XXIIII. in eandem diem quintam Aprilis coniectum sit: quoties accidet in eodem cyclo Epactam vtramque reperiri, necessarium erit, Nouilunium bis in eodem die contingere in vno cyclo: quod est absurdum. Ab anno 1900. ad annum 2199. Epacta XXV. erit in aureo numero XVII. Epacta autem XXIIII. in aureo numero VI. Ab anno 3100. ad 3399. Epacta XXV. erit in aureo numero xij. Epacta xxiiij. in aureo numero primo. Anno 3800. ad annum 4099. Epacta xxv. aureo numero xv. congruet, xxiiij. autem aureo numero quarto. Denique ab anno 4500. ad annum 4699. Epacta xxv. conuenit aureo numero xviij. Epacta xxiiij. aureo numero vij. Ita in eodem cyclo occurrit vtraque Epacta xxv. xxiiij.

CLAVIVS.

a HIC omnino rectè argumentatur doctissimus Scaliger. Nec vero aliter nos ratiocinati sumus in Apologia cap. 3. lib. 2. Et scilicet Nouiluniorum ratio id postulat.

SCALIGER.

a HVIC incommodo ita mederi visus est, si Epactam 25. nigram cum Epacta xxvj. coniungeret: cui locus erit, quoties numerus aureus maior erit, quam xj. Tunc enim illa Epacta 25. atrata extraordinaria sumetur pro ordinaria xxv. miniata: quia, vt diximus, ab anno 3100. ad annum 3399. Epacta 25. congruit aureo numero xij. Nullus autem minor est aureus numerus, cui illa Epacta vnquam competere possit. Propter eandem causam, quoties aureus numerus minor erit, quam xij. sumenda erit Epacta xxv. ordinaria miniata.

CLAVIVS.

a ET quidem prudenter auctor Calendarij hoc remedium

dium adhibuit. Argumento eſt, quòd ipſemet Scaliger, qui hoc remedium neglexit in illo ſuo collegio Epactarum o. 29. haud quaquam hoc vitauit incommodum, vt ſuo oſtendemus loco.

SCALIGER.

b HAEC nos ideo fuſius tractauimus, quia doctiſſimus Clauius in ſua ad Mæſtlinum Apologia, neque quare Calendis Aprilis xxix. Epacta pro xxviij. notata fuit, expoſuit, neque quare Epacta xxiiij. potius, quam quæuis alia loco ſuo luxata. Nam qui has noſtras cum illius rationibus contendet, facilè, vtrius ſint veriores, deprehendet.

CLAVIVS.

b *QVAM vere hæc dicantur, facilè intelliget, qui caput 3, lib. 2. Apologiæ perlegerit: vbi ratio affertur huiuſce diſpoſitionis Epactarum in Calendario, idq. adeo fuſè & copioſè, vt hoc labore Scaliger ſuperſedere poſſet, niſi inanem ſumere operam vellet, & ex alijs creſcere.*

SCALIGER.

RVRSVS quoties Epacta primi aurei numeri eſt vnitas, tunc Epacta xix. concurrit cum vltimo numero aureo xix. Ideo in vltimam Decembris Epacta nigra 19. cùm xx. coniecta fuit, quæ locum habeat, quoties aureus primus numerus eſt vnitas. Tunc enim, vt iam dictum eſt, Epacta xix. concurrit cum aureo numero xix. Vnitas, vt diximus, in ſequenti anno, eſt primus aureus numerus, notatus in xxx. Ianuarij. A Calendis Decembris ad 30. Ianuarij, ſunt tres ſyzygiæ. Et quia Epacta eſt xix. currens, quando vnitas eſt primus numerus, nulla autem Epacta xix. poſt Cal. Decembris, ad 30. Ianuarii, notata ſit in Calendario: ideo pro xx. Epacta 19. nigra aſſumenda eſt, ne duæ ſyzygiæ tranſeant ſine Epacta. Hoc autem non accidet, niſi in annis 1595. 1614. 1633. 1652. 1671. 1690.

1690. Nam multa millia annorum expectanda essent, vt iterum aureus primus numerus sit vnitas.

C L A V I V S.

NAE ille, si nigram Epactam 19. quam tantopere contemnit, in vltimo Februarij die collocasset, in tantas salebras non incidisset: quippe qui constituere cogatur Lunationem dierum 59. vt deinde ostendemus. quod quam ineptum atque adeo mõstrosum sit, nemo non videt.

S C A L I G E R.

HIS animaduersis, restabat tabula æquationis Epactarum, quæ notat mutationes Epactarum secundum μετεμπτώσεις earum in centurijs annorum Christi. Sumptum est autem initium à numero aureo iij qui temporibus Niceni Concilij annotandus fuisset in Calendis Ianuarii. Ideo quoties currens aureus numerus ex tabula æquationis in tabulam cycli Epactarum perpetuam conferendus est, retrocedendum est ad tertiam à nota proposita cellulam, vt habeas primum aureum numerum currentem in anno proposito. a hoc vero expeditiorem Epactarum methodum apponemus, quam Lilianam, quæ sine retrocessione illa statim primum numerum ostendat. In tabula

TABVLA AEQVATIONIS EPACTARVM.

Anni Christi	1	320	500	800	1100	1400	1582	1600
Character Epactæ	7	8	8	9	10	11	1	1

Anni Christi	1700	1800	1900	2000	2100	2200	2300	2400
Character Epactæ	0	0	29	29	29	28	27	28

subiecta

Anni Christi	2500	2600	2700	2800	2900	3000	3100	3200
Character Epactæ	27	26	26	26	25	25	24	24

Anni Christi	3300	3400	3500	3600	3700	3800	3900	4000
Character Epactæ	24	23	22	23	22	21	21	21

Anni Christi	4100	4200	4300	4400	4500	4600	4700	4800
Character Epactæ	20	19	19	19	18	18	17	17

CYCLVS EPACTARVM LVNARIVM *Perpetuus*.

0	xj	xxij	iij	xiiij	25 xxv	vj	xvij	xxviij	ix
xx	j	xij	xxiij	iiij	xv	xxvj	vij	xviij	xxix
x	xxi	ij	xiij	xxiiij	v	xvj	xxvij	viij	19 xix

ſubiecta æquationis Epactarum ab anno Chriſti primo, ad 320. quod eſt ſeculum Nicænæ Synodi, Epacta primi aurei numeri erit 7.

CLAVIVS.

a *HOC vero optimum, vt Scaliger vir ingenioſiſſimus noſtra nobis obtrudat, pro ſuis. Etenim iſta quoque Epactarum methodus noſtra eſt, & lib. 2. Apologiæ cap. 4. luca-*

luculenter explicatur: vbi etiam causa affertur, cur illam alteram huic antepofuerimus. Maluimus quippe ab aureo numero iij. incipere, quam ab j. vt constaret tabellam cycli Epactarum perpetuam ex tabula expansa excerptam esse: & vt characteres in cyclo perpetuo Epactis superpositi ætatem Lunæ in Martyrologio indicarent.

S C A L I G E R.

QVIA in anno Iuliano mutatio Epactarum, vt ostendimus, fit post annos 304. Sed Lilius neglectis 4. omnibus 300. annis putauit mutationem fieri in Epacta Iuliana.

C L A V I V S.

ATQVI nos post annos 312 ½ fieri supra ostendimus: Nec Lilius illos 12 ½ annos, qui tres centurias excedunt, negligit. Eos enim reuocat in numerum, vbi nouam Centuriam expleuerint. quo tempore pro 300. annis 400. obseruari iubemus. Quam nos rationem, tanquam magis popularem, & ab errore magis remotam secuti sumus, vt cap.4. lib.2. Apologiæ docuimus. Totam autem rem is, qui paulo post a nobis subijcietur, calculus planius demonstrabit.

S C A L I G E R.

A 320. ad 500. ergo fiet mutatio, post nimirum 300. annos. & quia sunt minus quam 300. anni à 320. ad 500. continuabitur vsque ad 800. vnde incipiet alia mutatio. Et quia à 320. ad 800. sunt plus quam bis 300. anni, & tamen duæ tantum factæ sunt mutationes 8. & 9. id compensabitur in anno 1100. Et sic deinceps: donec in anno 1400. Epacta primi aurei numeri erit xi. vsque ad annum 1582. in quo exemptis x. diebus, pro xi. Epacta, erit Epacta 1: quæ hodie durat, durabitque ad annum 1700. in quo Epacta post 300. annos debebat crescere in anno

Iuliano:

Iuliano: sed propter omissionem bissexti in anno 1700. pro 1. erit o. Sic in sequentibus idem erit. Volo igitur scire Epactam anni Christi post x. dies exemptos. Sume ex tabella æquationis annum Christi propositum, si quidem præcise inuenitur: sin autem, annum proximè minorem. numerus illi suppositus erit character primi aurei numeri; qui putatus in cyclo Epactarum perpetuo, & desinens in numero anni cycli currentis ostendet Epactam anni propositi. Volo scire Epactam anni Christi 1700. qui quidem cum præcise in tabula æquationis reperiatur, character o, illi suppositus erit numerus primus illius anni 1700. & cum aureus numerus sit x, in cyclo perpetuo si ab Epacta o. deinceps decem putaueris, desines in ix. quæ est Epacta anni propositi 1700. Rursus volo scire Epactam anni 1914. Cum is numerus in tabella æquationis præcise non inueniatur, character 29. sub proxime minore 1900. erit numerus primus aureus propositi anni 1914. Et cum aureus numerus xv. currat, in cyclo à xxix. quindecim putata desinunt in iij. quæ est Epacta anni propositi 1914. [a] Hæc methodus melior est Liliana: quamuis ei imperitissimè obtrectari possit aliquis Posseuinus.

CLAVIVS.

[a] *QVASI vero hæc quoque Liliana non sit, & à nobis illi alteri certis de causis, vt supra docuimus, postbabita: vt Posseuino opus non sit. quem virum & pium, & satis doctum, nescio cur Scaliger potissimum delegerit, in quem toties per ludum ac iocum incurreret.*

SCALIGER.

[b] NAM quorsum illa retrocessio ad tertiam cellam, si compendi fieri potest ille labor? Hoc est institutum Lilij, huius formæ auctoris: hæc methodus illius anni. Nunc quid in ea sit, quod intersit Reipublicæ corrigere, dicam.

CLA-

CLAVIVS.

NEC inutilis, nec laboriosa est illa retrocessio, vt docuimus lib. 2. Apologiæ cap. 4. & paulò ante indicauimus.

SCALIGER.

OECONOMIAE EXEMPTILIVM BISSEXTORVM ELENCHVS ET CASTIGATIO.

a a VITIVM non leue interuenit periodo tetra coñetericæ in œconomia trium bissextorum reiiculorum, propterea quod reiectio ante iustum tempus præcipitetur. Cum enim fine 132. annorum bissextum tollendum sit, id fit fine 100. annorum: & quod in 400. annis faciendum erat, id in 300. præuertitur.

CLAVIVS.

a *NVLLVM est vitium, si omissio dierum bissextilium in annis centesimis, vt nos præcipimus, instituatur: quippe cum hac ratione rectius æquinoctium sua in sede conseruetur, quam si modo anno 132. modo 136. vt vult Scaliger, dies intercalaris omittatur. Quæ omnia lib. 1. Apologiæ cap. 5. à nobis pluribus explicata sunt. vt magnopere mirer, tam ingeniosum virum adeo immemorem esse, vt hanc methodum intercalandi modo anno 132. modo 136. aliaque permulta in eadem Apologia à nobis tradita, pro suis venditet.*

SCALIGER.

b b RVRSVS quod in centum annis fit, id vt iterum fiat, ducenti anni expectandi sunt. Nam anno Christi 1900. omittendum est bissextum. Anno autem 2000. continuatur: anno 2100. iterum omittitur. Ab anno prioris omis-

omissionis 1900. ad annum posterioris 2100. anni sunt 200. Et cum anno etiam 1800. facienda sit omissio, ducentis ergo annis fiunt omissiones duæ, & aliis ducentis vna.

C L A V I V S.

a *RATIO cogit, vt ita fiat. quod eodem cap. 5. lib. 1. Apologiæ declaratur. Nimirum quia cum spatio annorum 400. omittendi sint tres dies bissextiles, hiq. iam prioribus 300. annis sint prætermissi, alius dies anno 400. omitti non debet. Continuandus igitur tunc erit bissextus, vt compensetur id, quod in 300. annis plus iusto ablatum est. Id autem restituitur, cum anno 400. nullus dies aufertur.*

S C A L I G E R.

b QVAE hæc est inæqualitas? in vna centuria bissextum omittitur, in alia continuatur. Hoc doctus Clauius excusare voluit: & tamen nemini persuasit, saltem qui aliquid in hoc negotio videat. b

C L A V I V S.

b *VIDE ne æquitas potius sit: cum fiat, quemadmodum dictum est, compensatio. quod quidem ita cæteris persuasimus, vt nemo adhuc, quod quidem sciamus, præter Scaligerum, ausus sit improbare. Nec vero quisquam improbare poterit, nisi qui iniquus rerum æstimator & esse, & haberi velit.*

S C A L I G E R.

c ECQVID ergo causæ est, cur hoc non castigemus? c

C L A V I V S.

c *NIHIL, si rectum castigare, & corrigere, æquum est. Sed videamus, quæ tandem ista sit castigatio.*

SCALIGER.

d IN 400. annis ſunt bis 132. & ſemel 136. Ergo in annis 132. 264. 400. biſſextum omittatur. Ita nulla abſurditas, aut inæqualitas committetur, quæ euitari non poteſt in biſſexto præcipitando.

CLAVIVS.

d *AT vide, quam iniqua ſit iſthæc caſtigatio, & quemadmodum, quæ corrigere vis, deprau es. Nos æquam illam inæqualitatem inducimus, vt quam minimum à die 21. Martij æquinoctium recedere patiamur. Noſtra enim ratio nunquam ſinit æquinoctium per totum diem à ſua ſede abeſſe. de quo accuratiſſimus Scaliger non laborat. Huc accedit, quod etiamſi omiſſio illa in centeſimis annis minus eſſet accurata, tamen quia ad vulgi captum, memoriamque longè eſt accommodatior, iſti anteponenda videretur. Id quod à nobis in Apologia, lib. 1. cap. 5. vberius explicatum eſt.*

SCALIGER.

IN 132. annis ſunt tres cycli Solis abſoluti cum viginti annis cycli quarti imperfecti. In 136. ſunt totidem cycli ſolares abſoluti cum 24. annis quarti inchoati. a Ergo cyclus antiquus Solaris, qui quater in Liliana forma interrumpitur, in hac ter tantum interrumpetur. Nam litera Dominicalis anni primi periodi erit G, litera anni 133. D. litera anni 265. A. Facilius igitur retinebuntur tres literæ G, D, A, quam quatuor G, B, D, F. Cum igitur anno Chriſti 1601. cyclus Solis incipere debeat à litera G, anno 1733. incipiet à litera D, anno vero 1865. à litera A. Quare vertente periodo rurſus anno 2001. cyclus inibit à litera G, vt antea: & ſic in infinitum. Quo facto omiſſioni biſſexti ante tempus non præuertetur.

CLA-

CLAVIVS.

a FVGIT te ratio, mi Scaliger, dum tantopere tuam istam rationem, quasi filiolam, amplexaris. Cum enim cyclus Solis nunquam interrumpatur, nisi cum dies bisextilis omittitur, quis non videt, in nostra æquatione ter tantum interrumpi, cum in 400. annis tres tantum dies eximantur, quot eximuntur in tua methodo. Id planius intelliges, si accuratius considerabis non dicam tabulam nostram in Gregoriano Calendario positam, sed illam ipsam tuam, quam in hoc libello posuisti. Perspicies enim, tres hasce literas duntaxat, B, D, F, retinendas esse, non autem quatuor G, B, D, F, vt falsò existimas.

SCALIGER.

b QVOD vitium in methodo Liliana quot alia porrò propagare potest in rationibus æquinoctii & Lunæ? quæ aliis discutienda relinquimus. b

CLAVIVS.

b QVOD vitium appellas in methodo Liliana, nullum esse docui. Expecto dum ostendas, quæ alia porrò hinc vitia propagari possint: interim nos ostendemus, (ostendemus autẽ aliquanto post) quot vitia in Scaligeriana methodo lateant, & quot alia porro propagari possint.

SCALIGER.

EPACTARVM PERPETVO PER XI. PROGREDIENTIVM ELENCHVS.

a EPACTAS secundum Ψηφοφορίαν medii motus c

Lunæ vndenario alias maiores, alias minores esse, etiam mediocriter docti sciunt. Quare si hoc anno Epacta currens Nouilunia in Calendario rectè ostendat, potest fieri, vt Epacta sequentis anni id non fideliter præstet, quia adiectione perpetua xi. indagata est. Aliquando igitur Epactæ Nouilunia anteuertunt, aliquando non assequuntur.

CLAVIVS.

c *VERISSIME hoc dicitur. Sed qui conuenit, vt is, qui inæquales esse Epactas ostendit, Gregorianum Calendarium accuset, quod non semper exactè Nouilunia, & quartasdecimas indicet? Nimirum Ecclesia, vt politicum annum instituat, certam aliquam, & popularem Epactarum rationem sequi cogitur. Quocirca Epactas inducit, per vndenarium progredientes, nisi quod post aureum numerum 19. Epactæ, quæcunque illa sit, pro 11. addit 12. vt scilicet cum aureo numero 1. concurrens Epacta formetur. Id quod lib. 2. Apologiæ cap. 4. fusius declaratum est. Vt valde mirer, rem ad Nouiluniorum rationem adeo necessariam, doctissimi viri Scaligeri acumen subterfugere potuisse.*

SCALIGER.

CVM igitur Epactæ olim ab Ecclesia institutæ fuerint ob hoc præcipuè, vt plenilunia Paschalia ostendant, d non leuiter peccabitur, si vulgarem progressum Epactarum sequamur.

CLAVIVS.

d *AT vide, quàm leuiter, quàm non sæpe in nostrarum Epactarum ratione peccetur, quamuis per vndenarium, vt diximus, progrediantur. Totis quippe tribus millibus annorum vix semel, aut iterum quartadecima*

Luna

Luna iusto citius indicatur in Calendario Gregoriano? Quod quidem peccatum venia dignum fateberis, cum nullus cyclus omnia vitare possit incommoda, & cum, quam grauiter, quamque sæpe in tua ratione peccetur, deinceps ostendero.

SCALIGER.

SAEPE enim anteuertunt plenilunium vno die, quam Latini quartamdecimam Lunam, Græci Computi auctores nunc τεσσαρεσκαιδεκάτην, nunc πανσέληνον vocant. Mirum enim quantum in hoc turbent Latini auctores, cum quartamdecimam nunc confundunt, nunc inter se distinguunt.

CLAVIVS.

c *CVR interdum Latini, Græciq; terminum Paschalem appellent nunc quartamdecimam Lunam, nunc plenilunium, causa, si quæris, hæc est: quia finis quartædecimæ initium est quintædecimæ, siue plenilunij. quo die, si Dominicus est, Pascha celebratur: præsertim verò, cum quartadecima die plena Luna videatur, non secus, ac quintadecima. Cæterum cum sedem Paschalem inquirunt, quartamdecimam Lunam numerant à die Nouilunij, quem cyclus offert, sed ita, vt ipse quoque dies Nouilunij numeretur. Nec laborant vllo modo, vtrum is dies incidat in ipsum plenilunium, an vno die antecedat, (quod præoptant) aut subsequatur: vt cap. 6. lib. 2. Apologiæ abunde docuimus.*

SCALIGER.

SI enim terminus Paschalis est quartadecima Luna, ea autem non est plenilunium: accidat exempli gratia, quartadecima Luna in Sabatho. Dominica sequente igitur, secundum Canonem, Pascha christianum celebrabitur. Sed

eſt plenilunium. Ergo Paſcha celebrabitur in plenilunio, a contra Canonem, ſiquidem quartadecima nō eſt plenilunium. Nam tunc neceſſe quintamdecimam eſſe pleniluniū

C L A V I V S.

a *QVIS tandem Canon Paſcha in plenilunio celebrari vetat? Equidem Canonem eiuſmodi nullum inuenio: video autem Venerabilem Bedam, Paulum Middelburgenſem, & alios doctiſſimos Eccleſiaſtici Computi auctores docere, nunquam rectius Paſcha, quam in plenilunio, hoc eſt, Luna XV. celebrari: quippe cum cæteri dies a Plenilunio ad Lunam xxi. addantur propter Dominicam, quæ non ſemper in Lunam XV. incidit. Qua de re pluribus diſſeruimus cap. 3. lib. 1. Apologiæ, & cap. 6. lib. 2. Reliquum igitur eſt, vt Scaliger nobis oſtendat, vbinam Canon iſte lateat.*

S C A L I G E R.

ERGO quartadecima Chriſtianorum eſt plenilunium, b Et propterea quartadecima dies notata ab Epacta in antiquo Calendario Eccleſiaſtico eſt plenilunium Paſchale. Idem etiam ſecutus eſt auctor anni noui, cuius Epactæ, vt ipſe monuit, ſerius vno die notant Nouilunia, vt ab ipſis quartadecima putata incidat in plenilunium.

C L A V I V S.

b *ID vero non de induſtria fit, ſed forte accidit, vt quartadecima Calendarij in plenilunium incidat; propter poſtpoſitionem videlicet Nouiluniorum. quæ ipſa poſtpoſitio fruſtra non eſt: præſtat enim nobis, ne quartadecima Paſchalis biduo plenilunium anteuertat. Atque hoc illud eſt, quod ſecutus eſt auctor anni noui: non autem,*

tem, vt quartadecima à Nouilunio putata incidat in plenilunium, quamuis hoc interdum casu fiat.

SCALIGER.

c ERGO quartadecima Liliana est quintadecima à Nouilunio, & proinde plenilunium.

CLAVIVS.

c *QVARTADECIMA Liliana potest illa quidem interdum quintadecima esse à Nouilunio vero, vt proximè diximus, non tamen a Nouilunio cycli, in quo cardo vertitur: ac proinde nunquam erit plenilunium cycli.*

SCALIGER.

QVARE satis mirari non possum, doctissimum Mathematicum Christophorum Clauium, a non solum aliter sentire, sed etiam putare, Pascha Christianum plenilunio celebrari licere. a

CLAVIVS.

a *DESINAT mirari doctissimus Mathematicus Iosephus Scaliger. neque enim ego possum non aliter sentire, qui nolim à Canonibus, & Decretis Patrum discedere: videamque* Pascha Christianum plenilunio celebrari non solum licere, sed etiam solere. *quod non ita multo post demonstraturi sumus.*

SCALIGER.

b QVIS hoc illi concedat? Quartadecima, inquit, est quæ inclusiue numeratur à Neomenia. b

CLAVIVS.

b *ROGAS mi Scaliger? Concedunt Canones: concedunt Decreta Patrum: concedunt Computi auctores vniuersi, qui quartamdecimam à Nouilunio cycli numerare solent.*

SCALIGER.

c QVARE igitur quartadecima Liliana est quintadecima, etiám teste ipso, quod paulò ante attigimus, Lilio?

CLAVIVS.

c *IAM dixi, hoc forte euenire, ex postpositione Nouiluniorum, quæ maiora vitat incommoda. Neque id verum est; quod Scaliger affirmat, quartamdecimam Lilianam semper esse quintamdecimam.*

SCALIGER.

d QVARE terminum Paschalem Græci vocant πασσέληνον?

CLAVIVS.

d *QVIA parum a plenilunio distat, vt diximus.*

SCALIGER.

e QVARE quartadecima veteris Calendarij est plenilunium congruens illi seculo, quo Epactæ excogitatæ, & Calendario appositæ sunt? Nemo negat Dionysiacas quartasdecimas, quibus vsque ad 1583. annum Ecclesia vsa est, esse eas, quæ congruebant tempori concilij Nicæni: quod & Clauius ipse fatetur.

CLAVIVS.

e *PERINDE hoc sumis, quasi verum, ac perpetuum sit, non autem fortuitum, ac sæpe falsum. Id adeo cuiusmodi sit, intelligi licet ex cap. 6. lib. 2. Apologiæ pag. 261. Vbi satis apparet, in veteri Calendario post Concilium Nicænum edito, ab eo tempore ad annũ 495. quartamdecimam Paschalem decies (quod ex collocatione aureorum numerorum, & calculo pleniluniorum colligitur) anteuertisse plenilunium binis ferme diebus, quod fas non erat: plerunque autem singulis, quod Canones*

mones iubebant. Qui ergo audes dicere, Lunas xiiij. circa Nicæni concilij tempora fuisse plenilunia? Atque vt non solum animo, sed etiam oculis videas, te falsò asserere, Lunas xiiij. circa tempora concilij Nicæni incidiße in plenilunium, aspice hosce 19. annos subiectæ tabellæ. Comperies enim in ijs, quamuis 100. ferme annis à concilio Nicæno absint, nunquam Lunam xiiij. à Nouilunio cycli numeratam incidiſſe in plenilunium, sed semper toto ferme biduo illud anteuertiſſe, annis biſſextilibus exceptis, quibus Lunæ xiiij. cycli vno tantum die Plenilunia præcurrunt; quod in ijs Lunæ xiiij. longius à cælestibus Nouilunijs absint.

Anni Dom. / *Aur. num.*	418 / 1	419 / 2	420 / 3	421 / 4	422 / 5	423 / 6	424 / 7
Luna xiiij.	5.A	25.M	13.A	2.A	22.M	10.A	3[illegible]
Plenil. med.	D.H 6.9	D.H 26.18	D.H 13.16	D.H 3.1	D.H 23.9	D.H 11.7	D.H 30.16

Anni Dom. / *Aur. num.*	425 / 8	426 / 9	427 / 10	428 / 11	429 / 12	430 / 13	431 / 14
Luna xiiij.	18.A	7.A	27.M	15.A	4.A	24.M	12.A
Plenil. med.	D.H 18.12	D.H 7.22	D.H 28.7	D.H 15.4	D.H 4.13	D.H 24.22	D.H 12.20

Anni Dom. / *Aur. num.*	432 / 15	423 / 16	434 / 17	435 / 18	436 / 19	—	—
Luna xiiij.	1.A	21.M	9.A	29.M	17.A		
Plenil. med.	D.H 1.4	D.H 21.13	D.H 9.11	D.H 29.20	D.H 16.17		

SCA-

SCALIGER.

a a ANNVS Christi 429. abest à concilio Nicæno annis centum tantummodo, quo interuallo nulla, quæ quidem sensibus possit percipi, Lunæ fit anticipatio. In eo anno Christi 429. terminus Paschalis, siue quartadecima Dionysiana, erat in quarta Aprilis. Ergo 304. annis ante illum annum, id est, anno 125. quartadecima erat in V. eiusdem: quia in 304. annis fit Lunæ προέμπτωσις. Sed anno Christi 125. qui erat Nabonassari 872. facta est Eclipsis Lunæ 17. Pachon completa, id est, 4. Aprilis, 8. hora à meridie Alexandriæ.

CLAVIVS.

a NIHILO verius est, quod hoc loco assumitur. Nam si medium motum spectes, quem sequitur Ecclesia potius, quàm verum, vt in Apologia docuimus, anno 429. plenilunium fuit die 5. Aprilis, hoc est, die 4. hor. 13. & eò amplius, post meridiem, quod ex superiore proxima tabella liquet. Quocirca Luna xiiij. cadens in diem 4. anteuertit plenilunium vno fermè die, vt par est. Rursus anno 125. plenilunium medium incidit in 6. Aprilis, nimirum in diem 5. hor. 12½. à mer. Ergo Luna xiiij. in diem 5. cadens præcurrit plenilunium vno ferme die. quod canonibus congruit. His igitur annis quartadecima plenilunium non fuit. quod pro certo à Scaligero assumitur.

SCALIGER.

b b EN Eclipsis Lunæ incidens in initium quartædecimæ.

CLAVIVS.

b ESTO inciderit Eclipsis Lunæ in quartædecimæ initium, hoc est, in verum plenilunium: facile hoc tibi concedam, quod vis, dum illud mihi vicissim concedas, quod

quod necesse est, medium plenilunium tunc factum esse post Lunam xiiij cycli, vt diximus. quod satis nobis est.

SCALIGER.

c ERGO quartadecima Christianorum est plenilunium.

CLAVIVS.

c QVANTO rectius ita concluderes. Ergo Luna xiiij. interdum est plenilunium. Quis enim istam conclusionem probet. Luna xiiij. cycli aliquando in plenilunium, vel diem 15. Lunæ incidit. ergo quartadecima est plenilunium? Tum vero efficeretur id, quod uis, si Luna xiiij. in plenilunium semper incurreret. quod neque probatum est, neque probari potest.

SCALIGER.

a RVRSVS anno Christi 59. defecit Sol die 30. Aprilis, teste Plinio. Terminus Paschalis illius anni debebat esse in xiiij. Aprilis. Nam 304. annis post fuit in xiij. eiusdem mensis.

CLAVIVS.

a NIHIL dico, nondum quicquam constitutum fuisse de celebratione Paschatis anno Christi 59. cum centum propemodum annis post, Pio Pontifice, res agitari cæpta sit. hoc dico: anno Christi 59. plenilunium medium (quod ex tabulis, quas cap. 6. lib. 2. Apologiæ proposuimus, patet) fuisse die 15. Aprilis, hor. 13 $\frac{1}{2}$. à meridie, quod diei 16. adscribendum est. Igitur terminus Paschalis eo anno cadens in diem 14. plenilunium anteuertit penè biduo. Rursus anno 363. nimirum 304. annis post, plenilunium medium fuit die 14. Aprilis, hor. 14. à mer. hoc est, die 15. Luna igitur xiiij. quæ eo anno incidit in diem 13. præuenit plenilunium ite-

rum,

rum ferè biduo. Hisce ergo annis 59. & 363. Luna xiiij. non incidit in plenilunium, vt tu contendis, sed ipsum fermè biduo præuenit.

SCALIGER.

QVARE si terminus Paschalis est quartadecima Luna, xv. ergo Aprilis fuit plenilunium. à qua ad Eclipsim sunt tantum 14. dies, [b] quod est ineptum.

CLAVIVS.

b VIDE ne ineptius sit, id perperam reprehendere. Nam si Ephemerides diligentius considerabis, profectò reperies, non rarò inter Nouilunium, & subsequens plenilunium 16. dies intercedere, ac tum plenilunium dies 14 ab Eclipsi, siue Nouilunio subsequente abesse. Nec mirum, sæpe etiam contra accidit. Considera, ne longè abeam, Nouilunium Februarij anni 1596. Id sanè ex Ephemeridibus Ioannis Antonij Magini, in 27. diem incidit, hor. 15. à mer. plenilunium autem in diem 14. Martij, hor. ½. ante mer. Proximum deinde Nouilunium erit die 28. Martij, hor. 8. fermè post mer. Vides ne plenilunium abesse à Nouilunio antecedente dies ferè 16. ab insequente verò tantum 14.?

SCALIGER.

c ERGO plenilunium proximè antecedens accidit sub finem xiiij. Quartadecima Christianorum est plenilunium.

CLAVIVS.

c IMMO plenilunium medium, vt paulò ante dictum est, incidit in diem 15. Aprilis, hor. 13. post mer. Non igitur Luna xiiij. in diem 14. cadens, est plenilunium.

SCALIGER.

SED esto, vt vult Clauius. [a] Hoc modo error

non erit in celebratione Paschali anni 1598. Nam, vt ipse vult, Pascha Christianum potest etiam in ipsa die plenilunij celebrari.

CLAVIVS.

a *ADIVVO te. non modo error non est in celebratione Paschatis anni 1598. cum celebretur in plenilunio medio, ex Canonum præscripto: sed errauit Mæstlinus, aliíq; nonnulli, vt ostendi lib. 2. Apologiæ cap. 6. qui errorem putarunt.*

SCALIGER.

b CVR igitur fatetur, huic incommodo remedium inueniri non posse, propter æqualem Epactarum seriem, quæ sæpenumero Nouilunia non assequuntur? b

CLAVIVS.

b *HOC vero aliter abs te accipitur, atque à me dictum est. Equidem nunquam dixi, Pascha anni 1598. non esse legitimum. Hoc dixi, remedium adhiberi non posse, quin interdum, etsi rarò, Pascha Luna xiiij. ante plenilunium celebretur. quod tamen in annum 1598. neutiquam cadit.* Cum [illegible] autem Plenilunium celebratum est die ipso

SCALIGER.

NAM si anno 1598. Pascha in plenilunio celebrabitur: id autem fieri licere c nouus Canon Clauii permittit. c

CLAVIVS.

c *QVIN potius id antiquus canon Pontificum, Conciliorum, & eorum, qui de recta Paschatis celebratione scripserunt, permittit.*

SCALIGER.

d QVID ergo opus est excusare, quod rectè se habet? d

+ Paschalis hora 9. post meridiem 21. minut. hoc est, hor. 3. minut 21. noctis sequentis. CLA-

CLAVIVS.

d VBINAM excusaui? An cum aduersus Mæstlinum, legitimum esse demonstraui? At aliud defendere, aliud excusare est.

SCALIGER.

e SANE melius sibi consuluisset Clauius, si sextum caput secundi libri sui non publicasset.

CLAVIVS.

e SANE melius sibi consuluisset Scaliger, si sextum illud caput intactum reliquisset, cum nihil aliud in eo contineatur, nisi doctrina Patrum, conciliorum, & Computi auctorum, ac præterea perpetuus vsus Ecclesiæ Catholicæ in Paschate celebrando.

SCALIGER.

IN quo multa dixit, [a] quæ nemini harum rerum paulò intelligentiori persuadebit.

CLAVIVS.

a AT ista persuasi iam omnibus regnis, ac prouinciis, quæ Romani Pontificis auctoritatem sequuntur. Nec quisquam ex iis qui in Canonibus Patrum, Conciliis, Computoq; Ecclesiastico versati sunt, quidquam eorum ausus est improbare. quamquam ipse quoque Scaliger, qui contra ea nihil afferat, satis probat.

SCALIGER.

QVARE vt in aliis Mæstlinum iure reprehenderit, in eo iniuriam illi facit, cum ei irascitur, quia quartamdecimam Christianorum plenilunium esse putarit.

CLAVIVS.

b HANC iniuriam non agnosceret Scaliger, nisi propter societatem erroris, ad ipsum quoque Mæstlini reprehensio pertineret. Nec verò ego in eo tam iniuriam

Mæstli-

Mæstlino facio, quàm Gregorianum Calendarium ab illius iniuria vindico: quippe cum ille, vt Scaliger, contra vsum Ecclesiæ, ac decreta Patrum, quartamdecimam Lunam plenilunium esse contendat, ac proinde in plenilunio Pascha celebrari non posse.

SCALIGER.

SED audiamus ipsum Clauium capite quarto eiusdem libri: Nouilunia, inquit, aurei numeri circa annum Domini 500. serius contingebant, quam in cælo, ac proinde ad vsum Ecclesiæ magis accommodata erant. Ergo doctissime Claui, quartadecima ab Epacta erat quintadecima à Nouilunio; & proinde plenilunium. Ego te ipsummet iudicem fero, ni quæ toto capite sexto dixisti, omnia à vero longè aliena sint, niuè Mæstlinum perperam insimulaueris.

CLAVIVS.

HVC & illuc, doctissime Scaliger, te verses licet, quartamdecimam plenilunium esse, efficies nunquam. Sæpe iam dixi, Nouilunia à nobis de industria esse postposita, vt caueremus, ne Luna xiiij. plenilunium biduo præueniret. quæ causa est, quamobrem Luna xiiij. interdum in plenilunium incidat, licet plerunque illud anteuertat. Quæ est igitur ista tua conclusio: Nouilunia sunt postposita. ergo Luna xiiij. est quintadecima? Nam si quando accidit, vt quartadecima sit quintadecima, casu fit, propter Epactas, vel aureum numerum, non consultò, vel quod ita sancitum sit. Audi Bedam lib. 5. Eccles. hist. gentis Anglorum cap. 22. Si ergo, inquit, fieri posset, vt semper in diem quintumdecimum primi mensis, id est, in Lunam xv. Dominica dies incurreret, vno semper eodemq; tempore Pa-

scha

ſcha celebrare poſſemus. *Hic ego te ipſum arbitrum ſumo, modo te æquum præbeas, ni quæ toto cap. 6. dixi, omnia vera ſint, niue Mæſtlinum meritò inſimulauerim: quippe cum illa omnia cum canonibus, & Computi ſcriptoribus conſentiant, quibus Mæſtlinus aduerſatur.*

SCALIGER.

a INVESTIGENTVR omnes Computi vetuſtiſſimi Græci, Latini, Syriaci, Arabici. In omnibus terminus Paſchalis eſt plenilunium.

CLAVIVS.

a EQVIDEM inueſtigaui omnes, quoſcunque nanciſci potui. reperio vniuerſos docere, Paſcha celebrandum poſt Lunam xiiij. cycli Lunaris, ſiue ea ſit plenilunium, ſiue proximè plenilunium antecedat, aut ſequatur. Illud modò cauent, ne ante plenilunium, quoad eius fieri poteſt, celebretur. Quod ſi qui Computi ſcriptores tradunt (quod rarò faciunt) Paſchalem terminum eſſe plenilunium, id eò dicunt, quod Luna xiiij. initium ſit plenilunij, quamuis dies quartadecima ſit à Nouilunio.

SCALIGER.

b ARGYRVS terminum Paſchalem τὸ ἰουδαικὸν πάσχα καὶ πανσεληνιακὴν συζυγίαν vocat.

CLAVIVS.

b Non male Argyrus, ſi bonum habeat interpretem. Is enim terminum Paſchalem plenilunium propterea vocat, quod quartadecima Luna parum à plenilunio differat; vel certe, quia eius ætate (ſimiliter vt noſtra ante correctum Calendarium) Luna xiiij. ſemper plenilunium conſequebatur; quippe cum Luna à Concilio ad id tempus per dies ferme tres ſuam ſedem anteuertiſſet.

SCA-

SCALIGER.

CHRISTVS resurrexit post plenilunium, nempe die xvi. Nisan. e

CLAVIVS.

e *MIROR hoc Scaligero excidisse, in quo manifestus error (licet ad rem non faciat) deprehenditur. Nam si Christus crucifixus est ipso plenilunio (vt testatur Dionysius Areopagita, & constat inter omnes) hoc est, Luna xv. qui conuenit, vt quintadecima Luna mortuus, sextadecima resurrexerit, nisi forte Christum postridie, quam mortuus est, hoc est sabbatho resurrexisse arbitratur?*

SCALIGER.

d PROPTEREA Dominica post plenilunium præcipitur πάσχα ἀναστάσιμον celebrari. d

CLAVIVS.

d *NON rectè accipis Scaliger. Dominica post Lunam xiiij. non post plenilunium, præcipitur Pascha celebrari. quod ex Pij, Victoris, aliorumq. Pontificum, & conciliorum decretis satis liquet, & a nobis declaratum est in Apologia.*

SCALIGER.

NAM τεσσαρεσκαιδεκατῖται dupliciter peccabant: tum quod in plenilunio, tū quod non Dominica celebrabant; siquidem plenilunium in aliam feriam incurreret. a

CLAVIVS.

a *QVARTADECIMANI idcirco peccabant, quod Pascha Luna xiiij. non in plenilunio, celebrabant, nisi forte, cum Luna xiiij. per cyclum indicata in plenilunium incideret. quod circa tempora concilij Niceni rarò admodum contigebat. qui si in plenilunio Pascha celebrassent, Vel Luna xv. vt vult Scaliger,* πανσε-

πλωῖται hoc eſt, pleniluniani, appellati forent, aut quintadecimani. quod tamen nuſquam reperitur.

SCALIGER.

b QVARTADECIMA igitur Chriſtianorum eſt plenilunium, quicquid aduerſetur doctus Clauius. Erit igitur quintadecima à Nouilunio, etiam ipſo Clauio, & Lilio teſtibus. Aio illam quintamdecimam à Nouilunio, quam Eccleſia vocat quartamdecimã, nunc eſſe quintamdecimam a Nouilunio, nunc autem quartamdecimam: idque propter æquabilem Epactarum per xi. progreſſum: quod & ipſe Clauius quoque in ſua Apologia fatetur.

CLAVIVS.

b EODEM reuoluitur. ſed ſatis hoc ſupra refutatum eſt. Nam quod interdum quartadecima cycli eſt quintadecima à cæleſti Nouilunio, id accidit propter Nouiluniorum cycli poſtpoſitionem, & non ita frequenter, cùm plerunque vno tantum die plenilunium anteuertat.

SCALIGER.

c ATQVI medendum erat illi malo: hoc eſt, non ſemper erat ſequenda adiectio vndenarii ad inueſtigationem Epactæ.

CLAVIVS.

c QVASI vero ſapientis medici non ſit, leuius malum negligere, cui mederi non poteſt ſine grauiore malo. nimirum ſi illi malo mederi nos voluiſſemus, nec ſemper ſequi adiectionem vndenarij ad inueſtigationem Epactæ, turbaſſemus omnia: quippe ex conſuetudine Eccleſiæ, proponendæ populo ſunt regulæ faciles, & vnius modi, ne forte eos, qui vſuri ſunt, fallant.

SCALIGER.

FINGAMVS, vt in periodo Solari fecimus, Lilianam for-

nam formam ab initio annorum Chriſti obtinuiſſe : & ab anno Chriſti 1577. qui eſt Iudaicus 5337. inſtituamus cyclum Lunæ decemnouennalem, adiectis neomeniis Iudaicis, quarum plenilunia non incidunt ante 21. Martii Liliani, a quibus neomeniis ex more Iudæorum præpoſita eſt feria, quæ mutatur, quoties horæ ſequentes peruenerunt ad 18. Adiecimus etiam literam Dominicalem Lilianam, ad notandam in Calendario Nouilunii epocham, vt habes in ſubiecta tabella. a

	Lineæ Cycli	Anni Chriſti	Litera Dom. Liliana.	Neomeniæ Iudaicæ: Feria.	Horæ.	Scrup. 1080.	Menſes Liliani.	Epactæ Neomeniarũ
	1	1577	B	3.	13.	256	29 M	2
	2	1578	A	7.	22.	52	19 M	12
ADAR	3	1579	G	5.	6.	928	8 M	23
	4	1580	FE	4.	4.	437	26 M	5
	5	1581	D	1.	13.	233	15 M	16
	6	1582	C	7.	10.	822	3 A	26
	7	1583	B	4.	19.	618	24 M	7
	8	1584	AG	2.	4.	414	12 M	19
	9	1585	F	1.	1.	1003	31 M	29
	10	1586	E	5.	10.	694	20 M	11
ADAR	11	1587	D	2.	19.	595	10 M	21
	12	1588	CB	1.	17.	104	27 M	4
	13	1589	A	6.	1.	980	17 M	14
	14	1590	G	4.	23.	489	5 A	24
	15	1591	F	2.	8.	285	25 M	6
	16	1592	ED	6.	17.	81	13 M	18
	17	1593	C	5.	14.	670	1 A	28
	18	1594	B	2.	23.	466	22 M	9
	19	1595	A	7.	8.	262	11 M	20

CLAVIVS.

a *QVID Iudæis cum Scaligero? Ne sit tibi, mi Iosephe, res cum Iudæis: Semper dolos, ac fallacias meditantur. Mihi crede, fucum facient, teq. istæ Neomeniæ Iudaicæ impellent in fraudem. Id vero paulò post senties, cum ex eo tabellam tuam vitium facere, ac ruere videris.*

SCALIGER.

In hac tabella habes, primum lineam annorum aurei numeri ab anno Christi 1577. ad annum 1595. Sequitur litera Dominicalis Liliana. Quarto loco Neomenia Iudaica, quæ semper est Nisan, præterquam in annis 3. & 11. in quibus Adar sumitur pro Nisan, quia eius plenilunium incidit post xx. Martij Liliani. Primus numerus Neomeniæ Iudaicæ est feria hebdomadica, secundus horæ medij motus Lunæ, tertius residua de scrupulis 1080. Exemplum. In anno primo cycli, hoc est, anno Christi 1577. Neomenia fuit 3. 13. 256. Primus numerus indicat Nouilunium contigisse feria tertia. & quia litera Dominicalis est B. Ergo feria tertia erit litera D. & propterea Neomenia Iudaici Nisan incidit in 29. Martij Liliani hora 13. 256. ab initio noctis, quæ præcedit diem propositam 29. Quando vero horæ peruenerunt ad 18. aut ultra, tunc feria augetur vnitate. Vt, exempli gratia, anno secundo cycli Neomenia fuit 7. 22. 52. Quia horæ vltra 17. 1079. peruenerunt, propterea pro Feria 7. sumenda feria prima, hoc est, litera A, pro G. & ita semper. In primo anno cycli videmus verum esse, quod monet Lilius, Epactas Dionysianas, quas ipse diminuit denario numero, vno die serius notare Nouilunia. Nam Epacta Dionysiana xi. quæ hodie est 1. serius indicat Nouilunium vno die: cum Epacta vera Neomeniæ sit ij. & propterea, quod iam attigimus, a quartadecima Dionysiana, siue Liliana, est plenilunium.

C L A V I V S.

a ASSENTIRI in hoc tibi, mi Scaliger, non possum, vt velim. Nam cum Luna xiiij. Epactæ j. semper cadat in 12. Aprilis, plenilunium autem medium anno 1577. (si 10. dies, vt vis iam exemptos esse fingamus) fuerit die 12. Aprilis, hor. 10. à mer. quæ est dies 13. profectò nostra xiiij. verè erit quartadecima, non quintadecima, vt perperam contendis. At quartadecima tua Epactæ ij. in diem 11. cadit: proinde si sequeretur dies Dominica, celebrares Pascha ante pleniluniũ. quod, vel te ipso iudice, ineptum est. Nec mihi illud dixeris, celebrari oportere post quintamdecimam, non post xiiij. Id enim falsum esse, & antea ostendimus, & postea pluribus ostensuri sumus. Deinde fac, verum esse. Isto modo, si dies post Lunam xv. hoc est, dies 13. Aprilis, esset Dominica, celebrares Pascha in plenilunio, quod minime vis. Vides igitur, nostras Epactas rectius ad vsum Ecclesiæ Nouilunia indicare, quam tuas; tuamq. tabellam Iudaicarum Neomeniarum nec ipsam sibi conuenire, nec tibi.

S C A L I G E R.

AT anno secundo Epacta Neomeniæ eadem est cum Dionysiana, vt patet ex tabella. Idem censei dum de Epacta tertia: In vtraque igitur Epacta tam xij. quam xxiij. quartadecima Luna non erit plenilunium. Quòd si in annis cycli secundo & tertio contigisset, Dominicam esse in die Aprilis 2. & Martij 22. Pascha celebratum fuisset in plenilunio, b contra Canones.

C L A V I V S.

b IN eodem, mi Iosephe, hæsitas luto. Ex Canonibus enim rectissime celebrari posse Pascha in plenilunio, sæpe

iam dictum est. Profer vnum Canonem, quo prohibeatur Pascha celebrari in plenilunio. vicisti.

S C A L I G E R.

e ET propterea rectè excusat errorem anni 1598 Clauius. Nam in eo anno Pascha celebrabitur plenilunio, propterea quod Epacta illius anni denotat Nouilunium, & proinde quartadecima ab Epacta non est plenilunium. Sed Clauius excusat hic æquabiles Epactas, per quas non licet semper ipsas Neomenias notari.

C L A V I V S.

e EGO verò nunquam excusaui Pascha anni 1598. quippe cum in eo errorem nullum agnoscam: Sed probaui contra Mæstlinum, & alios obtrectatores, illud legitimè celebratum iri die 22. Martij. Quocirca miror, quid tibi in mentem venerit dicere, excusari à nobis, quod probari videras. Tanta ne fuit argumentorum inopia, vt ista colligeres?

Nec tamen ignoras quid distent æra lupinis.

S C A L I G E R.

a QVOD cum facit, manifestò indicat, quartamdecimam Dionysianam esse plenilunium: quo nomine Græci vocant, πανσέλωον.

C L A V I V S.

a SAEPE iam dixi, sed quia nullum finem contradicendi facis, dicendum est sæpius; Nouilunia à nobis esse postposita, non vt quartadecima cadat in plenilunium, sed ne biduo id anteuertat. quod vitium in Scaligerianis Epactis frequentissimè accidit, vt posterius ostendemus.

S C A L I G E R.

b CVR igitur reprehendit Mæstlinum, qui quartamdeci-

decimam Christianorum plenilunium esse dixerit, & Pascha contra Canones celebrari, quoties in plenilunio celebraretur? Nam profecto hæc vis est.

CLAVIVS.

b *NOLI quæso te, Iosephe, Mæstlini suscipere patrocinium, ne iusta rei reprehensio in patronum cadat. Dixi iam alias, iure à me reprehensum esse Mæstlinum, quod canones conaretur euertere.*

SCALIGER.

NOVVM est, negare Pascha non celebrandum esse plenilunio.

CLAVIVS.

c *VIDE ne nouum, ac temerarium sit, negare Pascha celebrandum esse in plenilunio, cum id rectissimè ex canonibus fieri, Computi auctores affirment (vt in Apologia docuimus) & Ecclesia sæpissimè celebrarit. Atque vt eadem inculcando molestus nobis esse desinas; omnesq. intelligant, te in hoc mirum in modum hallucinari, cum canonibus, decretis Pontificum, conciliorumque, & Computi Ecclesiastici scriptoribus aduersaris, id quod modo dixi, planum faciam.*

PRIMVM igitur S. Pius Papa, & martyr, decimus à B. Petro, anno Domini circiter 159. statuit, vt habetur de Consecr. distinc. 3. cap. Nosse: Pascha Domini die Dominico celebrandum esse. Satis autē constat, eum intellexisse diem Dominicum, qui Lunam xiiij. insequitur, cum illud præcipiat propter Asianos, qui in ipsa Luna xiiij. Pascha celebrabant, non expectato die Dominico. Planius idem constituit S. Victor Papa, & martyr, quartusdecimus à B. Petro anno Domini circiter 198. cuius

verba in epistola ad Theophilum Cæsariensem Episcopum, quæ habetur de Consecr. distinct. 3. cap. Celebritatem, hæc sunt. Celebritatem sancti Pasche die Dominica agi debere, & prædecessores nostri iam statuerunt, & nos illud eadem die solenniter celebrari mandamus; quia non decet, vt membra à capite discrepent, aut aliter gerant. A quartadecima verò Luna primi mensis vsq; ad vigesimamprimam eiusdem mensis eadem celebretur festiuitas. *Deinde idē à varijs concilijs confirmatū est, atque sancitum, præsertim à concilio primo post Apostolos, quod S. Victoris Papæ hortatu in Cæsarea Palæstinæ à compluribus episcopis celebratum est, cui præfuit Theophilus eiusdem vrbis episcopus, vt legimus apud Eusebium lib. 5. Ecclesi. hist. cap. 24. Ibi enim Theophilus in epistola synodali docet, eo in concilio constitutum esse, vt Pascha à Luna xiiij. vsque ad xxi. celebretur. Idem postea confirmatum est, atque renouatum communi omnium consensu in concilio illo celeberrimo Nicæno à 318. Patribus. Mitto alia multa concilia, ne longum faciam. Venio ad testimonia SS. Patrum: Beda Venerabilis pluribus locis idem docet, vt in Apologia tradidimus. Quinetiam lib. 4. cap. 5. Histor. Eccles. tradit, decretum esse in Anglicano quodam concilio coram Rege, vt die Dominico post Lunam xiiij. primi mensis Pascha celebraretur. Nec vero id decretum modò, sed etiam omnibus deinceps sæculis obseruatum est. B. Isidorus, qui floruit anno Domini circiter 630. lib. 1. de Ecclesiast. off. cap. 31. idipsum ostendit. Rabanus quoque archiepiscopus Mogūt. qui viguit anno circiter 855. lib. 2. de Instit.*

cler.

cler. cap. 39. & Rupertus Abbas Tuitienſis, qui extitit anno ferè 1124. lib. 6. de Diuin. off. c. 27. idē confirmantes enumerant omnes terminos Paſchales, quos hodie in Eccleſia obſeruari cernimus; aſſeruntq́; Paſcha in vno ſeptem dierum à Luna xv. incluſiuè ad xxj. incluſiuè eſſe celebrandum. Porrò Guilhelmus Durantus in Rationali Diuinorum officiorum lib. 8. cap. 12. diligenter exponit omnes 29. Lunas xiiij. Paſchales non ſemel, ſed ſæpius, docens, primam Lunam xiiij. Paſchalem eſſe xij. Cal. Apr. & vltimam, xiiij. Cal. Maij: poſt quas ſemper Paſcha celebrari oporteat. Libro quoque 6. cap. 75. affirmat, iuſſu Domini Paſcha celebrandum eſſe in Plenilunio, hoc eſt, in aliquo ſeptem dierum tertiæ hebdomadæ. Poſtremò idem diſertis verbis docet Ioan. de Sacroboſco in Computo Eccleſiaſtico: Paulus Middelburgenſis epiſcopus Foroſempronienſis in ſua Paulina pluribus locis. Ioan. Stoflerinus in Calendario Romano, & alij quamplurimi. Legat, ſi quis volet, Marcellum Francolinum in lib. de tempore Horarum Canon. qui varijs in locis plurima teſtimonia idipſum probantia adducit. At vide, quanta inter hos ſit conſenſio. Apud neminem eorum reperies, Paſcha celebrandum eſſe die Dominico poſt Lunam xv. primi menſis, ſed ſemper poſt Lunam xiiij. Et erit quiſquam, qui exiſtimet, plus vnum Scaligerū, quam hos omnes, vidiſſe? qui à naſcentis Eccleſiæ primordijs ad noſtra vſque tempora, per manus quaſi traditam ab Apoſtolis de Paſchæ celebratione doctrinam diligentiſſimè conſeruarunt? Nam Campanus, qui vnus ex omnibus Computi ſcriptoribus quartamdecimam Paſchalem appellat plenilunium, id propterea facit, quia finis Lunæ

xiiij.

xiiij. quando Iudæi agnum comedere iubebantur, principium est Lunæ xv. siue plenilunij. Argumento est, quod deinde apertè testatur, ac docet, Pascha celebrandum esse die Dominico post Lunam xiiij. à Nouilunio.

VERVM enimuero auctoritates omnes, quas attulimus, intelligendas esse de Luna xiiij. à Nouilunio cycli numeranda, liquidò constat ex aureo numero in Calendarijs inscripto per Dionysium Abbatem, & ex terminis Paschalibus præfinitis, qui omnes cadunt in Lunam xiiij. ab aureo numero propositi anni supputatam. Ita inter aureum numerum xvj, qui diei octauo Martij præfixus erat, & diem 21. eiusdem, in quem cadit eius numeri aurei quartadecima, vides interiectos esse dies 12. atque à die 8. inclusiuè vsque ad diem 21. inclusiuè numerari dies 14. Eademq. ratio est de cæteris aureis numeris. Quis ergo tibi, ingeniosissime Iosephe, hanc auctoritatem tribuit, vt nouo more, atque instituto (quod ne Pontifex quidem ipse facere auderet) a Nouilunio cycli ad terminum Paschalem præcipias numerari dies 15? Certè hoc esse contra canones, decreta Pontificum, & doctrinam Patrum, ex eo manifestissimè conuincitur, quod cum à concilio Nicæno, ad hæc vsque tempora, primum Nouilunium Paschale diei octauo Martij tributum sit, vt perpetuus Ecclesiæ vsus docet; si Pascha post Lunam xv. à Nouilunio putatam, vt tu vis, celebrandum foret, nunquam potuisset celebrari die 22. Martij, cum hic dies sit ab illo Nouilunio quintusdecimus. Neque illud dicere potes, Nouilunium illud collocandum esse in die 7. Martij: quia nemo vnquam hoc asseruit, neque vero septimo diei vllus aureus numerus fuit affixus, vt per eum Nouilu-

nium

nium ibidem indicaretur. Iam cum vltimum Nouilunium Paſchale in vſu Eccleſiæ ſemper inciderit in diem 5. Aprilis, ſi ab eo quindecim dies eſſent numerandi, ſtatuendus eſſet terminus Paſchalis ipſius in 19. Aprilis, ac proinde ſi is foret Dominicus, transferendum eſſet Paſcha in 26. Aprilis. quod inauditum eſt, ac nouum. Vides igitur, quando Luna xiiij. præuenit plenilunium, quod in Dominicum diem incidat, Paſcha in ipſo plenilunio celebrari ab Eccleſia, neque vnquam hoc eſſe prohibitum conuinces: immo ſæpiſſime id factitatum eſſe à concilio Nicæno vſque ad correctionem Gregorianam, reperies. Id quod diſcere etiam facile potuiſſes ex tabula antiqua feſtorum mobilium. Cum enim in ea præcipiatur Paſcha celebrandum in proxima litera Dominicali poſt aureum numerum, qui Lunam xiiij. indicat, ſiue Paſcha Iudæorum: quis non videt, ſi Dominicalis litera aureum numerum proximè inſequatur, (quod non rarò euenit) Paſcha celebrari Luna xv, hoc eſt, in plenilunio? Ac ne in cuiuſquam animo vel tenuiſſimus ſcrupulus reſideat, atque tota res luce clarior ſit, collegi in tabella, quam mox ſubijciam, 175. annos, quibus Paſcha celebratum fuit ſtatim poſt Lunam xiiij. à Nouilunio numeratam: è quibus nonnullos annos reperies, in quibus Paſcha plenilunium anteceſſit, præſertim prope concilij Nicæni tempora, annis videlicet 326. 330. 346. 350. 370. 394. 441. 475. 495. quod & in Apologia lib. 2. cap. 6. monui. Neque verò Eccleſia de hiſce qualibuſcunque erroribus magnopere laborauit, quamuis eos viderit. Id modo cauit, vt canon concilij vbiuis terrarum æquabiliter ſeruaretur, quo Paſcha poſt Lunam xiiij. celebrari præcipitur,

licet

C L A V I V S.

d VBINAM excusaui? An cum aduersus Mæstlinum, legitimum esse demonstraui? At aliud defendere, aliud excusare est.

S C A L I G E R.

e SANE melius sibi consuluisset Clauius, si sextum caput secundi libri sui non publicasset.

C L A V I V S.

e SANE melius sibi consuluisset Scaliger, si sextum illud caput intactum reliquisset, cum nihil aliud in eo contineatur, nisi doctrina Patrum, conciliorum, & Computi auctorum, ac præterea perpetuus vsus Ecclesiæ Catholicæ in Paschate celebrando.

S C A L I G E R.

IN quo multa dixit, [a] quæ nemini harum rerum paulò intelligentiori persuadebit.

C L A V I V S.

a AT ista persuasi iam omnibus regnis, ac prouincijs, quæ Romani Pontificis auctoritatem sequuntur. Nec quisquam ex ijs, qui in Canonibus Patrum, Concilijs, Computoq; Ecclesiastico versati sunt, quidquam eorum ausus est improbare. quamquam ipse quoque Scaliger, qui contra ea nihil afferat, satis probat.

S C A L I G E R.

QVARE vt in aliis Mæstlinum iure reprehenderit, in eo iniuriam illi facit, cum ei irascitur, quia quartamdecimam Christianorum plenilunium esse putarit.

C L A V I V S.

b HANC iniuriam non agnosceret Scaliger, nisi propter societatem erroris, ad ipsum quoque Mæstlini reprehensio pertineret. Nec verò ego in eo tam iniuriam

Mæſtlino facio, quàm Gregorianum Calendarium ab illius iniuria vindico: quippe cum ille, vt Scaliger, contra vſum Eccleſiæ, ac decreta Patrum, quartamdecimam Lunam plenilunium eſſe contendat, ac proinde in plenilunio Paſcha celebrari non poſſe.

SCALIGER.

SED audiamus ipſum Clauium capite quarto eiuſdem libri: Nouilunia, inquit, aurei numeri circa annum Domini 500. ſerius contingebant, quam in cælo, ac proinde ad vſum Eccleſiæ magis accommodata erant. Ergo doctiſſime Claui, quartadecima ab Epacta erat quintadecima à Nouilunio; & proinde plenilunium. Ego te ipſummet iudicem fero, ni quæ toto capite ſexto dixiſti, omnia à vero longè aliena ſint, niuè Mæſtlinum perperam inſimulaueris.

CLAVIVS.

HVC & illuc, doctiſſime Scaliger, te verſes licet, quartamdecimam plenilunium eſſe, efficies nunquam. Sæpe iam dixi, Nouilunia à nobis de induſtria eſſe poſtpoſita, vt caueremus, ne Luna xiiij. plenilunium biduo præueniret. quæ cauſa eſt, quamobrem Luna xiiij. interdum in plenilunium incidat, licet plerunque illud anteuertat. Quæ eſt igitur iſta tua concluſio: Nouilunia ſunt poſtpoſita. ergo Luna xiiij. eſt quintadecima? Nam ſi quando accidit, vt quartadecima ſit quintadecima, caſu fit, propter Epactas, vel aureum numerum, non conſultò, vel quod ita ſancitum ſit. Audi Bedam *lib. 5. Eccleſ. hiſt. gentis Anglorum cap.* 22. Si ergo, inquit, fieri poſſet, vt ſemper in diem quintumdecimum primi menſis, id eſt, in Lunam xv. Dominica dies incurreret, vno ſemper eodemq; tempore Paſcha

ſcha celebrare poſſemus. *Hic ego te ipſum arbitrum ſumo, modo te æquum præbeas, ni quæ toto cap. 6. dixi, omnia vera ſint, niue Mæſtlinum meritò inſimulauerim: quippe cum illa omnia cum canonibus, & Computi ſcriptoribus conſentiant, quibus Mæſtlinus aduerſatur.*

S C A L I G E R.

a INVESTIGENTVR omnes Computi vetuſtiſſimi Græci, Latini, Syriaci, Arabici. In omnibus terminus Paſchalis eſt plenilunium.

C L A V I V S.

a EQVIDEM inueſtigaui omnes, quoſcunque nanciſci potui. reperio vniuerſos docere, Paſcha celebrandum poſt Lunam xiiij. cycli Lunaris, ſiue ea ſit plenilunium, ſiue proximè plenilunium antecedat, aut ſequatur. Illud modò cauent, ne ante plenilunium, quoad eius fieri poteſt, celebretur. Quod ſi qui Computi ſcriptores tradunt (quod rarò faciunt) Paſchalem terminum eſſe plenilunium, id eò dicunt, quod Luna xiiij. initium ſit plenilunij, quamuis dies quartadecima ſit à Nouilunio.

S C A L I G E R.

b ARGYRVS terminum Paſchalem τὸ ἰουδαϊκὸν πάσχα καὶ πανσεληνιακὴν συζυγίαν vocat.

C L A V I V S.

b Non male Argyrus, ſi bonum habeat interpretem. Is enim terminum Paſchalem plenilunium propterea vocat, quod quartadecima Luna parum à plenilunio differat; vel certe, quia eius ætate (ſimiliter vt noſtra ante correctum Calendarium) Luna xiiij. ſemper plenilunium conſequebatur; quippe cum Luna à Concilio ad id tempus per dies ferme tres ſuam ſedem anteuertiſſet.

SCA-

S C A L I G E R.

CHRISTVS resurrexit post plenilunium, nempe die xvi. Nisan. e

C L A V I V S.

e MIROR hoc Scaligero excidisse, in quo manifestus error (licet ad rem non faciat) deprehenditur. Nam si Christus crucifixus est ipso plenilunio (vt testatur Dionysius Areopagita, & constat inter omnes) hoc est, Luna xv. qui conuenit, vt quintadecima Luna mortuus, sextadecima resurrexerit, nisi forte Christum postridie, quam mortuus est, hoc est sabbatho resurrexisse arbitratur?

S C A L I G E R.

d PROPTEREA Dominica post plenilunium præcipitur πάσχα ἀναστάσιμον celebrari. d

C L A V I V S.

d NON rectè accipis Scaliger. Dominica post Lunam xiiij. non post plenilunium, præcipitur Pascha celebrari. quod ex Pij, Victoris, aliorumq. Pontificum, & conciliorum decretis satis liquet, & a nobis declaratum est in Apologia.

S C A L I G E R.

NAM τεσσαρεσκαιδεκατῖτας dupliciter peccabant: a tum quod in plenilunio, tū quod non Dominica celebrabant; siquidem plenilunium in aliam feriam incurreret.

C L A V I V S.

a QVARTADECIMANI idcirco peccabant, quod Pascha Luna xiiij. non in plenilunio, celebrabant, nisi forte, cum Luna xiiij. per cyclum indicata in plenilunium incideret. quod circa tempora concilij Niceni rarò admodum contigebat. qui si in plenilunio Pascha celebrassent, Vel Luna xv. vt vult Scaliger, πανσε-

λωῖται hoc eſt, pleniluniani, appellati forent, aut quintadecimani. quod tamen nuſquam reperitur.

SCALIGER.

b QVARTADECIMA igitur Chriſtianorum eſt plenilunium, quicquid aduerſetur doctus Clauius. Erit igitur quintadecima à Nouilunio, etiam ipſo Clauio, & Lilio teſtibus. Aio illam quintamdecimam à Nouilunio, quam Eccleſia vocat quartamdecimã, nunc eſſe quintamdecimam a Nouilunio, nunc autem quartamdecimam: idque propter æquabilem Epactarum per xi. progreſſum: quod & ipſe Clauius quoque in ſua Apologia fatetur.

CLAVIVS.

b EODEM reuoluitur. ſed ſatis hoc ſupra refutatum eſt. Nam quod interdum quartadecima cycli eſt quintadecima à cæleſti Nouilunio, id accidit propter Nouiluniorum cycli poſtpoſitionem, & non ita frequenter, cum plerunque vno tantum die plenilunium anteuertat.

SCALIGER.

c ATQVI medendum erat illi malo: hoc eſt, non ſemper erat ſequenda adiectio vndenarii ad inueſtigationem Epactæ.

CLAVIVS.

c QVASI vero ſapientis medici non ſit, leuius malum negligere, cui mederi non poteſt ſine grauiore malo. nimirum ſi illi malo mederi nos voluiſſemus, nec ſemper ſequi adiectionem vndenarij ad inueſtigationem Epactæ, turbaſſemus omnia: quippe ex conſuetudine Eccleſiæ, proponendæ populo ſunt regulæ faciles, & vnius modi, ne forte eos, qui vſuri ſunt, fallant.

SCALIGER.

FINGAMVS, vt in periodo Solari fecimus, Lilianam for-

nam formam ab initio annorum Christi obtinuisse: & ab anno Christi 1577. qui est Iudaicus 5337. instituamus cyclum Lunæ decemnouennalem, adiectis neomeniis Iudaicis, quarum plenilunia non incidunt ante 21. Martii Liliani, a quibus neomeniis ex more Iudæorum præposita est feria, quæ mutatur, quoties horæ sequentes peruenerunt ad 18. Adiecimus etiam literam Dominicalem Lilianam, ad notandam in Calendario Nouilunii epocham, vt habes in subiecta tabella.

	Lineæ Cycli	Anni Christi	Litera Dom. Liliana.	Neomeniæ Iudaicæ Feria.	Horæ.	Scrup. 1080.	Menses Liliani.	Epactæ Neomeniarũ
	1	1577	B	3.	13.	256	29 M	2
	2	1578	A	7.	22.	52	19 M	12
ADAR	3	1579	G	5.	6.	928	8 M	23
	4	1580	FE	4.	4.	437	26 M	5
	5	1581	D	1.	13.	233	15 M	16
	6	1582	C	7.	10.	822	3 A	26
	7	1583	B	4.	19.	618	24 M	7
	8	1584	AG	2.	4.	414	12 M	19
	9	1585	F	1.	1.	1003	31 M	29
	10	1586	E	5.	10.	694	20 M	11
ADAR	11	1587	D	2.	19.	595	10 M	21
	12	1588	CB	1.	17.	104	27 M	4
	13	1589	A	6.	1.	980	17 M	14
	14	1590	G	4.	23.	489	5 A	24
	15	1591	F	2.	8.	285	25 M	6
	16	1592	ED	6.	17.	81	13 M	18
	17	1593	C	5.	14.	670	1 A	28
	18	1594	B	2.	23.	466	22 M	9
	19	1595	A	7.	8.	261	11 M	20

CLAVIVS.

a *QVID Iudæis cum Scaligero? Ne sit tibi, mi Iosephe, res cum Iudæis: Semper dolos, ac fallacias meditantur. Mihi crede, fucum facient, teq. istæ Neomeniæ Iudaicæ impellent in fraudem. Id vero paulò post senties, cum ex eo tabellam tuam vitium facere, ac ruere videris.*

SCALIGER.

In hac tabella habes, primum lineam annorum aurei numeri ab anno Christi 1577. ad annum 1595. Sequitur litera Dominicalis Liliana. Quarto loco Neomenia Iudaica, quæ semper est Nisan, præterquam in annis 3. & 11. in quibus Adar sumitur pro Nisan, quia eius plenilunium incidit post xx. Martij Liliani. Primus numerus Neomeniæ Iudaicæ est feria hebdomadica, secundus horæ medij motus Lunæ, tertius residua de scrupulis 1080. Exemplum. In anno primo cycli, hoc est, anno Christi 1577. Neomenia fuit 3. 13. 256. Primus numerus indicat Nouilunium contigisse feria tertia. & quia litera Dominicalis est B. Ergo feria tertia erit litera D. & propterea Neomenia Iudaici Nisan incidit in 29. Martij Liliani hora 13. 256. ab initio noctis, quæ præcedit diem propositam 29. Quando vero horæ peruenerunt ad 18. aut ultra, tunc feria augetur vnitate. Vt, exempli gratia, anno secundo cycli Neomenia fuit 7. 22. 52. Quia horæ vltra 17. 1079. peruenerunt, propterea pro Feria 7. sumenda feria prima, hoc est, litera A, pro G. & ita semper. In primo anno cycli videmus verum esse, quod monet Lilius, Epactas Dionysianas, quas ipse diminuit denario numero, vno die serius notare Nouilunia. Nam Epacta Dionysiana xi. quæ hodie est 1. serius indicat Nouilunium vno die: cum Epacta vera Neomeniæ sit ij. & propterea, quod iam attigimus, [a] quartadecima Dionysiana, siue Liliana, est plenilunium.

CLA-

CLAVIVS.

a *ASSENTIRI in hoc tibi, mi Scaliger, non possum, vt velim. Nam cum Luna xiiij. Epactæ j. semper cadat in 12. Aprilis, plenilunium autem medium anno 1577. (si 10. dies, vt vis iam exemptos esse fingamus) fuerit die 12. Aprilis, hor. 10. à mer. quæ est dies 13. profecto nostra xiiij. verè erit quartadecima, non quintadecima, vt perperam contendis. At quartadecima tua Epactæ ij. in diem 11. cadit: proinde si sequeretur dies Dominica, celebrares Pascha ante pleniluniũ. quod, vel te ipso iudice, ineptum est. Nec mihi illud dixeris, celebrari oportere post quintamdecimam, non post xiiij. Id enim falsum esse, & antea ostendimus, & postea pluribus ostensuri sumus. Deinde fac, verum esse. Isto modo, si dies post Lunam xv. hoc est, dies 13. Aprilis, esset Dominica, celebrares Pascha in plenilunio, quod minime vis. Vides igitur, nostras Epactas rectius ad vsum Ecclesiæ Nouilunia indicare, quam tuas; tuamq. tabellam Iudaicarum Neomeniarum nec ipsam sibi conuenire, nec tibi.*

SCALIGER.

AT anno secundo Epacta Neomeniæ eadem est cum Dionysiana, vt patet ex tabella. Idem censei dum de Epacta tertia: In vtraque igitur Epacta tam xij. quam xxiij. quartadecima Luna non erit plenilunium. Quòd si in annis cycli secundo & tertio contigisset, Dominicam esse in die Aprilis 2. & Martij 22. Pascha celebratum fuisset in plenilunio, b contra Canones.

CLAVIVS.

b *IN eodem, mi Iosephe, hæsitas luto. Ex Canonibus enim rectissime celebrari posse Pascha in plenilunio, sæpe*

iam dictum est. Profer vnum Canonem, quo prohibeatur Pascha celebrari in plenilunio. vicisti.

SCALIGER.

e ET propterea rectè excusat errorem anni 1598 Clauius. Nam in eo anno Pascha celebrabitur plenilunio, propterea quod Epacta illius anni denotat Nouilunium, & proinde quartadecima ab Epacta non est plenilunium. Sed Clauius excusat hic æquabiles Epactas, per quas non licet semper ipsas Neomenias notari.

CLAVIVS.

e EGO verò nunquam excusaui Pascha anni 1598. quippe cum in eo errorem nullum agnoscam: Sed probaui contra Mæstlinum, & alios obtrectatores, illud legitimè celebratum iri die 22. Martij. Quocirca miror, quid tibi in mentem venerit dicere, excusari à nobis, quod probari videras. Tanta ne fuit argumentorum inopia, vt ista colligeres?

Nec tamen ignoras quid distent æra lupinis.

SCALIGER.

a QVOD cum facit, manifestò indicat, quartamdecimam Dionysianam esse plenilunium: quo nomine Græci vocant, πανσέληνον.

CLAVIVS.

a SAEPE iam dixi, sed quia nullum finem contradicendi facis, dicendum est sæpius; Nouilunia à nobis esse postposita, non vt quartadecima cadat in plenilunium, sed ne biduo id anteuertat. quod vitium in Scaligerianis Epactis frequentissimè accidit, vt posterius ostendemus.

SCALIGER.

b CVR igitur reprehendit Mæstlinum, qui quartamdeci-

decimam Christianorum plenilunium esse dixerit, & Pascha contra Canones celebrari, quoties in plenilunio celebraretur? Nam profecto hæc vis est.

CLAVIVS.

b NOLI quæso te, Iosephe, Mæstlini suscipere patrocinium, ne iusta rei reprehensio in patronum cadat. Dixi iam alias, iure à me reprehensum esse Mæstlinum, quod canones conaretur euertere.

SCALIGER.

NOVVM est, negare Pascha non celebrandum esse plenilunio.

CLAVIVS.

c VIDE ne nouum, ac temerarium sit, negare Pascha celebrandum esse in plenilunio, cum id rectissimè ex canonibus fieri, Computi auctores affirment (vt in Apologia docuimus) & Ecclesia sæpissimè celebrarit. Atque vt eadem inculcando molestus nobis esse desinas; omnesq. intelligant, te in hoc mirum in modum hallucinari, cum canonibus, decretis Pontificum, conciliorumque, & Computi Ecclesiastici scriptoribus aduersaris, id quod modo dixi, planum faciam.

PRIMVM igitur S. Pius Papa, & martyr, decimus à B. Petro, anno Domini circiter 159. statuit, vt habetur de Consecr. distinc. 3. cap. Nosse: Pascha Domini die Dominico celebrandum esse. Satis autẽ constat, eum intellexisse diem Dominicum, qui Lunam xiiij. insequitur, cum illud præcipiat propter Asianos, qui in ipsa Luna xiiij. Pascha celebrabant, non expectato die Dominico. Planius idem constituit S. Victor Papa, & martyr, quartusdecimus à B. Petro anno Domini circiter 198. cuius

verba in epistola ad Theophilum Cæsariensem Episcopum, quæ habetur de Consecr. distinct. 3. cap. Celebritatem, hæc sunt. Celebritatem sancti Paschę die Dominica agi debere, & prædecessores nostri iam statuerunt, & nos illud eadem die solenniter celebrari mandamus; quia non decet, vt membra à capite discrepent, aut aliter gerant. A quartadecima verò Luna primi mensis vsq; ad vigesimamprimam eiusdem mensis eadem celebretur festiuitas. *Deinde idē à varijs concilijs confirmatū est, atque sancitum, præsertim à concilio primo post Apostolos, quod S. Victoris Papæ hortatu in Cæsarea Palæstinæ à compluribus episcopis celebratum est, cui præfuit Theophilus eiusdem vrbis episcopus, vt legimus apud Eusebium lib. 5. Ecclesi. hist. cap. 24. Ibi enim Theophilus in epistola synodali docet, eo in concilio constitutum esse, vt Pascha à Luna xiiij. vsque ad xxi. celebretur. Idem postea confirmatum est, atque renouatum communi omnium consensu in concilio illo celeberrimo Nicæno à 318. Patribus. Mitto alia multa concilia, ne longum faciam. Venio ad testimonia SS. Patrum. Beda Venerabilis pluribus locis idem docet, vt in Apologia tradidimus. Quinetiam lib. 4. cap. 5. Histor. Eccles. tradit, decretum esse in Anglicano quodam concilio coram Rege, vt die Dominico post Lunam xiiij. primi mensis Pascha celebraretur. Nec vero id decretum modò, sed etiam omnibus deinceps sæculis obseruatum est. B. Isidorus, qui floruit anno Domini circiter 630. lib. 1. de Ecclesiast. off. cap. 31. idipsum ostendit. Rabanus quoque archiepiscopus Mogūt. qui viguit anno circiter 855. lib. 2. de Instit.*

cler.

cler. cap. 39. & Rupertus Abbas Tuitienſis, qui extitit anno ferè 1124. lib. 6. de Diuin. off. c. 27. idē confirmantes enumerant omnes terminos Paſchales, quos hodie in Eccleſia obſeruari cernimus; aſſeruntq. Paſcha in vno ſeptem dierum à Luna xv. incluſiuè ad xxj. incluſiuè eſſe celebrandum. Porrò Guilhelmus Durantus in Rationali Diuinorum officiorum lib. 8. cap. 12. diligenter exponit omnes 29. Lunas xiiij. Paſchales non ſemel, ſed ſæpius, docens, primam Lunam xiiij. Paſchalem eſſe xij. Cal. Apr. & vltimam, xiiij. Cal. Maij: poſt quas ſemper Paſcha celebrari oporteat. Libro quoque 6. cap. 75. affirmat, iuſſu Domini Paſcha celebrandum eſſe in Plenilunio, hoc eſt, in aliquo ſeptem dierum tertiæ hebdomadæ. Poſtremò idem diſertis verbis docet Ioan. de Sacroboſco in Computo Eccleſiaſtico: Paulus Middelburgenſis epiſcopus Foroſempronienſis in ſua Paulina pluribus locis. Ioan. Stoflerinus in Calendario Romano, & alij quamplurimi. Legat, ſi quis volet, Marcellum Francolinum in lib. de tempore Horarum Canon. qui varijs in locis plurima teſtimonia idipſum probantia adducit. At vide, quanta inter hos ſit conſenſio. Apud neminem eorum reperies, Paſcha celebrandum eſſe die Dominico poſt Lunam xv. primi menſis, ſed ſemper poſt Lunam xiiij. Et erit quiſquam, qui exiſtimet, plus vnum Scaligerū, quam hos omnes, vidiſſe? qui à naſcentis Eccleſiæ primordijs ad noſtra vſque tempora, per manus quaſi traditam ab Apoſtolis de Paſchæ celebratione doctrinam diligentiſſimè conſeruarunt? Nam Campanus, qui vnus ex omnibus Computi ſcriptoribus quartamdecimam Paſchalem appellat plenilunium, id propterea facit, quia finis Lunæ

xiiij.

xiiij. quandò Iudæi agnum comedere iubebantur, principium est Lunæ xv. siue plenilunij. Argumento est, quod deinde apertè testatur, ac docet, Pascha celebrandum esse die Dominico post Lunam xiiij. à Nouilunio.

VERVM enimuero auctoritates omnes, quas attulimus, intelligendas esse de Luna xiiij. à Nouilunio cycli numeranda, liquidò constat ex aureo numero in Calendarijs inscripto per Dionysium Abbatem, & ex terminis Paschalibus præfinitis, qui omnes cadunt in Lunam xiiij. ab aureo numero propositi anni supputatam. Ita inter aureum numerum xvj. qui diei octauo Martij præfixus erat, & diem 21. eiusdem, in quem cadit eius numeri aurei quartadecima, vides interiectos esse dies 12. atque à die 8. inclusiuè vsque ad diem 21. inclusiuè numerari dies 14. Eademq. ratio est de cæteris aureis numeris. Quis ergo tibi, ingeniosissime Iosephe, hanc auctoritatem tribuit, vt nouo more, atque instituto (quod ne Pontifex quidem ipse facere auderet) a Nouilunio cycli ad terminum Paschalem præcipias numerari dies 15? Certè hoc esse contra canones, decreta Pontificum, & doctrinam Patrum, ex eo manifestissimè conuincitur, quod cum à concilio Nicæno, ad hæc vsque tempora, primum Nouilunium Paschale diei octauo Martij tributum sit, vt perpetuus Ecclesiæ vsus docet; si Pascha post Lunam xv. à Nouilunio putatam, vt tu vis, celebrandum foret, nunquam potuisset celebrari die 22. Martij, cum hic dies sit ab illo Nouilunio quintusdecimus. Neque illud dicere potes, Nouilunium illud collocandum esse in die 7. Martij: quia nemo vnquam hoc asseruit, neque vero septimo diei vllus aureus uumerus fuit affixus, vt per eum Nouilunium

nium ibidem indicaretur. Iam cum vltimum Nouilunium Paschale in vsu Ecclesiæ semper inciderit in diem 5. Aprilis, si ab eo quindecim dies essent numerandi, statuendus esset terminus Paschalis ipsius in 19. Aprilis, ac proinde si is foret Dominicus, transferendum esset Pascha in 26. Aprilis. quod inauditum est, ac nouum. Vides igitur, quando Luna xiiij. præuenit plenilunium, quod in Dominicum diem incidat, Pascha in ipso plenilunio celebrari ab Ecclesia, neque vnquam hoc esse probibitum conuinces: immo sæpissime id factitatum esse à concilio Nicæno vsque ad correctionem Gregorianam, reperies. Id quod discere etiam facile potuisses ex tabula antiqua festorum mobilium. Cum enim in ea præcipiatur Pascha celebrandum in proxima litera Dominicali post aureum numerum, qui Lunam xiiij. indicat, siue Pascha Iudæorum: quis non videt, si Dominicalis litera aureum numerum proximè insequatur, (quod non rarò euenit) Pascha celebrari Luna xv, hoc est, in plenilunio? Ac ne in cuiusquam animo vel tenuissimus scrupulus resideat, atque tota res luce clarior sit, collegi in tabella, quam mox subijciam, 175. annos, quibus Pascha celebratum fuit statim post Lunam xiiij. à Nouilunio numeratam: è quibus nonnullos annos reperies, in quibus Pascha plenilunium antecessit, præsertim prope concilij Nicæni tempora, annis videlicet 326. 330. 346. 350. 370. 394. 441. 475. 495. quod & in Apologia lib. 2. cap. 6. monui. Neque verò Ecclesia de hisce qualibuscunque erroribus magnopere laborauit, quamuis eos viderit. Id modo cauit, vt canon concilij vbiuis terrarum æquabiliter seruaretur, quo Pascha post Lunam xiiij. celebrari præcipitur,

licet

licet interdum, sed rarò, propter cycli dispositionem, ante plenilunium ageretur. Ex quo efficitur, cyclum, quoad eius fieri potest, ita ordinandum esse in Calendario, vt Lunæ xiiij. Paschales vno tantum die, nunquam autem duobus, nisi rarissime, (cum id nullus cyclus vitare possit) anteuertant plenilunium. id quod cyclus noster Epactarum exquisitissimè præstat, cum in eo vix in 3000. annis semel, aut bis Pascha ante plenilunium medium celebretur: quod tuum Calendarium, vt infra dicemus, nequaquam præstare potest, cum sæpissime tuæ Lunæ xiiij. Paschales plenilunium biduo, ac triduo præueniant.

SED *ne diutius promissum differamus, ecce tibi annos 175. quibus Pascha Luna xv. celebratum est; vt tute intelligas, quam temerè tanto impetu conatus sis conuellere statum nostri Paschatis, quod mouere non posses; & quam sine ratione contenderis, id esse contra canones, quod canonibus maximè nititur. Ac ne de huius tabulæ fide addubites, conflata ea est ex cyclo magno Dionysiano 532. annorum, & ex antiqua tabula festorum mobilium. Apposui autem eisdem annis aureos numeros, literasque Dominicales respondentes, vt cuiuis planum fiat, tum Pascha Luna xv. secundum Canones esse celebratum. Litera porro A, Aprilem; M, Martium significat.*

Anni

Anni Dom.	*Aur. Num.*	*Litera Dom.*	*Pascha*	*Anni Dom.*	*Aur. Num.*	*Litera Dom.*	*Pascha*
326	4	B	3. A	330	8	D	19. A
340	18	FE	30. M	346	5	E	23. M
350	9	G	8. A	370	10	C	28. M
374	14	E	13. A	394	15	A	2. A
398	19	C	18. A	401	3	F	14. A
414	16	D	22. M	425	8	D	19. A
441	5	E	23. M	445	9	G	8. A
465	10	C	28. M	469	14	E	18. A
475	1	E	6. A	489	15	A	2. A
493	19	C	18. A	495	2	A	26. M
496	3	GF	14. A	499	6	C	11. A
509	16	D	22. M	519	7	F	31. M
520	8	ED	19. A	523	1	A	16. A
536	5	FE	23. M	540	9	AG	8. A
543	12	D	5. A	560	10	DC	28. M
563	13	G	25. M	564	14	FE	13. A
567	17	B	10. A	570	1	E	6. A
584	15	BA	2. A	587	18	E	30. M
588	19	DC	18. A	590	2	A	26. M
504	6	C	11. A	604	16	ED	22. M
614	7	F	31. M	6,8	11	A	16. A
638	12	D	5. A	658	13	G	25. M
662	17	B	10. A	665	1	E	6. A
682	18	E	30. M	685	2	A	26. M
689	6	C	11. A	709	7	F	31. M
713	11	A	16. A	733	12	D	5. A
743	3	F	14. A	753	13	G	25. M
757	17	B	10. A	760	1	FE	6. A
763	4	B	3. A	767	8	D	19. A
777	18	E	30. M	780	2	BA	26. M

Anni

Anni Dom.	Aur. Num.	Litera Dom.	Pascha	Anni Dom.	Aur. Num.	Litera Dom.	Pascha
783	5	E	23. M	784	6	DC	11. A
787	9	G	8. A	804	7	GF	31. M
807	10	C	28. M	808	11	BA	16. A
811	14	E	13. A	828	12	ED	5. A
831	15	A	2. A	835	19	C	18. A
838	3	F	14. A	848	13	AG	25. M
851	16	D	22. M	852	17	CB	10. A
858	4	B	3. A	862	8	D	19. A
872	18	FE	30. M	878	5	E	23. M
882	9	G	8. A	902	10	C	28. M
906	14	E	13. A	926	15	A	2. A
930	19	C	18. A	933	3	F	14. A
946	16	D	22. M	953	4	B	3. A
957	8	D	19. A	973	5	E	23. M
977	9	G	8. A	997	10	C	28. M
1001	14	E	13. A	1007	1	E	6. A
1021	15	A	2. A	1025	19	C	18. A
1027	2	A	26. M	1028	3	GF	14. A
1031	6	C	11. A	1041	16	D	22. M
1048	4	CB	3. A	1051	7	F	31. M
1052	8	ED	19. A	1055	11	A	16. A
1068	5	FE	23. M	1072	9	AG	8. A
1075	12	D	5. A	1092	10	DC	28. M
1095	13	G	25. M	1096	14	FE	13. A
1099	17	B	10. A	1102	1	E	6. A
1116	15	BA	2. A	1119	18	E	30. M
1120	19	DC	18. A	1122	2	A	26. M
1126	6	C	11. A	1136	16	ED	22. M
1146	7	F	31. M	1150	11	A	16. A
1170	12	D	5. A	1190	13	G	25. M

Anni

Anni Dom.	Aur. Num.	Litera Dom.	Pascha	Anni Dom.	Aur. Num.	Litera Dom.	Pascha
1194	17	B	10. A	1197	1	E	6. A
1214	18	E	30. M	1217	2	A	26. M
1221	6	C	11. A	1241	7	F	31. M
1245	11	A	16. A	1265	12	D	5. A
1275	3	F	14. A	1285	13	G	25. M
1289	17	B	10. A	1292	1	FE	6. A
1295	4	B	3. A	1299	8	D	19. A
1309	18	E	30. M	1312	2	BA	26. M
1315	5	E	23. M	1316	6	DC	11. A
1319	9	G	8. A	1336	7	GF	31. M
1339	10	C	28. M	1340	11	BA	16. A
1343	14	E	13. A	1360	12	ED	5. A
1363	15	A	2. A	1367	19	C	18. A
1370	3	F	14. A	1380	13	AG	25. M
1383	16	D	22. M	1384	17	CB	10. A
1390	4	B	3. A	1394	8	D	19. A
1404	18	FE	30. M	1410	5	E	23. M
1414	9	G	8. A	1434	10	C	28. M
1438	14	E	13. A	1458	15	A	2. A
1462	19	C	18 A	1465	3	F	14. A
1478	16	D	22. M	1485	4	B	3. A
1489	8	D	19. A	1505	5	E	23. M
1509	9	G	8. A	1529	10	C	28. M
1533	14	E	13. A	1539	1	E	6. A
1553	15	A	2. A	1557	19	C	18. A
1559	2	A	26. M	1560	3	GF	14. A
1563	6	C	11. A	1573	16	D	22. M
1580	4	CB	3. A				

NEC vero id proprium Ecclesiæ Latinæ, siue occidentalis fuit, vt statim post Lunam xiiij. à Nouilunio putatam Pascha celebraret, siue ante correctionem, siue post correctionem Calendarij, si proximè insequens dies sit Dominicus: eundem perpetuò morem tenuit, ac tenet Orientalis Ecclesia. quod patet ex tabulis inueniendorum festorum nobilium, quibus Orientales vtuntur, & quas nuper Ignatius Patriarcha Antiochenus Romam attulit, congregationique Calendarij inspiciendas obtulit. Porrò idem factum esse ante concilium Nicænum, te ipso teste probare poßum, qui ex sententia Hippolyti Episcopi verè affirmes, anno Christi 222. qui annus fuit primus Alexandri Imperatoris, cyclo Solis 7. litera Dominicali F; aureo numero 14. Lunam xiiij. incidiße in 13. diem Aprilis, qui fuit sabbathum: & sequenti die 14. Pascha fuiße celebratum, id est, in plenilunio, quod eo anno factum est die 13. hor. 5. & amplius post mer. ac proinde sequenti diei 14. tribuendum: præsertim cum ipse fatearis, hæc per omnia Canoni congruere: quod si ita est, in plenilunio contra Canones Pascha non celebratur, vt in hoc tuo Elencho affirmas, aut certè tibi ipse non constas. Quid, quod hoc ipso anno 1595. quo hæc scribimus, celebratum est Pascha in ipso plenilunio, celebrabiturque rursus eodem modo annis 1599. 1609. Num ista quoque reprehendes, quæ, cum essent ante oculos, tamen intacta reliquisti? Age vero, quis non videt, si Pascha non posset celebrari Dominico die, qui in plenilunium, siue Lunam xv. incidit, illud celebrandum esse Luna xxij. Et quidem si dies 19. Aprilis foret Dominica incidens in plenilunium Paschale, differendum esse &

in Lu-

in Lunam xxij. & in diem 26. Aprilis. Atqui hæc omnia Canonibus contraria sunt, vt ex ijs, quæ diximus, liquet, fusiusque in Apologia disputauimus. Toto igitur cælo erras, cum asseris, in plenilunio Pascha non posse celebrari.

SCALIGER.

RVRSVS anno cycli iiij. Epacta Neomeniæ, est v. quæ in Dionysiana, & Liliana forma est iiij. vno die serior. [a] Ergo quartadecima Liliana, siue Dionysiana, in anno iiij. cycli est plenilunium, cum plenilunium sit quintadecima ab Epacta v. Porro vides hic ad Epactæ sequentis inuestigationem aliquando tantũ opus esse adiectione 10. ad antecedentem Epactam, cùm adiectione xi. constanter Epactæ vulgares procedant: vt in annis 2. 6. 9. 11. 14. 17. quorum annorum Epactæ ex adiectione 10. ad Epactas antecedentes propagatæ sunt: at in annis 4. 8. 15. accedentibus xij. ad antecedentes Epactas.

CLAVIVS.

a ATQVI si rem diligentius considerabis, reperies nostram quartamdecimam antecedere potius plenilunium medium. Illa enim cadit in diem 9. Aprilis, plenilunium verò in eundem 9. Aprilis, hor. 1 $\frac{1}{2}$. post mer. qui est dies 10. Aprilis. Rursus comperies, tuam quartamdecimam; quæ incidit in 8. Aprilis, duobus fermè diebus plenilunium anteuertere. quod vitiosissimum est.

SCALIGER.

NAM quòd Epacta xii. anni adiectione xiij. ad antecedentem creata sit, [b] hoc factum est propter bissextum, cuius interuentu sæpe fides Epactarum æquabilium eluditur. Tantum hoc constat, eam Epactam anni scilicet xii. fieri ordine, & rite per adiectionem xiij.

E CLA

C L A V I V S.

b ERRAT *plane. Nam si vellemus habere rationem bissexti in collocatione Epactarum in Calendario, confunderemus mirum in modum annum politicum, & Ecclesiasticum. quæ eadem causa fuit, cur istiusmodi collocationem Epactarum ne Scaliger quidem ipse in suo admiserit Calendario.*

S C A L I G E R.

c CVM igitur hæc ita sint, videmus, [a] quam periculosa sit ratio Epactarum æquabilium in celebratione Paschæ;

C L A V I V S.

HOC tantum efficitur, quod vltrò fatemur: nullum cyclum æquabilium Epactarum ad celebrationem Paschæ reperiri posse, qui omnem vndequaque vitet errorem. Quocirca eum cyclum potissimum haberi oportere, qui quam paucissimos contineat errores: qualem nostrum esse, in Apologia docuimus, & ex sequenti calculo planum fiet.

S C A L I G E R.

d ATQVE ex ea natum esse fœdissimum illum errorem anni 1598. quem nescio quare ita confidenter fatentur simul & dissimulant,

C L A V I V S.

ENIMVERO hoc ferendum non est. Fœdissimum appellat errorem, qui nullus est, nosque confidenter fateri simul, & dissimulare insimulat in eo, quod nos rectè factum esse contendimus. Prædicaui antea, ac nunc demum prædico, Pascha anni 1598. rectè, ac secundum Canones celebratum iri: vt omnes intelligant, nullam subesse neque confessionem, neque dissimulationem,

SCA-

SCALIGER.

SED ne sic quidem Epactæ semper manebunt, vt in tabella expositæ sunt. Post aliquot enim cyclos, quædam ex illis immutabuntur, & de suis sedibus solicitabuntur, antequam reliquæ fines suos migrauerint. Hæc ego propo sui, vt indicarem dubiam Epactarum æquabilium fidem, e non autem vt eorum vsum damnarẽ, quandoquidem an- e nus, quo vtimur, est politicus, non Astronomicus: & propterea Epactas æquabiles, nõ Astronomicas esse ideo opor tet, quia aliter ad vulgarem vsum idoneæ esse non possunt.

CLAVIVS.

e NVNC demum, ad te redire videris, mi Iosephe: sed heus tu: si non damnas vsum Epactarum æquabilium, frustra laboras; cum nostras Epactas ad annum politicum accommodatas tantopere exagitas.

Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?

Nuper oppugnator eras Epactarum æquabilium, nunc repente, quasi pace facta, propugnator existis: mox, mutata fide, inæquabiles rursus Epactas in societatem ascisces. Fatere igitur, te, cum apparatu illo Iudaico Epacta's æquabiles oppugnasti, frustra laborasse; nunc cum easdem defendis, pro meliore causa stare: Deinceps cum ad condendam tabulam tuam iustæ periodi tropicæ, tabellam superiorem inæquabilium Epactarum assumas, non publicæ causæ seruire, sed tuæ. quæ est ista constantia?

SCALIGER.

NVNC quo modo μετάττωσις Epactarum fiat in anno tropico, indicabo; a si prius alium errorem de anno a Liliano sustulero.

CLAVIVS.

a VIDE quid agas, Scaliger. Nullum adhuc erro-

rem de anno Liliano sustulisti: sed in eo, quod quasi erratum corrigere conatus es, tute grauiter errasti. Quàm vereor, ne in hoc alio, quem errorem appellas, parem aut etiam peiorem experiare fortunam.

SCALIGER.

DE ORDINATIONE EPACTARVM IN CALENDARIO.

b QVEMADMODVM in omissione Bissextorum per tres continuas centurias, ita in ordinatione Epactarum in Calendario, iocularitur hallucinatus est auctor noui anni.

CLAVIVS.

b AT QVEMADMODVM ostendimus, in omissione bissextorum per tres continuas centurias, rationem à nobis esse propositam ad vsum popularem commodissimam, & à vero non alienam: ita, Deo bene iuuante, ostendemus, Epactas in Calendario melius ordinari non posse, quam in Gregoriano Calendario factum est. Ex quo illud etiam intelligetur, non iocularitur hallucinatum esse auctorem noui anni, vt ait Scaliger, sed hallucinari eum, qui deteriorem præponat illi rationem: præsertim vero, cum nihil noui afferat, sed ea pro nouis reponat, quæ nos in Apologia, vt minus idonea, minusque ad rem propositam apta, reiecimus.

SCALIGER.

c APPOSITA Epacta * continua per singulas syzygias, hoc est, assumpta nota *, pro Epacta vnica:

CLAVIVS.

c ATQVI ordo Nouiluniorum talem dispositionem

Epa-

Epactarum exigebat, vt in Apologia demonstraui lib. 2. cap. 3. & 6. quin etiam paulo post docebo, rectius eo modo Epactas in Calendario ordinatas esse, quam à Scaligero.

SCALIGER.

b ET excogitatis interruptionibus, quas Græci ἐξαιρεσίμους ἡμέρας vocant, vt menses alternis pleni, & caui essent. quod factum est, cum pro xxv. Epacta xxiiij. nominat.

CLAVIVS.

b QVASI vero nos primi has interruptiones excogitauerimus. Quid enim? Iulius Cæsar, Alexandrini, concilium Nicænum, cæterique omnes, qui cyclo decemnouennali vsi sunt, nonne easdem interruptiones adhibuere? Quid? tu ipse, qui vituperas, non adhibes? nisi quod compendij Calendarium secutus pro Epactis 25. 24. reposuisti 0. 29. quas in Apologia repudiauimus? Et sanè naturalis ordo postulat, vt minor aureus numerus in Calendario proximè sequatur maiorem, non contra, maior minorem. Cæterum hic ordo sex locis necessario interrumpitur, vt menses Lunares constituantur alternis 30. & 29. dierum. Quocirca maior numerus minori proximè adiungendus est: quod quidem in Calendario antiquo factum videmus in sex mensibus, Februario, Aprili, Iunio, Augusto, Octobri, & Decembri. Itaque non video, cur vir doctissimus, atque ingeniosissimus ea in alijs reprehendat, quæ in seipso probat, curue vetera, ac nostra nobis obtrudat pro nouis ac suis. Neque enim dubium esse potest, vtrum Apologiam nostram perlegerit, qui eius carpendæ occasionem vndecunque captauerit.

SCALIGER.

a QVO quid magis ridiculum esse potest?

CLAVIVS.

DOLEO talem virum, dum perperam ridet alios, tantam irridendi sui facultatem doctis hominibus dedisse. Etenim duæ Epactæ 25. 24. ad eundem diem appositæ idem planè præstant in mensibus Lunaribus rectè instituendis, quod aurei numeri illi maiores, qui sex locis Calendarij Nicæni proximè sequebantur minores. Id quod facilè apparebit, si Epactæ in aureos numeros concilij Nicæni resoluantur. quod à nobis factum est in Apologia lib. 2. cap. 4. Qui igitur id ridiculum esse potest, quin etiam Patres concilij Nicæni, Iulius Cæsar, & Alexandrini, ridiculi existimentur? quod profectò nemo existimabit, nisi qui velut alter Democritus, omnes & omnia ridens, ridendum se omnibus præbeat. Ne illud quidem verum est, vnde risum captas, cum ais, pro 25. Epacta Epactam 24. à nobis nominari. Neque enim Epactas confundimus, sed Epactam 25. appellamus, quæ 25. est, eodemque modo 24. Deinde homo acutus id nobis obijcis, quod in te ipsum valet, qui Epactas 0. & 29. in vnum contubernium assumis eodem prorsus modo, quo nos 25. & 24.

SCALIGER.

b ANNO 1900. erit numerus aureus primus, Epacta Liliana xxix. litera dominicalis Liliana G: neomenia Iudaica 7.6.651. in xxxi. Martij Liliani. Ibi igitur erat statuenda Epacta xxix. vbi tamen Epacta ✶ posita est: in Calendis autem Aprilis xxix. pro xxviij.

CLA-

CLAVIVS.

b HIC quoque nostra abs te interpolata nobis obtrudis, ac venditas. Quid enim? Istam rationem in Calendario Compendij nos non posuimus? non in Apologia reiecimus? non, cur reijceremus, ostendimus? Sed vt planius ea res intelligatur, hic quoque de ea pluribus differemus. Propriam sedem Epactæ 29. esse primum diem Aprilis, non trigesimum primum Martij, aptissimè docet ille ipse annus 1900. quo aduersus nos pugnas. Cum enim Epacta 29. primo diei Aprilis ascripta statuat Lunam xiiij. in 14. Aprilis, contingat autem anno 1900. plenilunium medium 14. Aprilis, hor. 4. post mer. profectò ea Luna xiiij. proximè plenilunium antecedit. quo quid rectius fieri potest? Quòd si Epacta 29. præfigeretur diei 31. Martij, caderet eius Luna xiiij. in diem 13. Aprilis, ac proinde, si postridie esset Dominicus dies, celebraretur Pascha ante plenilunium. quod Canones vetant. Iam si Epacta 29. ad 31. Martij scripta accelerat suam Lunam xiiij. eo ipso anno 1900. vt diximus, quantò importunius eam accelerabit Epacta 1. ad diem 30. Martij posita, quam tua æquatio huic libello subiecta eodem anno exhibet, quippe cum eius Luna xiiij. in 12. Aprilis cadat, ac proinde triduo fermè plenilunium anteuertat? Itaque ex tua tabula celebrari posset Pascha die 13. Aprilis, si Dominica foret; duobus fermè diebus ante plenilunium. quo quid absurdius? Sed deinde totam illam tuam æquationis tabulam examinabimus: in qua condenda securus alieni iudicij fuisti, quod neminem fortasse hunc examinãdi laborem suscepturum putasti: nunc, si placet, proferamus calculum ad annum aliquem lon-

gissimè à nostra ætate distantem, vt vel hinc liquido appareat, Epactam 29. rectius à nobis primo Aprilis, quam abs te vltimo Martij ascribi. Anno igitur 20014. erit aureus numerus 8. & si consulas nostram tabulam æquationis, reperies Epactam 29. cuius quartadecima in 14. Aprilis incidit, si primum Aprilis occupet. Igitur cum calculus exhibeat plenilunium Paschale die 14. Aprilis, hor. 13. fermè post mer. quis non videt, Epactam 29. rectè esse collocatam ad 1. Aprilis, cum eius quartadecima integro ferè die plenilunium antecedat? Confer nunc cum nostra ratione tuam: collocetur Epacta 29. vltimo Martij, vt uis; profectò exhibebit Lunam xiiij. Paschalem die 13. Aprilis, biduo videlicet ante plenilunium. Videsne, quanto rectior & constantior, etiam in longinquum tempus, sit ratio nostra, quam tua?

SCALIGER.

SANE si menses politici Lunares alternis pleni, aut caui instituendi sunt: velint nolint, si Calendæ Martij habuerint xxx. aut ✶, (quod idem est) pro Epacta, tricesima prima eiusdem Epactam xxix. habeat,[a] necesse est.

CLAVIVS.

a EQVIDEM *quæ sit ista necessitas, non video. Nam perinde menses alternis pleni & caui constituuntur per duas Epactas 25. 24. in vnum contubernium assumptas, ac per duas 0. 29. quas tu sequeris. hoc vnum interest, quod rectius nostræ illæ Lunas xiiij. Paschales indicant, quàm istæ tuæ. Lege quæso te, si vacat, & si vis, Lunationes triginta cyclorum tabulæ expansæ Epactarum, quas in Apologia lib. 2. pag. 206. exposuimus. Videbis Lunationes alternis esse 30. & 29. dierum, paucis*

exceptis,

exceptis, quod hunc cursum cyclus decennouennalis, & Embolismorum ratio interdum interrumpat, quacunque is ratione in Calendario describatur.

SCALIGER.

a SED huic malo cauit auctor anni, excogitando ἐξαιρεσίμους ἡμέρας more Grecorum, & xxv. xxiiij. Epactas in vnum contubernium assumendo. Acutè sane. Hoc est κακὸν κακῷ ἰᾶσθαι.

CLAVIVS.

a IMMO prudenter. Exigebant enim id Lunationes, vt alternis 30. & 29. dierum constituerentur, vt supra dictum est. Quocirca non est hoc κακὸν κακῷ ἰᾶσθαι, vt ais, sed opportuno remedio malum auertere: quippe hæc Lunæ æquatio rectius efficitur per Epactas 25.24. quam per 0. 29. vt in Apologia fusius demonstrauimus; & paulò ante ostendimus, cum Epactam 29. rectius in principio Aprilis, quam in fine Martij cum Epacta 0. poni docuimus. Vide igitur, ne duas illas Epactas 0. & 29. in vnum contubernium assumere, vt huic incommodo medeare, sit κακὸν κακῷ ἰᾶσθαι.

SCALIGER.

ANNO 1590. litera Liliana fuit G: Epacta Liliana xxiiij. Neomenia Paschalis Iudaica 4.23. 489. in V. Aprilis, è regione Epactæ xxiiij. Rectè. b Quid opus igitur fuit, xxix. in Calendis ponere pro xxviij.

CLAVIVS.

b CAVSA in promptu est: Nam si Epacta 29. ad vltimum Martij promoueretur, eius Luna xiiij. biduo plenilunium anteuerteret, vt paulo ante declaraui: præsertim verò, quia cum Epactæ 24. & 25. propter menses plenos & cauos eidem diei quinto Aprilis præfigantur pro-

pria

pria sedes Epactæ 29. erit primus dies Aprilis.

SCALIGER.

c NAM si c, vt ratio postulabat, Epacta xxviij. in Calendis apposita fuisset, non opus fuisset effringere claustra ad Epactam xxiiij. in v. Aprilis traducendam. Quinta enim dies Aprilis vindicat sibi Epactam xxiiij. Siquidem Calendæ occupauerint Epactam xxviij, non aliter.

CLAVIVS.

c *ERRAS, doctissime Scaliger. Ratio enim postulat, vt Epacta 29. in Calendis Aprilis apponatur, non 28. ne videlicet cogeretur Epacta 29. ad vltimum Martij ascendere, & eius Lunam xiiij. ad 13. Aprilis reuocare; sic vt nonnullis annis plenilunium medium biduo antecederet. quod est ineptum. Huc accedit, quod si Epacta 28. Calendas Apriles occuparet, eius Luna xiiij. in 14. Aprilis incideret. Ergo anno 1851. vt vnum è multis notemus, cum aureus numerus sit 9. Epacta 28. & plenilunium Paschale contingat die 15. Aprilis, hora fermè 15. post mer. hoc est, die 16. præueniret ea Luna xiiij. plenilunium fermè biduo contra canones. Quæ cum ita sint, vtrum ratio postulabat, vt Epacta 28. in Calendis apponeretur, vt tu uis, an secundo die Aprilis, vbi à nobis apposita est? Nec vero opus fuit claustra, vt ais, effringere. Neque enim Epacta 24. vi irrupit in 5. Aprilis, quasi in alienam possessionem, sed velut, patefacta ianua, suo iure venit in suam. Iure enim illi quinta dies Aprilis debebatur, propter Lunationes alternas dierum 30. & 29. Sed video, quid agas. Crimen, quod in te valet, nobis obijcis. Tu enim claustra effregisti, cum Epactam 29. in locum Epactæ 30. vel o. per vim intrusisti,*

contra

contra Lunarum xiiij. rationem, vt supra demonstrauimus.

SCALIGER.

a NEQVE enim vllus Prætor eam Epactam in possessionem Epactæ alius mittere potest, contra tabulas.

CLAVIVS.

a QVASI vero Epacta 24. Prætoris vllius auctoritatem desideret, ut in possessionem Epactæ 25. mittatur, cum iampridem, ex tabulis, eam sedem possideat eo iure, quo qui optimo. Tuæ vero Epactæ 29. quis vnquam Prætor possessionem dabit alienæ sedis, non modò contra tabulas, sed etiam contra ius fasque? præsertim vero, cum id sine incommodo Reipublicæ fieri non possit: cum ea vis, atque iniuria perturbatura sit Lunarum xiiij. ordinem ac statum.

SCALIGER.

ANNO 1935. numerus aureus erit 17. litera Dominicalis Liliana F. Neomenia 5.0.580. in iiij. Aprilis. Numerus autem aureus maior, quam 11. Ergo ex methodo Liliana assumenda erit Epacta nigra 25. Congruit igitur rectè diei propositæ iiij. Rursus anno 1715. litera dominicalis erit eadem F. Neomenia 5.6.667. Erit igitur in eadem die iiij. Aprilis. Numerus aureus est vi. minor vtique quam 11. Quare ex methodo Epacta xxv. rubra assumenda. Erit igitur in v. Aprilis ex methodo, in iiii. ex Neomenia. Quæro, cum Neomenia tam anni 1935. quam anni 1715. sit in eadem feria, & eadem sit litera dominicalis, & ambæ eidem diei congruant: cur tamen diuersas sedes nactæ sint? b Ego talento contra carum non æstimarim hoc mysterium scire.

CLAVIVS.

b AT ego multo minoris, atque adeo gratis, hoc mysterium,

sterium, quod tantopere scire aues, doctissime Scaliger, te docebo. quandoquidem ipsi quoque fontes sitiunt. Anno 1935. Epactæ nigræ 25. respondet aureus numerus 17. anno vero 1715. Epactæ. 25. rubræ aureus numerus 6. Itaque cum aureorum numerorum ordo in Calendario postulet, vt minor aureus numerus maiorem proximè subsequatur, rectè sub Epacta 25. nigra, quæ aureo numero 17. respondet, collocatur Epacta 25. rubra, numero aureo 6. respondens: alioquin duo aurei numeri 17. & 6. eidem dici 4. Aprilis ascribendi forent, siquidem duæ illæ Epactæ, ut tu uis, in eundem diem inciderent, id est, pro vna eademque sumendæ essent. quod absurdum esse, quis non videt? Habes vnam huius mysterij rationem, & quidem optimam; accipe alteram. Anno 1715. Neomenia accidit 6. horis serius, quam anno 1935. quid ergo mirum, si Epacta prioris anni superiorem diem occupet, Epacta posterioris inferiorem? Dicam planius. Anno 1715. plenilunium Paschale incidit in diem 18. Aprilis, hora ferè 4. post mer. ac propterea in diem 19. Nunc si Epacta 25. rubra illius anni ascriberetur diei 4. Aprilis, vt tu vis, caderet eius Luna xiiij. in 17. Aprilis, biduo fermè ante plenilunium. quod Canonibus repugnat. Quin etiam vt vel hinc intelligas, vter nostrum rectius & collocet, & vsurpet Epactas. Eo ipso anno (vnum exemplum è multis proferam) Epactam assumis 26. ex tua methodo, quam in 3. Aprilis collocasti, cuius Luna xiiij. in 16. Aprilis cadit, & triduo fermè plenilunium anteuertit. quo quid ineptius?

S C A L I G E R.

a SCIO quid attulit ad hanc rem Clauius, [a] quæ inter-
erat

erat existimationis eius non produxisse, aut errorem sustulisse. Et sanè prudentius errorem emendasset, quam excusasset. Tantum abest, inquit, vt Nouilunia turbentur, vt potius in suas sedes restituantur.

C L A V I V S.

a *SANE mallem Scaligerum, cuius existimationi consultum volo, hæc omnino tacuisse, ne in alieno errore perperam notando, bis ipse errasse argueretur. Paulò ante ostendi, nullum errorem in Lunationibus committi, propter diuersicolores Epactas xxv. 25. immo ex ipsis Lunas xiiij. Paschales, quod caput est, rectissimè inueniri. Vbi igitur error iste latet, quem à nobis sublatum Scaliger vellet? Hoc autem multò etiam magis apparebit, cum plurima deinde plenilunia supputabimus contra Scaligerianas Epactas.*

S C A L I G E R.

b HEM quæ isthæc philosophia est? Duo sunt vnum, & vnum duo. Vna dies in duas Epactas tributa est. duæ Epactæ in vnam diem collatæ.

C L A V I V S.

b *HIC ego non possum, quin exclamem. Deus Bone, quid est hoc? Philosophus ac Mathematicus nobilis, à quo non solum Flandria, & Germania, sed etiam Gallia commota est, negat se intelligere eam philosophiam, qua ipsemet vtatur. Quæso te, Scaliger, collige & cohibe te, ne in tuum ipse mucronem incurras. An non tu quoque duas Epactas 0. 29. in vnum diem coniecisti? Quod si cauillari libet, iisdem mihi uerbis licet cauillari tuas Epactas, (Nam propter duas Epactas 0. 29. eidem diei ascriptas, cogeris superiori diei apponere eandem Epactam*

o. ni-

0. *nigram vna cum Epacta* 1. *cum id Lunationum ordo requirat) & tecum exclamare.* Hem, quæ isthæc Philosophia est? Duo sunt vnum, & vnum duo. Vna dies in in duas Epactas tributa est: duæ Epactæ in vnum diem collatæ. *Sed ambo pariter istas captiones irrideamus licet. Alternatio enim mensium Lunarium 30. & 29. dierum exigit necessario, vt hæc philosophia admittatur, duæque Epactæ in vnum diem conferantur, & vna dies in duas Epactas discolores tribuatur. Restat, vt quoniam in eadem causa sumus, illud videamus, vter nostrum binas hasce Epactas melius vsurpauerit. Equidem in Apologia lib. 2. cap. 3. perspicuè docui, vt concilij Nicæni auctoritatem sequamur, rectius id fieri per Epactas 25. 24. quam per 0. 29. quòd ita Lunationes Paschales à Lunationibus illius concilij minus discrepent. Tuæ nunc partes sunt ostendere, rectius id fieri per Epactas tuas 0. 29. quod nunquam efficies.*

S C A L I G E R.

a SED quare offendit eos æquabilis, & continuata Epactarum ordinatio? Ab Epactis ✶ 29. 28. 27. 26. 25. in Martio, ad Epactas similes in Aprili sunt dies 30. Ab Epacta 24. & deinceps Martii, ad Epactam similem, & deinceps in Aprili, sunt dies 29. duntaxat.

C L A V I V S.

a NON offendit nos quidem, delectat potius, æquabilis, & continuata Epactarum ordinatio. Itaque eam diligentissimè in Calendario obseruauimus, nisi si quando alternatio mensium Lunarium in Epactis 25. 24. aliter fieri cogit. Id quod tu quoque, & si minus scite, fecisti in Epactis 0. 29.

SCA-

SCALIGER.

b QVARE deteriore conditione sunt hæ, quam illæ? Sanè hæc snnt nugatoria.

CLAVIVS.

b QVONAM modo deteriore? an quia priores Epactæ habent Lunationes 30. dierum, posteriores dierum 29? Isto modo, vt pari sint conditione, omnes Lunationes constituendæ erunt 30. dierum, vel 29. quod nemo, qui modo leuiter Mathematicis tinctus sit, ferendum putet. quòd si absurdum est, certè necesse est, alteras Epactas 30. alteras 29. dierum Lunationes alternis habere. Sed quid verbis opus est? Si eam culpam esse vis: tu quoque in eadem culpa es. negas? agam tecum tabellis obsignatis. In tuo Calendario ab Epacta 0. in principio Martij ad similem proximam sunt dies 30. Ab Epactis 29. 28. 27. & alijs deinceps in Martio ad proximas similes sunt dies duntaxat 29. Id quod euidentius in alijs mensibus apparet: cum ab Epactis 29. in vltimo Martij, & 28. 27. 26. & alijs deinceps in Aprili ad Epactas similes proximas 29. 28. 27. 26. &c. in fine Aprilis, & in Maio, sint dies 30. ab Epacta autem 29. in fine Aprilis, & 28. 27. 26. & alijs deinceps in Maio, ad proximas Epactas 29. 28. 27. 26. &c. similes in Maio & Iunio sint dies 29. duntaxat. Hic ego te tuo gladio iugulabo, Quæro enim ex te. quare deteriore conditione sunt hæ, quam illæ? *Sanè hæc sunt nugatoria. sed excuso te: non tua Epactarum ratio nugatoria est, sed oratio.*

SCALIGER.

a DVPLICITER igitur peccatum in Epactarum ordinatione in Calendario. Primùm, cum Epactam ✶. in

31. Martij, Epactam autem 29. in Calendis Aprilis collocauit, interrupta naturali plenorum, & cauorum mensium alternatione. Deinde cum ne illum quidem ordinem seruauit, sed 24. Epactam à sexta die mensis in quintam transcripsit, &, duas Epactas concolores in vnam cellam, tanquam θεοὺς quosdam ὁμονάους inclusit. neque contentus eo, binas rursus Epactas in omnibus mensibus discolores in antecedentem cellam intrusit.

C L A V I V S.

a *AT vide, ne in hoc quoque tute multifariam pecces. In neutro enim peccatum esse a nobis, cum Epactam 29. diei 1. Aprilis ascripsimus, & Epactam 24. Epactæ 25. copulauimus, satis a nobis supra declaratum est, vt nihil præterea hoc loco ea de re dici necesse sit. Perfecte enim naturalem plenorum, & cauorum mensium Lunarium alternationem obseruauimus. quod pluribus explicatum est in Apologia lib. 2. cap. 3. Quotuplex igitur peccatum est tuum, qui duplex in alio peccatum perperam accusas? Præsertim vero, cum ipse, quod in nobis reprehendis, admittas? Duas quippe Epactas o. 29. concolores in vnam cellam, tanquam θεοὺς quosdam ὁμονάους, vt cauillaris, inclusisti. In eo autem quod nos irrides, qui binas Epactas in omnibus mensibus discolores in antecedentem cellam intruserimus, ipse ruas.*

S C A L I G E R.

b QVOD sane cur faceret, & cur illa Aethiopissa Epacta miniatulæ præferatur, quando numerus aureus maior est, quam 11. causa non erat; quemadmodum ex iis, quæ supra adduximus, satis demonstratum fuit.

b C L A V I V S.

IVSTISSIMA huiusce rei causa reddita a nobis est

bis est in Apologia lib. 2. cap. 3. quam si attentius conside rabis, non quæres profecto, cur fecerim, vt Epactam illam nigram, quam tu Aethiopissam per iocum appellas, miniatulæ præferrem, quoties numerus aureus maior est, quam 11. quam tu Aethiopissam, quia repudiasti, in magnis interdum uersaris angustijs. Cogeris enim duo Nouilunia eiusdem cycli decennouennalis in eundem diem intrudere: videlicet, cum vtraque Epacta 0. & 29. in eundem cyclum incidunt. Næ tu, si huius Aethiopissæ vsum nosses, eam cupide retinuisses, & præter Epactam 1. etiam Epactam 0. nigram diei 30. Martij apposuisses, vt eius beneficio id, quod dixi, incommodum vitares. quod annis 2546. & 2557. incurres. Nam anno 2546. aureus numerus erit 1. & ex tua methodo in tabula iustæ periodi tropicæ, Epacta *29. Anno autem 2557. numerus aureus erit 12. & ex eadem tua methodo, Epacta 0. quæ duæ Epactæ 29. & 0. in eundem diem coniectæ Nouilunia eiusdem cycli eodem die exhibent. Vide nunc, quanto periculo te eximeret illa Aethiopissa, quam tantopere despicis. Si enim tunc assumeretur Epacta 0. nigra ante rubram, nullo negotio hoc incommodum vitaretur. Dices, si tunc Epacta 1. & 0. nigra eundem occupaent diem, profecto in eodem hæreremus luto, neque Aethiopissa nobis quicquam opis afferret. Non est ita. Nunquam enim Epacta 1. cum 0. nigra concurret, sic vt vtraque eodem cyclo in vsu sit. quod copiosius explicatum est de Epacta 26. & 25. nigra, in Apologia lib. 2. cap. 3. perspicuumque est in tabula nostra expansa, in qua nullus cyclus habet Epactam 1. in quo Epacta *, sub aureo numero maiore quam 11. collocata est. At vide, quam la-*

te pateat hic error, in quem, ob contemptam Aethiopissam, incidisti. In eisdem enim angustijs versaberis hisce annis, quos subijciam. 2565. 2576. 2584. 2595. 2603. 2614. 2622. 2633. Bini namque ordine sumpti in eodem cyclo decennouennali continentur; & in priore quidem aureus numerus 1. concurrit cum Epacta 29. in posteriore vero aureus numerus 12. cum Epacta o. ex tua methodo. Item hisce annis, 3214. 3225. 3233. 3244. 3252. 3263. 3271. 3282. 3290. 3301. Nam si ordine sumantur bini, concurret in priore cum aureo numero 4. Epacta 29. in posteriore vero aureus numerus 15. cum Epacta o. Item his, 3483. 3494. 3502. 3513. 3521. 3532. 3540. 3551. 3559. 3570. 3578. 3589. Binis enim rursum ordine acceptis, in priore cum aureo numero 7. concurrit Epacta 29. & in posteriore cum aureo numero 18. Epacta o. Item hisce annis, 4561. 4572. 4580. 4591. 4599. 4610. 4618. 4629. 4637. 4648. 4656. 4667. In priore etenim, si bini capiantur ordine, cum aureo numero 2. concurret Epacta 29. & in posteriore Epacta o. cum numero aureo 13. Praeterea hisce annis, 5362. 5373. 5381. 5392. 5400. 5411. 5419. 5430. 5438. 5449. Rursus enim binis acceptis ordine, in priore concurret aureus numerus 5. cum Epacta 29. in posteriore autem cum aureo numero 16. Epacta o. Idem denique fiet, quoties in vsu erunt octo cycli tabulae nostrae expansae, quibus litterae N, G, B, t, q, k, g, d, praefiguntur. In his quippe semper concurrit aureus numerus maior quam 11. cum Epacta o. vel *. vel 30. aureus vero numerus non maior, quam 11. cum Epacta 29. ac proinde cogeris duo Nouilunia eiusdem cycli decenno-

uenna-

uennalis in eundem diem conijcere. quibus ex salebris facile te expedisses, Aethiopissa duce, si eam nostro exemplo, miniatulæ prætulisses. Esse autem ineptum, absurdumque, duo Nouilunia eidem diei eiusdem cycli ascribere, quis non videt, qui modo Computum Ecclesiasticum primoribus labris attigerit? Propterea enim magno sane artificio excogitatus est cyclus decennouennalis, quod spatio 19. annorum nullum Nouilunium ad eundem redeat diem. Videsne Epacta illa nigra quam præclaros vsus habeat? vides hoc præsidio contempto, quoties tua illa egregia methodus ruat? I nunc, & nostram Aethiopissam præ miniatula irride.

SCALIGER.

ALIVD superest incommodum in ordinatione Epactarum. Epactæ enim sunt Paschales, & propter Pascha institutæ: [a] ac propterea earum initium in mense Paschali, hoc est, Martio, instituendum fuit. Martius enim est primus mensis in veteri Ecclesia. Gregorius Turonensis Iulium, quintum mensem vocat, Sidonius Februarium, duodecimum. Quia igitur non à Martio, sed à Calendario Ianuarij orditur Epactas suas Lilius, propterea duo incommoda incurrit. Prius est, quod in anno bissextili, post Februarium turbantur Neomeniæ, interuentu bissexti antecedentis. Alterum est, quod à Calendis Decembris ad 31. Ianuarij nulla est Epacta xix, præter eam, quæ in secunda Decembris annotata est, cum tamen à secunda Decembris ad vltimã Ianuarij, sint duæ Syzygiæ absolutæ. Vnde contingit, vt quando Epacta xix. concurrit cum aureo numero 19. nulla inueniatur Epacta, quæ secundam Syzygiam notet. Quare ob hoc incommodum excogitata Epacta 19. atrata, quæ pedem poneret in possessionem Epactæ xx. in vltima Decembris.

a

CLAVIVS.

a POTVIT *id quidem fieri, quod tu vis. Nihil enim ad indagandum Pascha menses Ianuarius, & Februarius pertinent, & Martius anni Astronomici initiũ est. Sed cum à Ianuario aureus numerus noui anni politici, & Ecclesiastici incipiat, (semper enim eo mense annus olim vertebatur, quod Ianuario mense aureus numerus Nouilunium indicans, vnitate semper maior erat aureo numero, qui Decembri antecedenti Nouiluniũ monstrabat) cur non cum aureo numero Epacta noui quoque anni incipiat? præsertim cum Ianuarius ac Februarius contineant dies 59. qui duas Lunationes explent, & Lunares menses nihilo minus sint alternis 30.& 29.dierum? Nam turbatio illa Neomeniarum interuentu bissexti, quam tantopere formidas, & à concilio Nicæno, & ab Ecclesia semper contempta est: quippe cum aurei numeri eodem modo Neomenias turbarent: si tamen turbatio dicenda est, quæ nullo modo vitari potest, siue a Ianuario annus incipiat, siue a Martio. At enim nos in fine Decembris Epactam 19. non habemus: ne tu quidem in extremo Februario. Pares igitur sumus, nisi quod hoc melior est nostra ratio, quam tua, quod quoties aureus numerus 19. cum Epacta xix. ita concurrit, vt anno insequenti, epacta sit 1. cum aureo numero 1. tu cogeris Lunationem facere à 30. Ianuarij vsque ad 29. Martij, dierum videlicet 59. quod ridiculum ac monstrosum est. Nos qui Epactam 19. nigram diei 31. Decembris ascribimus, extra aleam sumus. Id quod in Apologia satis declaratum est.*

SCA-

SCALIGER.

b EMENDENTVR igitur fœdi illi errores, & ita Calendarii Epactæ notentur.

CLAVIVS.

BONA verba quæso, mi Scaliger. Iam satis ostendi, nullum inesse errorem, qui emendandus sit in nostro Calendario. Quòd si errores emendare libet, tuos emendes licet: quos satis multos indicaui; plures etiam indicaturi sumus, & quidem graues; non dicam fœdos, ne nos ipsi in linguæ intemperantiam, quam in alijs reprehendimus, incurramus. Vnum tamen est, quod abs te scire aueo, nisi molestum est: Cur aliter Epactas in hoc tuo Calendario inscribas, quàm in illo, quod edidisti in libro de emendatione temporum. In eo enim eidem diei ascripsisti hasce duas Epactas 1. & 0. idque mense Aprili: In hoc autem 0. & 29. mense Martio. Cur initijs, ac finibus mensium non eædem semper Epactæ in vtroque Calendario appositæ sunt? Quæso te, quæ causa est, huius varietatis? Si rectè ibi castigasti Epactas, cur eas hic iterum, & quidem aliter, castigas? Num vetera nouis castigasti, quòd, nobis in Calendario Compendij lucem præferentibus, plus iam videas, quàm antea videris? Nimirum si ita est, confido fore, vt cum ex nostra hac admonitione maiorem lucem aspexeris, hæc quoque vetera tibi videantur, quæ nunc sunt noua.

SEQVITVR CALENDARIVM.

SCALIGERIANVM.

IANVARIVS

Epactæ	Liter. Dom.		Dies Mēsis
xix	A	Cal.	1
xviij	b	iiij	2
xvij	c	iij	3
xvj	d	Prid.	4
xv	e	NON.	5
xiiij	f	viij	6
xiij	g	vij	7
xij	A	vj	8
xj	b	v	9
x	c	iiij	10
ix	d	iij	11
viij	e	Prid.	12
vij	f	IDIB.	13
vj	g	xix	14
v	A	xviij	15
iij	b	xvij	16
ij	c	xvj	17
j	d	xv	18
	e	xiiij	19
.xxix	f	xiij	20
xviij	g	xij	21
xvij	A	xj	22
xvj	b	x	23
xv	c	ix	24
xiiij	d	viij	25
xiij	e	vij	26
xij	f	vj	27
xj	g	v	28
x	A	iiij	29
x	b	iij	30
viij	c	Prid.	31

FEBRVARIVS

Epactæ	Liter. Dom.		Dies Mēsis
xvij	d	Cal.	1
xvj	e	iiij	2
xv	f	iij	3
xiiij	g	Prid.	4
xiij	A	NON.	5
xij	b	viij	6
xj	c	vij	7
x	d	vj	8
ix	e	v	9
viij	f	iiij	10
vij	g	iij	11
vj	A	Prid.	12
v	b	IDIB.	13
iiij	c	xvj	14
iij	d	xv	15
ij	e	xiiij	16
j	f	xiij	17
o	g	xij	18
xxix	A	xj	19
xxviij	b	x	20
xxvij	c	ix	21
xxvj	d	viij	22
xxv	e	vij	23
xxiiij	f	vj	24
xxiij	g	v	25
xxij	A	iiij	26
xxj	b	iij	27
xx	c	Prid.	28
xix			

MAR-

MARTIVS.

Epactæ	Liter. Dom.		Dies Mẽsis
o	d	Cal.	1
xxix	e	vj	2
xxvii	f	v	3
xxvij	g	iiij	4
xxvj	A	iij	5
xxv	b	Prid.	6
xxiiij	c	NON.	7
xxiij	d	viij	8
xxij	e	vij	9
xxj	f	vj	10
xx	g	v	11
xix	A	iiij	12
xviij	b	iij	13
xvij	c	Prid.	14
xvj	d	IDIB.	15
xv	e	xvij	16
xiiij	f	xvj	17
xiij	g	xv	18
xij	A	xiiij	19
xj	b	xiij	20
x	c	xij	21
ix	d	xj	22
viij	e	x	23
vij	f	ix	24
vj	g	viij	25
v	A	vij	26
iiij	b	vj	27
iij	c	v	28
ij	d	iiij	29
j	e	iij	30
o xxix	f	Prid.	31

APRILIS

Epactæ	Liter. Dom.		
xxviij	g	Cal.	
xxvij	A	iiij	
xxvj	b	iij	
xxv	c	Prid.	
xxiiij	d	NON.	
xxiij	e	viij.	
xxij	f	vij	
xxj	g	vj	
xx	A	v	
xix	b	iiij	
xviij	c	iij	
xvij	d	Prid.	
xvj	e	IDIB.	
xv	f	xviij	
xiiij	g	xvij	
xiij	A	xvi	
xij	b	xv	
xj	c	xiiij	
x	d	xiij	
ix	e	xij	
viij	f	xj	
vij	g	x	
vj	A	ix	
v	b	viij	
iiij	c	vij	
iij	d	vj	
ij	e	v	
i	f	iiij	
o	g	iij	
xxix	A	Prid.	

MAIVS.

Epactæ	Liter. Dom		Dies Mēsis
xxviij	b	Cal.	1
xxvij	c	vj	2
xxvj	d	v	3
xxv	e	iiij	4
xxiiij	f	iij	5
xxiij	g	Prid.	6
xxij	A	NON.	7
xxj	b	viij	8
xx	c	vij	9
xix	d	vj	10
xviij	e	v	11
xvij	f	iiij	12
xvj	g	iij	13
xv	A	Prid.	14
xiiij	b	IDIB.	15
xiij	c	xvij	16
xij	d	xvj	17
xj	e	xv	18
x	f	xiiij	19
ix	g	xiij	20
viij	A	xij	21
vij	b	xj	22
vj	c	x	23
v	d	xj	24
iiij	e	viij	25
iij	f	vij	26
ij	g	vj	27
j	A	v	28
o xxix	b	iiij	29
xxviij	c	iij	30
xxvij	d	prid.	31

IVNIVS.

Epactæ	Liter. Dom.		Dies Mēsis
xxvj	e	Cal.	1
xxv	f	iiij	2
xxiiij	g	iij	3
xxiij	A	Prid.	4
xxij	b	NON.	5
xxj	c	viij	6
xx	d	vij	7
xix	e	vj	8
xviij	f	v	9
xvij	g	iiij	10
xvj	A	iij	11
xv	b	Prid.	12
xiiij	c	IDIB.	13
xiij	d	xviij	14
xij	e	xvij	15
xj	f	xvj	16
x	g	xv	17
ix	A	xiiij	18
viij	b	xiij	19
vij	c	xij	20
vj	d	xj	21
v	e	x	22
iiij	f	ix	23
iij	g	viij	24
ij	A	vij	25
j	b	vj	26
o	c	v	27
xxix	d	iiij	28
xxviij	e	iij	29
xxvij	f	Prid.	30

IVLIVS.

Epactæ	Liter. Dom.		Dies Mēsis
xxvj	g	Cal.	1
xxv	A	vj	2
xxiiij	b	v	3
xxiij	c	iiij	4
xxij	d	iij	5
xxj	e	Prid.	6
xx	f	NON.	7
xix	g	viij	8
xviij	A	vij	9
xvij	b	vj	10
xvj	c	v	11
xv	d	iiij	12
xiiij	e	iij	13
xiij	f	Prid.	14
xij	g	IDIB.	15
xj	A	xvij	16
x	b	xvj	17
ix	c	xv	18
viij	d	xiiij	19
vij	e	xiij	20
vj	f	xij	21
v	g	xj	22
iiij	A	x	23
iij	b	ix	24
ij	c	viij	25
j	d	vij	26
o xxix	e	vj	27
xxviij	f	v	28
xxvij	g	iiij	29
xxvj	A	iij	30
xxv	b	Prid.	31

AVGVSTVS.

Epactæ	Liter. Dom.		Dies Mēsis
xxiiij	c	Cal.	1
xxiij	d	iiij	2
xxij	e	iij	3
xxj	f	Prid.	4
xx	g	NON.	5
xix	A	viij	6
xviij	b	vij	7
xvij	c	vj	8
xvj	d	v	9
xv	e	iiij	10
xiiij	f	iij	11
xiij	g	Prid.	12
xij	A	IDIB.	13
xj	b	xix	14
x	c	xviij	15
ix	d	xvij	16
viij	e	xvj	17
vij	f	xv	18
vj	g	xiiij	19
v	A	xiij	20
iiij	b	xij	21
iij	c	xi	22
ij	d	x	23
j	e	ix	24
o	f	viij	25
xxix	g	vij	26
xxviij	A	vj	27
xxvij	b	v	28
xxvj	c	iiij	29
xxv	d	iij	30
xxiiij	e	Prid.	31

SEPTEMBER.

Epactæ	Liter. Dom		Dies Mẽsis
xxiij	f	Cal.	1
xxij	g	iiij	2
xxj	A	iij	3
xx	b	Prid.	4
xix	c	NON.	5
xviij	d	viij	6
xvij	e	vij	7
xvj	f	vj	8
xv	g	v	9
xiiij	A	iiij	10
xiij	b	iij	11
xij	c	Prid.	11
xj	d	IDIB.	13
x	e	xviij	14
ix	f	xvij	15
viij	g	xvj	16
vij	A	xv	17
vj	b	xiiij	18
v	c	xiij	19
iiij	d	xij	20
iij	e	xj	21
ij	f	x	22
j	g	ix	23
o xxix	A	viij	24
xxviij	b	vij	25
xxvij	c	vj	26
xxvj	d	v	27
xxv	e	iiij	28
xxiiij	f	iij	29
xxiij	g	Prid.	30

OCTOBER.

Epactæ	Liter. Dom.		Dies Mẽsis
xxij	A	Cal.	1
xxj	b	vj	2
xx	c	v	3
xix	d	iiij	4
xviij	e	iij	5
xvij	f	Prid.	6
xvj	g	NON.	7
xv	A	viij	8
xiiij	b	vij	9
xiij	c	vj	10
xij	d	v	11
xj	e	iiij	12
x	f	iij	13
ix	g	Prid.	14
viij	A	IDIB.	15
vij	b	xvij	16
vj	c	xvj	17
v	d	xv	18
iiij	e	xiiij	19
iii	f	xiij	20
ij	g	xij	21
j	A	xj	22
o	b	x	23
xxix	c	ix	24
xxviij	d	viij	25
xxvij	e	vij	26
xxvj	f	vj	27
xxv	g	v	28
xxiiij	A	iiij	29
xxiij	b	iij	30
xxij	c	Prid.	31

NO-

NOVEMBER.

Epactæ	*Liter. Dom.*		*Dies Mēsis*
xxj	d	Cal.	1
xx	e	iiij	2
xix	f	iij	3
xviij	g	*Prid.*	4
xvij	A	NON.	5
xvj	b	viij.	6
xv	c	vij	7
xiiij	d	vj	8
xiij	e	v	9
xij	f	iiij	10
xj	g	iij	11
x	A	Prid.	12
ix	b	IDIB.	13
viij	c	xviij	14
vij	d	xvij	15
vj	e	xvj	16
v	f	xv	17
iiij	g	xiiij	18
iij	A	xiij	19
ij	b	xij	20
j	c	xj	21
o xxix	d	x	22
xxviij	e	ix	23
xxvij	f	viij	24
xxvj	g	vij	25
xxv	A	vj	26
xxiiij	b	v	27
xxiij	c	iiij	28
xxij	d	iij	29
xxj	e	Prid.	30

DECEMBER.

Epactæ	*Liter. Dom.*		*Dies Mēsis*
xx	f	Cal.	1
xjx	g	iiij	2
xviij	A	iij	3
xvij	b	Prid.	4
xvj	c	NON.	5
xv	d	viij	6
xiiij	e	vij	7
xiij	f	vj	8
xij	g	v	9
xj	A	iiij	10
x	b	iij	11
jx	c	Prid.	12
viij	d	IDIB.	13
vij	e	xix	14
vj	f	xviij	15
v	g	xvij	16
iiij	A	xvj	17
iij	b	xv	18
ij	c	xiiij	19
j	d	xiij	20
o	e	xij	21
xxix	f	xj	22
xxviij	g	x	23
xxvij	A	ix	24
xxvj	b	viij	25
xxv	c	vij	26
xxiiij	d	vj	27
xxiij	e	v	28
xxij	f	iiij	29
xxj	g	iij	30
xx	A	Prid.	31

SCALIGER.

a CALENDARIO ita inſtituto.

CLAVIVS.

a *VIDE etiam atque etiam, mi Scaliger, quid agas; ne,* ſi forte ſuas repetitum venerit olim Grex auium plumas: *noſti cætera. Scis enim profectò, iſtuc Calendarium translatitium eſſe. Totum quippe eſt à Lilij Calendario, quod in compendio Reſtitutionis ad principes miſſum eſt, prioribus duobus menſibus exceptis, quos annum claudere vis, & qui ad indagationem Paſchatis nihil faciunt. Deinde fac eſſe tuũ, quod alienum eſt; an non meminiſti, lib. 2. Apologiæ cap. 3. indicata eſſe à nobis huius Calendarij vitia, propter quæ à nobis minus probaretur?*

SCALIGER.

b NVLLVS error ſequetur.

CLAVIVS.

b *QVI Mercurius hoc tibi præſtare poteſt? adeone ſecurus es erroris? an omnes iſtius viæ receſſus, ac diuerticula nota habes, atque perſpecta? At multa tibi monſtrabimus, quæ nunquam fortaſſe animaduertiſti. ex quibus intelliges, quam multiplex ſequatur error, præſertim ſi tua tabula æquationis accedat. quos errores poſterius proferam, vbi tuas tabulas examinabo.*

SCALIGER.

c NVLLA neceſſitas prodigioſi illius collegij duarum rubrarum, aut totidem diſcolorium Epactarum.

CLAVIVS.

c *QVI hoc probare cuique, vel tibimet ipſi potes? Si enim nulla eſt neceſſitas illius prodigioſi (vt vocas) collegij, cur ad eandem diem duas Epactas* o. *vel* 30. *&*

29. *aſ-*

29. affixisti? nisi forte idcirco id prodigiosum non est in tuo Calendario, quia pro 30. notam o. assumis. Quasi vero intersit, quibus notis vtare, cum res eadem sit. Verum enimuero, doctissime Scaliger, si lucem dispicere volumus, facile intelligemus, id collegium propter menses cauos, ac plenos vitari non posse; nec prodigiosum esse, sed ingeniosum inuentum.

SCALIGER.

d OMNIA plana erunt, modo initium bonum teneatur, hoc est, vt secundum μετεμπτώσεις Lunares ineatur ratio cyclorum.

CLAVIVS.

d VIDE mi Scaliger, quò progrediare. e semita in uiam redi. ne blanda istius semitæ species te fallat. Prædico, præmoneo, salebrosa est ac fallax. sæpius hærebis, errabisque, quam credis.

SCALIGER.

NAM, vt iam à nobis dictum est, in anno Iuliano Epactarum προέμπτωσις fit [a] post 304. annos, qui sunt cycli Lunares xvi. absoluti. In anno autem tropico contra, μετέμπτωσις fit post 228. aut 247. annos, hoc est, alternis post cyclos xii. aut xiii.

CLAVIVS.

a FALSUM assumitur. Supra enim docui, anticipationem Lunæ fieri post annos 312. $\frac{1}{2}$ non autem post 304.

SCALIGER.

b MVTATIONES enim hæ non possunt contingère, nisi ex ratione cyclorum. Exemplum in anno Iuliano. Cum Epacta primi aurei numeri est xi. in anno Iuliano, vt hodie, Nouilunium est in xix. Martij. Hoc durabit annos 304. Postea fiet προέμπτωσις & Nouilunium, quod

erat in xix. Martij, ascenderit ad xviij. eiusdem mensis. & in secundo anno aurei numeri, cum Epacta est 22. Nouilunium committitur in viii. Martii: post 304. autem annos, in eodem anno cycli, idem Nouilunium gradum fecerit in vii. mensis.

C L A V I V S.

b *NE hoc quidem verum est. Cum enim verè Lunationes diem unum anticipent spatio annorum* $312\frac{1}{2}$. *vt supra diximus, & lib. 2. Apologiæ cap. 1. copiosè docuimus; liquidò constat, anticipationem hanc non contingere in periodo cyclorum. Nam in annis* $312\frac{1}{2}$ *continentur cycli decemnouennales sexdecim, & insuper octo anni cum dimidio.*

S C A L I G E R.

c AB aureo igitur numero ad similem aureum numerum fit mutatio, vt à primo ad primum, à secundo ad secundum. Rursus in anno Tropico, in primo aureo numero, cum Epacta est vnitas, vt hodie, Nouilunium est in 30. Martii. Post annos 228. idem Nouilunium pessum iuerit in 31. mensis, quando Epacta eiusdem aurei numeri erit o. aut ✱. Quia igitur mutatio Epactarum fiet in anno 1700. post omissionem bissexti, eodem autem anno 1700. curret aureus numerus 10. Mutatio igitur facta erit ab aureo numero 10. anni 1586. ad aureum numerum 10. anni 1700. non autem ab anno 1500. ad annum 1700.

C L A V I V S.

c *HOC tibi facilè concedam, si rectè accipias. Id enim ita verum est, si quoties mutatio est facienda, cum eodem aureo numero assumatur Epacta vnitate maior, aut minor Epacta priore, prout Lunationes versus initia mensium, vel fines deuolutæ fuerint. Exempli gratia, si*

cum

cum aureo numero 8. currat Epacta x. assumenda est Epacta xi. vel ix. cum eodem aureo numero 8. vt ad similem aureum numerum fiat mutatio. Id quod in nostra methodo semper obseruatum esse comperies. Cæterum non semper idem aureus numerus currit in principijs mutationum. quod etiam tua tabula æquationis ostendit, vbi varij aurei numeri respondent annis, quibus mutationem faciendam esse decernis. Negari tamen non potest, quin à quouis aureo numero ad similem transacti sint præcise aliquot cycli, vel saltem vnus, quamuis in principijs illorum cyclorum non fiat mutatio, sed vel paulo ante, vel paulo post. Neque enim necesse est, mutationem fieri post aliquot cyclos præcise absolutos, sed satis est, vt cum eodem aureo numero sumatur Epacta maior, minorve precedente Epacta, quando mutatio facienda est, siue hoc fiat in principio noui cycli; siue paulo post. quod nullis rationibus labefactare poteris.

SCALIGER.

a HOC enim ridiculum est. Nam non idem est aureus numerus anni 1500. qui anni 1700.

CLAVIVS.

a PERINDE hoc dicis, ac si necesse sit, vt idem sit aureus numerus in initijs mutationum. quod secus esse, modo ostendi; nec magis in tua, quam in nostra methodo obseruatur. Ais enim ab anno Christi 1601. ad annum 1733. mutationem fieri, cum tamen in priore anno aureus numerus sit 6. in posteriore 5. Rursus ab anno 1875. ad 2001. mutationem fieri vis, & tamen prior habet aureum numerum 4. posterior 7. Non igitur ridiculum est, mutationem fieri ab anno 1582. (pro quo male po-

le posuisti 1500) ad 1700. quamuis in vtroque non sit idem aureus numerus. Satis quippe est, vt eidem aureo numero circa dictos annos respondeant duæ Epactæ unitate inter se differentes. Hoc, inquam, ridiculum non est. Illud ridiculum est, carpere in alio, quo te ipse carpas imprudens.

SCALIGER.

b AT doctus Clauius dicit, hanc mutationem contingere in annis Iulianis 312. hoc est, in xvi. cyclis, & vna octaeteride. At in xvi. cyclis de EpilogismoLunari superest vnus dies integer. Octaeteris autem maior est vno die, horis 12.41.33. quam octaeteris Iuliana. Ita fieret compensatio. Sed vt dixi, hæc non conueniunt vsui politico.

CLAVIVS.

b Non placet tibi, docte Scaliger, Lunationes annis $312\frac{1}{2}$ vnum diem ascendere, vt sæpius diximus; euerte igitur calculum, quo iste ascensus extruitur in Apologia lib. 2. cap. 1. quod quidem nunquam efficies, nisi prius ostenderis, Lunam, spatio 19. annorum anticipare hor. $1\frac{1}{2}$ contra communem sententiam omnium Astronomorum. Aut certe profer aliquod argumentum pro tua ratione, dignum ingenio tuo. Nam quod attulisti, mutationem ab aureo numero ad aureum numerum simi lem fieri oportere, vt contra nos pugnares, plumbeum pugionem esse vidisti.

SCALIGER.

NAM exempli causa, Epacta Dionysiana xi. primi aurei numeri notet Nouilunium in 20. Martii. Anno 313. ineunte, in quo Epacta aurei numeri ix. erit x. propter προέμπτωσιν notabit Nouilunium in 21.Martii.c Ita differentia erit bidui. Tantum abest, vt iusta periodus προέμ-

προπτωσις fiat in 312. annis. Cũ enim Epacta numeri aurei ix. est x, tunc Epacta primi est xii. Ita, vt iam diximus, biduum aberit Nouilunium anni 313. ab Epocha anni 305. Non erat igitur, quare tantus vir in annis Iulianis 312. mutationem illam contingere sibi persuaderet. Nam quid potuit alienius ab instituto dicere, quam in annis Iulianis 312. Nouilunium fieri in xxi. Martii, quod antea contigerit in xix. cum id potius sit μετέμπτωσις non autem προέμπτωσις? Sed, vt dixi, nunquam aut πρoέμπτωσις in anno Iuliano fit, aut μετέμπτωσις in Tropico, nisi ab aureo numero ad similem aureum numerum.

CLAVIVS.

HEM quæ sunt istæ præstigiæ? an ingenij fiducia, quasi præstigiarum plausum petis? Nimirum, nisi nos fallere voluisses, ita esses argumentatus. Quoties aureo numero 1. respondet Epacta xi. aureo numero ix. debetur Epacta ix. Igitur absolutis annis 312½. propter anticipationem Lunationum (nisi omissione bissexti impediatur) aureo numero 1. respondebit Epacta xij. & aureo numero ix. Epacta x. ac proinde Lunationes vno die citius contingent. Hoc inquam modo, quo dixi, argumentari debueras. Vbi igitur est tua differentia bidui? Omnino copiosa est argumentatio tua, & in te ipsum retorqueri potest. Nam in tabula tetracosieteridis emendatæ, anno 1865. aureus numerus est 4. & Epacta iiij. Anno deinde 2001. quo mutationem fieri deorsum vis, aureus numerus est 7. Igitur Epacta ei respondebit iij. Sed quoties aureo numero 7. respondet Epacta iij. aureo numero 4. debetur Epacta o. Ergo Nouilunium, quod anno 1865. ab aureo numero 4. vel Epacta iiij. in 27. Martij indicatur, fiet post annum 2001. (cum existat rursus au-

reus numerus 4. & Epacta o.) in vltimo Martij. Ita differentia erit tridui; sed stultum est ab ijs, quæ clara sunt ipsa per se, præstigijs captionibusque depelli. Rite ita argumentandum erat. Quando aureo numero 4. respondet Epacta iiij. aureo numero 7. debetur Epacta vij. Igitur, cum facienda est mutatio deorsum, aureo numero 4. respondebit Epacta iij. & aureo numero 7. Epacta vi. ac proinde Lunationes vno die serius contingent.

S C A L I G E R.

a SED neque prudenter fecit Lilius, qui omnibus 300. annis Iulianis ait προέμπτωσιν fieri. Non enim magis in 300. quam 312. fit. Neuter enim numerus est decemnouennalis.

C L A V I V S.

a QVAM prudenter fecerit Lilius, vt methodum vsui politico congruam proponeret, satis apparet ex cap. 4. lib. 2. Apologiæ, vbi explicatur hæc methodus per 300. annos progrediens. Nec vero quicquam refert, quod neuter horum numerorum 300. 312. sit decennouennalis, vt supra diximus, cum doceremus mutationem non fieri ab aureo numero ad similem aureum numerum.

S C A L I G E R.

INSTITVAMVS igitur tabulam, in qua notatis annis Christi collectis per 132. & 136. notetur etiam b Neomenia Iudaica secundum interualla cyclorum inter epocham annorum Christi incipientium ab anno 1557. ad epocham annorum collectorum. Tunc ex anticipatione Iuliana facile deprehendetur μετέμπτωσις Tropica secundum bissexta reijcula.

C L A V I V S.

b Ista vero Neomenia Iudaica non minus veræ cyclorum

rum

rum rationi (quod ad Lunas xiiij. attinet) aduersatur, quam Iudæi Christianis. Id adeo tute intelliges, cum te eius fraude plurimis, & maximis implicatum videbis erroribus.

SCALIGER.

HOC vt expeditius animaduertas, en tabulam prius subiecimus, in qua primus ordo continet annos Christi collectos per bis 132. & semel 136. Secundus ordo continet cyclum Solis Iulianum: tertius literam dominicalem ei respondentem: quartus aureum numerum itidem eidem anno congruentem: quintus Neomeniam Iudaicam: sextus interualla cyclorum, siue aureorum numerorum inter annum propositum, & annos Christi à 1577. ad 1595. inclusiuè: vt habes supra in Tabella cycli. Exemplum. Anno Christi 1601. congruit aureus numerus 6. Ab anno Christi 1582. in quo erat idem numerus aureus, ad annum propositum sunt anni 19. & proinde cyclus vnus absolutus. Quare adiunctis 2. 16. 595 quæ competunt vni cyclo, ad Neomeniam 7. 10. 822. quæ est Neomenia illius anni 1582. habebis Neomeniam 3. 3. 337. in anno proposito 1601. Et quia litera dominicalis Iuliana est D. ergo feria tertia, quæ competit Neomeniæ. erit in litera F, & proinde in 24. Martii Iuliani, vt habes in ordine septimo. Sed quia 10. dies reiecti sunt ex anno Iuliano, qui notati sunt in ordine octauo, propterea Neomenia deprehendetur in 3. Aprilis Tropici, feria itidem tertia, siquidem litera dominicalis est G. Rursus ad annum 3465. interuallum cyclorum ab anno Christi 1584. sunt cycli 99. præcisi. Itaque character cyclorum 99. nempe 7. 6. 585. ad Neomeniam 2. 4. 414. anni Christi 1584. adiectus conflabit Neomeniam 2. 10. 999. anni propositi 3465. in 24. Februarii Iuliani, feria secunda, vt notat litera dominicalis Iuliana E. Et quia 24. dies reiiculi offe-

TABVLA AEQVATIONIS EPACTARVM

In Tetracosieteride Emendata.

Anni Christi collecti	Cyclus Solis Iulianus	Litera Dom. Iuliana	Aur. Num.	Neomenia Iudaica: Feria Horae	Scrup. 1080.	Intervalla Cyclorum Lunarium	Dies mensis Iuliani	Dies reiectitij	Vera Litera Domin. anni tropici	Dies mensis tropici	Epacta anni tropici	Aur. Num. primus
1601	14	D	6	3. 3.	337	1	24. M	10	G	3. A	26	1
733	6	G	5	2. 1.	673	8	5. M	11	D	16 M	15	1
1865	26	C	4	2.12.	722	15	15. M	12	A	2 .M	4	1
2001	22	A	7	7.23.	748	22	12. M	13	G	25.M	6	c
2133	14	D	6	1.11.	717	29	22. M	14	D	5. A	24	29
2265	6	G	5	7. 9.	53	36	3. M	15	A	19.M	12	28
:401	2	E	8	5.20.	79	43	28.Feb.	16	G	16.M	15	28
2533	22	A	7	6. 7.	128	50	10. M	17	D	27 M	4	28
2665	14	D	6	6.18.	177	57	21. M	18	A	8. A	21	26
2801	10	B	9	5. 5.	203	64	17. M	19	G	5. A	24	26
2933	2	E	8	4. 3.	539	71	26 Feb.	20	D	18.M	13	26
3065	22	A	7	4.14.	588	78	8. M	21	A	29.M	2	26
3201	18	F	10	3. 1.	509	85	5. M	22	G	27.M	4	35
3333	10	B	9	3.12.	663	92	15. M	23	D	7. A	22	24
3465	2	E	8	2.10.	999	99	24.Feb.	24	A	20.M	11	24
3601	26	C	11	7.21.	1025	106	21. M	25	G	15. A	14	24
3733	18	F	10	1. 8.	1014	113	3. M	26	D	29 M	2	23
3865	10	B	9	1 20.	43	120	14. M	27	A	10 A	19	21
4001	6	G	2	7.17.	69	127	10. M	28	G	7. A	22	21
4133	26	C	11	6 5.	405	134	19. M	29	D	17. A	12	22
4265	18	F	10	6.16.	349	141	1. M	30	A	31.M	29	:0
4401	14	D	13	5. 3.	480	148	16.Feb.	31	G	29.M	2	20
4533	6	G	12	5.14	529	155	8. M	32	D	9. A	20	19
4665	26	C	11	4.12	865	162	17. M	33	A	19. A	10	20
4801	22	A	14	:.23.	809	169	14. M	34	G	17. A	12	19

Anni asteriscis notati sunt ἐκβόλιμοι.

runt ſeſe in ordine 8. propterea eadem Neomenia incidet in diem 20. Martii tropici, in litera B, hoc eſt, feria ſecunda. ſiquidem litera dominicalis tropica illius anni erit A. Ergo litera B, feria ſecunda. In ordine vndecimo ſunt Epactæ Neomeniarum ab ipſa ſynodo Lunæ, à qua ſcilicet quintadecima Luna eſt terminus Paſchalis. In duodecimo ordine notatus eſt primus aureus numerus, qui eo anno, & deinceps in vſu erit, donec iterum immutetur. Poſtremo ἐκβόλιμοι ſiue reiectilii menſes Lunares notati ſunt, quando Neomenia excedit quartam Aprilis. a Nam à quarta Aprilis quintadecima dies, erit quartadecima Chriſtianorum, vel quintadecima Niſan Iudaici.

CLAVIVS.

a *HOC ſatis à nobis refutatum eſt ſupra, cum docuimus, terminum Paſchalem eſſe Lunam xiiij. à Nouilunio, non autem xv. ſiue plenilunium. Qua de re plura lib. 1. Apologiæ cap. 1. & 3. Item lib. 2. cap. 6.*

SCALIGER.

ANNO 2133. Neomenia collata eſt in V. Aprilis, à qua quintadecima putata incidit in xix. Aprilis, nempe vltra terminum Paſchalem vltimum. Quare pro Neomenia Aprilis, Neomenia Martij aſſumenda e regione Epactæ xxiiij. hoc eſt, in ſeptima Martii, à qua quintadecima putata deſinet in xxi. Martii. Quare cum cyclus conſtet ex Syzygijs 235. quoties incidit menſis ἐκβόλιμος tunc cyclus habet tantum Syzygias 234. Itaque ab anno Chriſti 2114. in quo Neomenia contigit in iiij. Aprilis, ad annum propoſitum 2133. quamuis ſint anni xix. præteriti, & proinde ſyzygiæ 235. tamen ille cyclus habebit tantum ſyzygia. 234. quòd Paſchalis ſyzygia ſit in 7. Martii, non autem in v. Aprilis, a Quanto tutior, immo verior ſit methodus iſta in deprehendendis metemptoſibus Lunæ in

 anno

anno tropico, quam ea, quæ fit per 300. aut per 312. annos, vel Clauius ipse iudex esto.

C L A V I V S.

a *NOBIS aliter videtur: rectè secus ne, paulò post viderimus, cum vtramque methodum conferemus, & nostram longè & tutiorem, & veriorem esse in Lunis xiiij. notandis, ita perspicuè demonstrabimus, vt vel ipsum Scaligerum iudicem recusaturi non simus.*

S C A L I G E R.

b QVI sane non negauerit, hanc tabulam eleganti artificio propagatam fuisse.

C L A V I V S.

b *Equidem non nego, hanc tabulam eleganti artificio esse propagatam, sed vereor, ne plus elegantiæ habeat, quam veritatis. quod facile intelliget, qui eam ad calculum reuocauerit. Nunc vnum ex te quæro: cuiusmodi sit hoc artificium, quod anno 1733. dies reijcitur, & proinde Lunationes per diem in Calendario descendunt, quippe cum nondũ transierint 304. anni post annum 1601. tua tamen methodus eandem Epactam cum aureo numero 1. retinet. quam anno 1601. Quod idem vsuuenit anno 1865. Ex hac enim incuria, mirum, quot oriantur errores in Lunis xiiij. inuestigandis. Id quod ex tabula tropicæ periodi, quæ eodem ferè artificio est propagata, constabit. Hanc enim potius excutiemus, (licet & illam falsam esse, nonnullis exemplis demonstraturi simus) quandoquidem pluris eam facis, quam alteram; præsertim verò, cum illam quasi delapsam de cælo regulam, ac normam veritatis, omnibus gentibus ac populis proponas, ad quam omnium iudicia in emendatione Calendarij dirigantur.*

gantur. Interim tamen hoc vtriusque quasi specimen sit, quod vtraque Lunationes in fines mensium non raro præcipitat, sic vt biduo post eueniant, quam oporteret. Id quod fit ab anno 2533. ad annum 2665. & ab anno 3733. ad annum 3865. in Tetracosieteride emendata. Deinde ab anno 2537. ad annum 2673. & ab anno 294. ad annum 3073. Item ab anno 3471. ad annum 3609. atque ab anno 4817. ad annum 4949. in iusta periodo tropica. Quo quid alienius ab instituto dicere poteras? Nam aut Luna eget æquatione, propter eius anticipationem in 304. annis, aut non indiget. Si eget, manebunt vtique Nouilunia, vt prius, propter omissionem bissexti. Dies enim ille, quo Nouilunia, ob diei reiectionem, quem æquatio anni Solaris exposcit, descendere coguntur versus fines mensium, restituitur versus mensium initia, per anticipationem Lunæ. Qui igitur per duos dies descendent, vt tu vis? Sin autem Luna æquationem non desiderat, descendent Nouilunia per vnum duntaxat diem, propter diei in anno bissextili omissionem. qui error ex eo manauit, quod non habuisti rationem anticipationis, & postpositionis Lunationum, vt par erat, sed solum Neomeniæ Iudaicæ, ad quam accommodasti Epactas tuas. Ex quo fit, vt idoneæ non sint ad Lunas xiiij. Paschales indagandas. quod ex hisce paucis exemplis appositis intelligi potest.

Anni Domini	Aureus Numerus.	Epactæ Greg.	Epactæ Scalig.	Lun. xiiij Gregor.	Lun. xiiij Scalig.	Dies exempli Scal.	Dies exempli Greg.	Plenil. media Gregoriana.	Plenil. media Scaligeriana.
								D.H.	D.H.
1870	9	28	29	15. A.	13. A.	12	12	15.7.A	15.7.A
1889	9	28	29	15. A.	13. A.	12	12	15.0.A	15.0 A
1927	9	27	29	16. A.	13. A.	12	13	16.8.A	15.8.A
1946	9	27	29	16. A.	13. A.	12	13	16.1.A	15.1.A
1965	9	27	29	16. A.	13. A.	12	13	15.18.A	14.18.A

EN hisce annis tua Luna xiiij. biduo, vel triduo plenilunium anteuertit, quod est contra canones: nostra autem Luna xiiij. vno duntaxat die plenilunium medium antecedit, vel certè in ipsum plenilunium incidit, quod canonibus congruit. Possum sexcenta huius generis exempla apponere, quæ sciens omitto, quod accuratius examen ad tabulam iustæ periodi tropicæ reseruem. Vides ergo, verum esse, quod dicebam, tuam tabulam tetracosieteridis emendatæ plus habere elegantiæ, quam veritatis.

S C A L I G E R.

a QVOD si Epactæ tabulæ cycli ab annis Domini 1577. constarent sibi semper a, iam factam rem haberemus, cum eæ pro æqualibus, & ordinariis Epactis, quæ per incrementum vndenarii numeri progrediuntur, tutò assumi possent.

C L A V I V S.

a *PROXIMA quinque superiora exempla docent,*

cent, quam factam rem haberemus, & quam tutò illas Epactas assumere possemus: planiusque idem docebit examen tabulæ iustæ periodi tropicæ.

S C A L I G E R.

NVNC vero mutant quædam ex illis, reliquis adhuc integris in sua sede manentibus, vt cuiuis, qui experiri volet, constare potest. b Quare Epactæ ex perpetuo cyclo Epactarum vsurpatæ, nunc quartamdecimam pro termino Paschali, nunc quintamdecimam habebunt. qui non est error auctorum anni noui, sed ipsarum æquabilium Epactarum.

C L A V I V S.

b HOC non de industria fieri, sed casu euenire, sæpe iam diximus: quippe ex cycli natura fit interdum, vt Luna xiiij. incidat in Lunam xv, seu plenilunium, vt & tu affirmas. Peccatur igitur, si peccatum dicendum est, cum dies quartusdecimus incidit in quintumdecimum, non cum in quartumdecimum. id enim potius optabile est, vt ex Canonibus, & Patrum decretis intelligi licet. Argumento est, quod si quartusdecimus incidat in plenilunium, & Dominicam, transferendum est Pascha in Lunam xxij. quod tamen ipsum Canones, quoad eius fieri possit, vitari iubent: contra ac tu facis, qui terminum Paschalem, Lunam xv. constituis.

S C A L I G E R.

a IN hoc autem error est auctorum anni, quod præcipiant anno 1598. Pascha in 22. non in 29. Martii celebrari, cum sciant, fœdissime ibi peccatum esse.

C L A V I V S.

a OHE, iam desine errores temerè exprobrando, calumniandoque Pascha anni 1598. nos obtundere. in quo

sæpius

sæpius obiectando, uide ne fœdius abs te peccetur, quam ab ijs à quibus fœdissimè ibi peccatum esse dicis. Sæpe enim iam dixi, sed sæpius obijcienti dicendum est sæpius, id Pascha rite, & ex vsu Ecclesiæ, & ex Canonum præceptis celebratum iri: cuius rei ratio à nobis allata est in Apologia lib. 2. cap. 6. Qui ergo audes dicere, nos scire, fœdissime ibi peccatum esse?

SCALIGER.

SED obiicient, non posse huic malo obuiam iri, propter æquabilitatem Epactarum. Quam cum decrerint obseruare, omni incommodo cauebitur,[b] si ab Epacta inclusiue semper quintamdecimam, non, vt solent, quartam decimam assumant. Aliquando enim sed rarissimè, serius plenilunium indicabitur. quod vitium ipsimet auctores tolerabilius esse fatentur, quàm si plenilunio præuertatur.

CLAVIUS.

b ITANE verò, mi Scaliger, tanquam Pythia ex Phœbi tripode hoc edis oraculum? Tu enim quis es, qui hoc tibi sumas, vt Canonem condas, quo omnium Patrum de terminis Paschalibus Canon euertitur? An non vides, quò te rapiat peruicacia, qui vt tuos istos terminos Paschales constituas; non humana solum, sed etiam diuina iura permisceas? At v. de tuus iste Canon, si condatur, quam scitus & commodus sit futurus. Ex eo quippe Pascha sæpissime Luna xxij. contra Canones celebraretur: quoties videlicet Luna xv. in Dominicum incideret. Qui tuus Canon quot alia porrò vitia propagare possit, postea demonstrabimus.

SCALIGER.

c ITA citimus terminus Neomeniæ Paschalis erit vii. Martii, remotissima autem Neomenia iiii. Aprilis: hoc

est,

est, Epacta citimi termini erit xxiiii. remotissimi xxv.

CLAVIVS.

c *OBSECRO te, mi Scaliger, ne æstu ingenij abripi te, ac præcipitem agi sinas. Immane est, quantum tibi sumas, qui contra tot concilia, Canones, Decreta Patrum, & doctrinam omnium, qui de recta Paschæ celebratione scripserunt, perturbare coneris Nouilunia, terminosque Paschales. Quis enim vnquam post Nicænum concilium vidit, legit, accepit, primum Nouilunium Paschale fuisse 7. Martij, vltimum 4. Aprilis? An ignoras, omnes, qui de hac re præcepta tradiderunt, ita præcipere, vt si Nouilunium cadat u.g. in 8. Martij, terminus Paschalis statuatur in 21. eiusdem mensis, non autem, vt tu uis, in 22.? Quo igitur iure hoc loco terminum Paschalem vsitatum per vnum diem postponis? idemque in cæteris terminis Paschalibus facis? Quis vnquam, non dicam, Summus Pontifex, sed Imperator, Rex, aut Tyrannus fuit, qui adeo impotenter imperaret, vt orbem terræ vniuersum ad suam libidinem, contra omnium gentium consuetudinem ac mores regere ac fingere concupisceret? Quemadmodum Orientales, vt de cæteris taceam, hoc tuum imperium accepturos existimas, qui nullo modo in hoc negotio à Concilio Nicæno discedere volunt? Itaque si Calendarium emendare instituis, caue terminos, quos Patres posuerunt, transgrediaris: alioqui nusquam æquis auribus & animis audieris.*

SCALIGER.

a ITA nihil erit amplius, quod aut æquos animos offendat, aut iniquis ansam reprehendendi obiiciat. Nam qui somniant verni æquinoctii ἀναποδισμὸν trium & qua

tuor

tuor dierum, & contra, næ ipsi ostendunt, se parum in his literis videre. Id quod non potest paucis confutari.

CLAVIVS.

a ERRAS, pace tua dixerim, doctissime Scaliger, ac vehementer erras. Ista tua noua ratio offenderet animos omnium Orientalium, qui inde vsque à Concilio Nicæno ad hæc tempora terminos Paschales cum Romana Ecclesia obseruarunt: offenderet omnes Catholicos, cum viderent, sine ulla grauiore causa Canones immutari: Postremò æqui iuxta & iniqui reprehendendi ansam arriperent, ægrè ferentes, nos ab antiqua consuetudine, & quidem concilijs, decretisque Pontificum confirmata, discedere.

SCALIGER.

b SED interuenit alia labes. Nam cum differentia anni tropici, & Iuliani sint hor. 0. Min. 10. Sec. 44. Ter. 24. in annis 400. consurgunt hor. 71. Min. 36. hoc est, triduum minus scrupulis 24. Iam illa scrupula in 2000. annis fiunt horæ 2. & in 24000. dies integer: qui quamuis post tot millia annorum contingere debet.

CLAVIVS.

b LABES hæc nos minime fefellit, vt lib. 1. Apol. cap. 5. declarauimus. itaque nihil nobis obijcitur noui. Sed ista qualiscunque labes tanti non est, vt eius vitandæ gratia, difficilior, minusque popularis intercalandi ratio introducatur, quam ea, quæ per 400. annos progreditur. Nam etsi scrupula illa neglecta spatio annorum circiter 24000. inducant (vt vult Scaliger) errorem vnius diei, tamen in Apologia lib. 1. cap. 5. & lib. 2. cap. 4. ratio à nobis præscripta est, qua posteri, si mundus tamdiu durabit, tantulo huic errori mederi queant. Quid? quòd fortassis

taſſis ante 24000. annos oportebit aliam intercalandi formam inſtitui? Incertum quippe eſt, num hæc, quæ per annos 400. vel per 132. & 136. alternis progreditur, per multa annorum millia æquinoctium in 21. Martij conſeruatura ſit, quod nondum veram anni magnitudinem ſatis exploratam habeamus.

SCALIGER.

a TAMEN intererat non ſolum poſteritatis, quam emendatiſſimo anno vti, ſed etiam auctorum anni, quam emendatiſſimum proponere. id quod non fit, ſi Tetracoſieterida pro periodo Solari retineamus. Nam Tetracoſieteris, quæ poſt annos 20000. ſequetur, non vt reliquæ, tribus, ſed quatuor biſſextis mutilanda erit: & præterea poſt annos 12000. iam illa labes ſentiri, ac percipi incipiet in Nouiluniis, & æquinoctiis, propter dimidium diem, qui vellet aurem correctoribus anni, qui illo ſeculo extabunt, & venienti occurrere morbo clare clamabit.

CLAVIVS.

a *NON nego, ſi quidem ſcenæ, & populo (vt dicitur) ſeruire poſſemus. Cæterum hæc eiuſmodi ſunt, quæ non aurificis ſtatera, ſed populari trutina examinari oporteat, præſertim cum anni magnitudo nondum, vt diximus, ſatis nota ſit, atque perſpecta. Quocirca ſatis fuit, annum propoſuiſſe medium, id eſt, Alphonſinum, quem & tu probas, & meritò probas: quia adhuc quidem, propter humani ingenij imbecillitatem, reique obſcuritatem, emendatior annus medius inueniri non potuit. Enimuero ſi rem attentius conſiderabimus, reperiemus (poſita anni magnitudine, qua vtimur) poſt 20000. æquinoctium adhuc prope 21. Martij hærere. cum id anno 20005. fiat die 20. poſt med. noc. vt in Apologia lib. 1. cap. 6. colli-*

collegimus; & Lunas xiij. canonibus congruere, cum vt supra diximus, anno 20014. aureus numerus sit 8. Epacta xxix. eiusque quartadecima die 14. Aprilis, plenilunium verò medium die 14. die 14. hora ferme 13. post mer. Itaque neque eo tempore tetracosieteris quatuor bissextis mutilanda est, neque verendum, ne illa labes, quam vaticinaris futuram post 12000. annos, sentiri, ac percipi incipiat in Nouilunijs, & æquinoctijs, propter dimidiatum diem, qui haud quaquam, vt tu falsò denuncias, correctoribus anni illius seculi aurem vellet, nec clamabit venienti occurrere morbo, qui nullus veniet.

SCALIGER.

REIECTA igitur Tetracosieteride, alternis annorum 132. & 136. interuallis eximantur bissexta: donec quatuordecies hoc facto cyclus Solis in orbem redeat. Nam in 134. perit vnum bissextum, & in 268. duo bissexta perimuntur: hoc est, in annis 132. & 136. Nam ita fiet numerus quaternarius, qui non potest esse in 134. annis. Si igitur septies 268. anni assumantur, vel (quod idem est) quatuordecies alternentur 132. 136. fiet periodus annorum 1876. [b] Iam sanè vulgus facilius assuefiet huic alternationi, quam periodi Lilianæ centuriis.

CLAVIVS.

b AIN tandem fore, vt vulgus facilius assuefiat isti alternationi, quam centurijs periodi Lilianæ? qui scis? an quia existimas, vulgus Scaligero magis fauturum esse, quam Lilio, vt Scaligerianam rationem Lilianæ anteponat? Nam res ipsa loquitur, magis popularem esse intercalandi formam, quæ per centurias annorum æquabiliter incedit, omninoque similis est consuetæ intercalationi, quæ quarto quoque anno adhibetur, quam tuam, quæ

per

per alternationem annorum 132. & 136. inæqualiter progrediens claudicat. Tu verò hoc vulgò si persuaseris, quod nobis persuadere conaris, eris mihi magnus Apollo.

SCALIGER.

c QVIS enim hoc non videt, & non miretur potius, Clauium exemptionem bissextorum per tres continuas centurias huic methodo præferentem?

CLAVIVS.

c NEMO videt præter te. Aut igitur tu vides vnus, cæteri cæci sunt: aut si cæteri vident, tu vnus hallucinaris. Quippe in conuentu de correctione Calendarij æquabilis illa intercalandi ratio omnium sententijs facilior, & popularior est iudicata: illa autem tua, propter inæquabilitatem, repudiata. vt mirer, te ingenio fretum, causæ iam tot doctissimorum hominum iudicijs iugulatæ patrocinium suscepisse.

SCALIGER.

d QVOD sanè neque ille, neque reliqui auctores nouæ formæ fecissent, si ante editionem anni hoc antea animaduertissent. Subiecimus autem tabulam duabus periodis constantem, cuius eadem constructio, forma, & methodus, quæ & superioris, vt alia interpretatione non indigeat. Literæ Dominicales, à quibus incipit cyclus Solis, in omnibus metemptosibus, continentur hoc disticho:

Gaude digne coli, gaude fax clara bonorum.
Felix esto bonis. ades & deuotus amicis.

SEQVITVR TABVLA AEQVATIONIS
Epactarum in iusta periodo tropica.

Ta-

Tabula æquationis Epactarum in iusta periodo tropica.

Anni Christi Io-lecti	Cyclus ☉ Iulian.	Lit. Dom Iuliano	Aur. Numerus	Neomenia Iudaica Feriæ	Horæ	Scrup. 1080.	Intervalla Cyclorum Lunarium	Dies Neomeniæ in mense Iuliano	Lit. Do. ann. trop	Dies reiectitii	Dies Neomeniæ in anno tropico	Epact. Neomen.	Epa. Aur. Nu. 1.
1601	14	D	6	3	3	337	1	24. M	G	10	3. A	6	1
1733	6	G	5	2	1	673	8	5. M	D	11	16. M	15	1
1869	2	B	8	7	12	699	15	1. M	C	12	13. M	18	1
2001	[illegible]	A	7	7	23	748	22	12. M	G	13	25 M	6	0
2137	18	F	10	6	10	699	29	8. M	F	14	22. M	9	0
2269	0	B	9	6	21	823	36	19. M	C	15	3. A	26	28
2405	6	G	12	5	8	849	43	15. M	B	16	31. M	29	28
2537	26	[illegible]	11	4	7	105	50	24. M	F	17	10. A	19	29
2673	22	A	14	4	6	924	57	22. M	E	18	9. A	20	27
2805	14	D	13	3	5	180	64	3. M	B	19	22. M	9	27
2941	10	B	16	1	16	206	71	27. Feb.	A	20	19. M	12	27
3073	2	E	15	2	3	255	78	10. M	E	21	31. M	29	25
3209	26	C	18	7	14	281	85	6. M	D	22	28. M	3	6
3341	18	F	17	1	1	330	92	17. M	A	23	9. A	20	24
3477	4	D	1	6	12	356	100	13. M	G	24	6. A	23	23
3609	6	G	19	1	3	207	107	25. Feb.	D	25	22. M	9	21
3745	2	E	3	3	21	718	114	19. M	C	26	14 A	15	23
3877	22	A	2	4	8	767	121	1. M	G	27	28. M	3	22
4013	18	F	5	2	19	793	128	26. Feb.	F	28	26 M	5	21
4145	10	B	4	3	6	842	135	8. M	C	29	6. A	23	20
4281	6	G	7	1	17	868	142	4. M	B	30	3. A	26	20
4413	26	C	6	2	4	917	149	15. M	F	31	15. A	14	19
4549	2	A	9	1	15	943	156	12. M	E	32	13. A	16	18
4681	14	D	8	6	14	199	163	20. Feb.	B	33	25. M	6	19
4817	10	B	11	5	1	225	170	17. M	A	34	20. A	9	19
4949	2	E	10	5	12	269	177	27. Feb.	E	35	3 A	26	17
5085	26	C	13	3	23	300	184	24. Feb.	D	36	1. A	28	16
5217	18	F	12	4	10	349	191	6. M	A	37	12. A	17	16
5353	14	D	15	2	21	375	198	3. M	G	38	10. A	19	15

Anni asteriscis notati sunt ἐκβόλιμοι.

(CLA-

CLAVIVS.

d AIN verò, nos ante editionem anni non animaduertisse, intercalandi formam institui posse alternis per annos 132. & 136.? Miror quid tibi in mentem venerit istud prædicare, quod certe non fecisses, si ante huius castigationis editionem, quæ à nobis in Apologia tradita sunt, animaduertisses. Lege, quæso te, cap. 5. lib. 1. Apologiæ. reperies, nos disertis verbis docere, fieri quidem posse hoc modo bissextorum omissionem, sed illam per centurias annorum institutam, quòd facilior, & ad captum vulgi accommodatior, & (quod caput est) tutior esset, potiorem iudicasse. En crimen, en causa, cur Scaliger, vir alioqui doctissimus, Gregorianum Calendarium orbis terræ consensu comprobatum vnus accuset; accuset dico? immo etiam indicta causa acerbè, atrociterque castiget; vt non immeritò tam æquus iudex de repetundis, veteri more postuletur.

AGE verò; quoniam criminibus eius satis respondimus, de ipso emendatore, & correctore nostro pauca dicamus, vt planius appareat, virum, quod tam fidenter pollicetur, afferat meliora. Scaligerianas ergo tabulas, quas ipse in cælum effert laudibus, paulò attentius inspiciamus. Primum igitur, quod ad superiorem tabellam 19. annorum vnius cycli à 1577. ad 1595. attinet, tuam, doctissime Scaliger, constantiam desidero. Neque enim eam cum tuo cyclo Epactarum perpetuo, aut doctrina conuenire reperio. Nam cum in tabula iustæ periodi tropicæ aureo numero 1. respondere velis Epactam 1. ab anno 1601. amabo te, cur anno 1577. qui ab illo 24. tantum annis abest, vt proinde in Luna mutatio fieri

nulla potuerit, eidem aureo numero 1. Epactam ij. tribuis? Aut si anno 1577. aureo numero 1. Epactam ij. addicis, cur anno 1601. eandem Epactam ij. eidem aureo numero 1. non assignas? Id enim vtique ratio postularet. An verò propterea aureo numero 1. Epactam ij. tribuendam censes anno 1577. vt Neomeniæ Iudaicæ seruias, quam in 29. Martij statuisti? Si hoc recipis, serpet error longius. Videbis enim plurimas Epactas reliquorum 18. annorum illius tabellæ mendosas existere. Nam quoties aureo numero 1. respondet Epacta ij. respondebunt ex tuo cyclo perpetuo alijs aureis numeris, durante eodem cyclo decemnouennali, Epactæ huiusce tabellæ, quam hoc loco subiecimus: quarum sanè Epactarum plurimæ ab ijs, quas in illa tua tabella notasti, penitus discrepant.

Aur.num.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ep.cyc.perp.	ij	xiij	xxiiij	v	xvj	xxvij	viij	xix	o	xj
Epact. Scal	ij	xij	xxiij	v	xvj	xxvj	vij	xix	xxix	xj

Aur.num.	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Ep.cyc.perp.	xxij	iij	xiiij	xxv	vj	xvij	xxviij	ix	xx
Epact.Scal.	xxj	iiij	xiiij	xxiiij	vj	xviij	xxviij	ix	xx

En huiusce tabellæ Epactæ decem solum locis cum tuis Epactis congruunt, nimirum in cycli annis 1. 4. 5. 8. 10. 13. 15. 17. 18. 19. In cæteris discrepant. Quòd si anno 1577. aureo numero 1. tribuatur Epacta 1. quemadmodum ab anno 1601. vt pár est, (hoc quippe anno, cum nullus adhuc dies, præter 10. reiectus sit, Luna nondum æquatione eget.) multò maior differentia apparebit, vt hæc altera tabella demonstrat.

Aur.

Aur. num.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ep. cyc. perp	j	xij	xxiij	iiij	xv	xxvj	vij	xviij	xxix	x
Epact Scali.	ij	xij	xxiij	v	xvj	xxvj	vij	xix	xxix	xj

Aur. num.	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Ep. cyc. perp.	xxj	ij	xiij	xxiiij	v	xvj	xxvij	viij	xix
Epact. Scali.	xxj	iiij	xiiij	xxiiij	vj	xviij	xxviij	ix	xx

Videsne, in ſeptem duntaxat locis, nimirum in cycli annis 2.3.6.7.9.11.14. Epactas conuenire? Et quidem in aureis numeris 12. & 16. differentiam eſſe duarum vnitatum? quod eſt perabſurdum, vt mox calculus docebit. Ad hæc, Epactam iiij. aurei numeri 12. procreatam eſſe ab antecedente Epacta per adiectionem 13. vnitatum? quod omnino prodigioſum eſt, & à Nouiluniorum ratione alieniſſimum. Dices, id factum eſſe interuentu biſſexti: audio. ſed hoc quoque dic. Cur idem factum non eſt annis 4. 8. 16. qui etiam ſunt biſſextiles? Cur deteriore conditione (tuis verbis utor) erunt hi, quam ille? Certè Lunationes cuiuſuis anni à proximè ſuperioris anni Lunationibus verſus menſium initia recedere non poſſunt longius, quam 11. diebus, ad ſummum 12. anno biſſextili: cum Epacta unius anni ſit D. 10. H. 15. Min. 11. Sec. 22. ſi communis ſit; ſin autem biſſextilis, D. 11. Hor. 15. Min. 11. Sec. 22. vt in Apologia lib. 2. cap. 6. declarauimus. At Lunationes per tuas Epactas anni 12. notatæ diſtant 13. diebus à Lunationibus anni 11. quæ ab Epactis indicantur, ijs menſibus exceptis, qui duas Epactas o. xxix. eidem diei aſcribunt. Hoc manifeſtum eſt in Maio, & Aprili. Nam ab Epacta xxi. in Maio,

quæ Nouilunium anno 11. monstrat, ad Epactam iiij. quam anno 12. Nouilunium notare vis in Aprili, numerantur dies 13. cum tamen calculus differentiam duorum horum Nouiluniorum mediorum, exhibeat tantum dierum 11. hor. 15. min. 11. Sec. 21. qui numerus duodecim diebus est minor, nedum tredecim. Age sis, calculum consulamus. Anno 1587. Nouilunium medium Maij incidit in diem 6. Hor. 23. Min. 50. Sec. 31. Anno verò 1588. Nouilunium medium in Aprili contingit die 25. Hor. 8. Min. 39. Sec. 10. cum tamen tua Epacta iiij. illud reponat in diem 25. multò ante Nouilunium medium, quod diei 26. tribuendum est. Iam si dies Aprilis 25. Hor. 8. Min. 39. Sec. 10. detrahamus ex diebus Maij 6. hoc est, ex diebus Aprilis 36. Hor. 23. Min. 50. Sec. 31. relinquetur dicta differentia Dierum 11. Hor. 15. Min. 11. Sec. 21. Vbi, quæso, hic est differentia 13. dierum? At credo solum id est in Nouilunijs medijs dictorum annorum, non etiam in veris. Immo nihilo minus in his, quam in illis: cum neque Nouilunia vera eorundem duorum annorum, ac mensium per totos 12. dies inter se distent, vt ex Ephemeridibus Io. Antonij Magini constat. Vides, in quos laqueos Neomeniæ Iudaicæ te induxerint, vnde nunquam te expedire possis? vt nimirum Nouilunia cælestia præuenias, & vnum ab altero longius disiungas, quam ratio postulat: quod nihil est aliud, quam totam Nouiluniorum rationem confundere, ac perturbare.

SED conferamus quoque eorundem annorum nonnullas tuas quartasdecimas cum nostris, & cum plenilunijs medijs, vt videamus, vter nostrum rectius ex vsu Ecclesiæ Epactas ordinauerit in Calendario, rectiusq. Epa-

ctas eligat ad Nouilunia Ecclesiastica demonstranda: vt hinc quoque appareat, Nouilunia abs te non esse rectè notata: & sine causa æquabilem progressum Epactarum per vndenarium numerum à te interruptum esse, vt Nouilunia aliter disponeres. Hanc enim solum causam pro te afferre potes, cur Epactæ prædictorum 19. annorum ab Epactis cycli perpetui differant, & non æquabiliter per 11. progrediantur. Nam cum ita sint Nouilunia instituenda, (vti in Apologia lib.2. cap. 6. docui.) vt Lunæ xiiij. non præcurrant plenilunia biduo, ne si dies quartadecima insequens foret Dominica, Pascha ante plenilunium celebraretur: ex calculo deprehendemus, te hoc perrarò seruasse. Ecce tabellam cum Epactis, Lunis xiiij. & plenilunijs medijs.

Anni Domini	Aur. numerus	Epactæ Greg.	Epactæ Scali.	Lun. xiiij Gregor.	Lun. xiiij Scalig.	Plenilunia media	Dies, quibus xiiij. Sca. præueniunt plenil.
1577	1	1	2	12. A	11. A	12. A. H. 10	2
1581	5	15	16	29. M	28. M	29. M. H. 10	2
1586	10	10	11	3. A	2. A	3. A. H. 8	2
1588	12	2	4	11. A	9. A	10. A. H. 14	2
1589	13	13	14	31. M	30. M	0. A. H. 1	3
1591	15	5	6	8. A	7. A	8. A. H. 5	2
1592	16	16	18	28. M	26. M	27. A. H. 14	2
1593	17	27	28	16. A	14. A	15. A. H. 12	2
1595	19	19	20	25. M	24. M	25. M. H. 5	2

Ascribimus plenilunium, quod post meridiem euenit sequenti diei, ex doctrina omnium, qui de Computo scripserunt. quod nec tu quidem inficiaberis, quippe cum N-

nilunium, quod 18 horis subsequitur occasum Solis præcedentem, diei sequenti attribuas. Quando igitur tua xiiij. duobus diebus pleniluniū antecedit, scito te cōtra Canones peccare. Nam si Luna tua xv. esset Dominica, celebrares Pascha ante plenilunium, scilicet in vera Luna xiiij. quod per canones non licet. Quādo verò tribus fermè diebus tua. xiiij. præcurrit pleniluniū, vt fit anno 1589. celebraretur Pascha biduo ante pleniluniū in Luna xiij. ante Pascha Iudæorum. quod magis absurdum est. Sed fortasse dices. quid vestra Luna xiiij. nihilne eo anno anticipat? Anticipat illa quidem aliquantulum, sed tamen die integro minus, quam tua. quod quidem fit ex natura cycli. Neque enim cyclus quocunq; modo in Calendario ordinatus omnia incōmoda vitare potest: Vnū illud curare summo studio debemus, vt ita disponatur, vt quā paucissima errata contineat. quod cōfidimus nos in Calēdario Gregoriano assecutos; cū multo pauciora in eo notentur errata, quā in tuo: vt partim ex supradicta tabella annorum 19. constat, partim etiā, & multo euidentius, in examine tabulæ tuæ æquationis iustæ periodi tropicæ planum fiet. In hisce porrò 9. annis superioris tabellæ, etiamsi non tua Luna xv. sed xvi. esset Dominica, celebraretur tamen Pascha post Lunam xv. (vt tu falsò, & contra Canones faciendum esse decreuisti,) in ipso plenilunio. quod tamen pernegas licere. Quocirca in id ipsum induis quod timebas. Siue ergo post Lunam xiiij. siue post xv. Pascha proxime celebretur, constat Neomenias tuas Iudaicas in prædictis 9. annis falsas esse. Quin etiam, quod intolerabilius est, & contra omnes Computi scriptores, in eisdem 9. annis collocas Epactas in illis diebus, quibus Nouilunia media contingunt. Habes igitur,

mi Iosephe, quam falsa, & fallax sit tua illa tabella 19. annorum: quam tamen fundamentū statuis tabulæ æquationis iustæ periodi tropicæ: ac proinde necesse est eam, cum tam infirmo nitatur fundamento, planè esse ruinosam. quod iamiam ex eius examine manifestum erit.

PRINCIPIO *igitur animaduerto, te in mutatione Epactarum aureo numero 1. respondentium neque rationē habuisse anticipationis Nouiluniorum, quam in 304. annis affirmas contingere, neque dierum exemptorum, quorum singuli mutationem exposcunt Epactæ currentis in Epactam inferiorem. qui sane error maximus est, & familiam ducit. Nam antequam ab Epocha, siue radice elapsi sint anni 304. toties mutanda erit Epacta currens in inferiorem, quot dies exempti fuerint. At quoties anni 304. elapsi fuerint, tot vnitates ex numero dierum reiectorum detrahendæ erunt, vt reliquus numerus indicet, quot vnitatibus minor Epacta, vel inferior, sit assumenda. quod non seruasti, sed solum Neomenijs Iudaicis superioris tabellæ 19. annorum fidem habuisti: quæ te in fraudem, vti prædiximus, impulerunt. I nunc, & crede Iudæis, vt tuæ credulitatis pretium feras. At vide fraudem, in quam ex Neomenijs Iudaicis incidisti. Ab anno 1581. ad 1733. nondum sunt elapsi anni 304. ideoq. Luna æquatione non eget. Cum ergo anno 1733. dies vnus eximatur, mutanda erit Epacta 2. cum aureo numero 1. currens (quandoquidem aureo numero 5. anni 1581. respondet Epacta xvj.) in inferiorem 1. quod abs te factum est, & rectè. Deinde neque ab anno 1584. ad 1869. numerātur anni 304. Cum ergo anno 1869. alius dies eximatur, ac proinde tunc duo sint dies reiecti post*

correctionẽ, sumenda esset Epacta xvij. duabus vnitatibus minor, quã Epacta xix. currens cum aureo numero 8. anni 1584. Quocirca aureo numero 1. respondere deberet Epacta o. vel *. non autẽ Epacta 1. vt in tabula habes. Rursus ab anno 1583. ad 2001. ablati erunt 3. dies, et anni 304. numerantur semel: idcirco assumenda foret Epacta v. binario minor, quã Epacta vij. quæ anno 1583. aureo numero 7. te auctore, respõdet, hoc est, Epacta aurei numeri 1. deberet esse 29. non autẽ o. vt tu vis. Deinde ab anno 1587. ad 2537. cõtinentur anni 304. ter. Dempto ergo ternario ex 7. diebus, qui tunc erunt sublati, remanent 4. Atque tot vnitatibus minor Epacta assumenda esset, quã 21. quæ aureo numero 11. anni 1587. respondet, hoc est, Epacta 17. ac proinde aureo numero 1. Epacta 27. assignanda, cum tamen Epacta 29. à te tribuatur. Præterea ab anno 1595. ad 3609. putantur anni 304. sexies. Ergo si demas senarium ex 15. diebus, qui tunc erunt exempti, remanent 9. Igitur ex Epacta 20. quæ aureo numero 19. anni 1595. respõdet, auferenda sunt 9. vt remaneat Epacta xi. eidem aureo numero 19. respondens anno 3609. ideoque aureo numero 1. debebitur Epacta 23. & tamen tu aureo numero 1. Epactam 21. tribuis. Viden quantæ, & quam graues existant ruinæ? Denique si eodem modo alios annos tabulæ iustæ periodi tropicæ examinare velimus, accipiendo ex tua tabella 19. annorum, annum qui eundem habeat aureum numerum cum anno assumpto in tabula iustæ periodi, deprehendemus, te valde rarò Epactam aureo numero 1. tribuere, quam ratio anticipationis, & postpositionis Lunæ requirit. Quæ autem est alia causa erroris tanti, & tam longè lateq. diffusi, nisi

quod

quod Epactas solum addixisti Nouilunijs Iudaicis? Ex quo intolerabiles errores in Nouilunijs, & Lunis xiiij. existant, necesse est, vt tabula subiecta 50. annorum declarat: in qua primo loco annos Domini descripsimus: deinde aureos numeros eorundem. Tertio Epactas Calendarij Gregoriani. Quartus ordo Epactas, quæ per Epactas aureo numero 1. respondentes in tabula iustæ periodi, ex cyclo Epactarum perpetuo eruuntur, continet. Quintus Lunas xiiij. quas in Calendario Gregoriano Epactæ notant. Sextus Lunas xiiij. Scaligerianarum Epactarum. Septimus plenilunia media secundum intercalationem Calendarij Gregoriani. Octauus eadem plenilunia ad intercalationem Scaligeri. Nonus literas dominicales complectitur ex methodo Gregoriani Calendarij. Decimus easdem literas iuxta Scaligeri methodum offert. In vndecimo dies secundum æquationem Calendarij Gregoriani reiectos; & in duodecimo denique dies iuxta Scaligeri æquationem exemptos notauimus. Quotiescunque autem tuæ lunæ xiiij. duobus diebus præcurrunt oppositiones medias, fatearis necesse est, Epactas te perperam inuestigare, easdemque non recte in Calendario ordinare, vt supra in examine tabellæ annorum 19. ab anno 1577. vsque ad annum 1595. dictum est: quandoquidem falso per eas Lunæ xiiij. inueniuntur. Plenilunium porro in diem aliquem incidens post meridiem, assignandum est sequenti diei, vt supra etiam monuimus. Calculus vero oppositionum mediarum institutus hic est, sicuti & alibi, per tabulas Epactarum; quas in Apologia lib. 2. cap. 6. condidimus. à quo calculo non multum discrepat ille, qui fit per Nouilunia 76. annorum, quem Paulus Middelburgensis tradit.

Anni Domini	Aureus Numerus	Epactæ Gregorianæ	Epactæ Scaligerianæ	Lunæ xiiij Greg.	Lunæ xiiij Scali.	Plenilunia media Gregoriana	Plenilunia media Scaligeriana	Literæ Dom. Gregor.	Literæ Dom. Scalig.	Dies exempti Cal. Greg.	Dies exempti Cal. Scali.
						H. M.	H. M.				
1715	6	25	26	18.A	16.A	18. 4. A	17. 4. A	F	E	11	10
1734	6	25	26	18.A	16.A	17. 20. A	17. 20. A	C	C	11	11
1737	9	28	29	15.A	13.A	14. 11. A	14. 11. A	F	F	11	11
1753	6	25	26	18.A	16.A	17. 13. A	17. 13. A	G	G	11	11
1775	9	28	29	15.A	13.A	14. 21. A	14. 21. A	A	A	11	11
1783	17	26	27	17.A	15.A	16. 9. A	16. 9. A	E	E	11	11
1791	6	25	26	18.A	16.A	17. 22. A	17. 22. A	B	B	11	11
1794	9	28	29	15.A	13.A	14. 13. A	14. 13. A	B	E	11	11
1802	17	26	27	17.A	15.A	17. 2. A	16. 2. A	C	B	12	11
1813	9	28	29	15.A	3.A	15. 6. A	14. 6. A	C	B	12	11
1851	9	28	29	15.A	13.A	15. 15. A	14. 15. A	E	D	12	11
1859	17	26	27	17.A	15. A	17. 3. A	16. 3. A	B	A	12	11
1878	17	26	27	17.A	15. A	16. 20. A	16. 20. A	F	F	12	12
1897	17	26	27	17.A	15.A	16. 12. A	16. 12. A	C	C	12	12
1911	2	*	2	13.A	11 A	13. 7. A	1[illegible]. 7. A	A	G	13	12
1919	1	29	1	14. A	12.A	14. 20. A	13. [illegible]0. A	E	D	13	12
1938	1	29	1	14. A	12.A	14. 13. A	13 13. A	B	A	13	12
1957	1	29	1	14.A	12.A	14. 5. A	13. 5. A	F	E	13	12
1987	12	*	2	13.A	11.A	13. 2. A	12. 2. A	D	C	13	12
1995	1	29	1	14. A	12.A	14. 14. A	13. 14. A	A	G	13	12
2215	12	29	1	14. A	12.A	14. 8. A	13. 8. A	A	G	15	14
2219	16	13	15	31. M	29.M	31. 14. M	30. 8.M	C	B	15	14
2223	1	28	0	15. A	13. A	15. 21. A	14. 21.A	E	D	15	14
2234	12	29	1	. 4. A	12. A	14. 1. A	13. 1. A	E	D	15	14
2238	16	13	15	31. M	29.M	31. 1. M	30. 1. M	G	F	15	14

Anni

Anni Domini	Aureus Numerus	Epactæ Gregorianæ	Epactæ Scaligerianæ	Lunæ xiiij Greg.	Lunæ xiiij Scali	Plenilunia media Gregoriana	Plenilunia media Scaligeriana	Literæ Dom. Gregor.	Literæ Dom. Scalig.	Dies exempti Cal. Greg.	Dies exempti Cal. Scali.
						H. M.	H. M.				
2519	12	28	29	15. A	13. A	15. 9. A	14. 9. A	A	G	17	16
2537	11	17	19	27. M	25. M	27. 4. M	27. 4. M	F	F	17	17
2538	12	28	0	15. A	13. A	15. 1. A	15. 1. A	E	E	17	17
2557	12	28	0	15. A	13. A	14. 18. A	14. 18. A	B	B	17	17
2575	11	17	19	27. M	25. M	27. 13. M	27. 13. M	A	A	17	17
2594	11	17	19	27. M	25. M	27. 5. M	27. 5. M	E	E	17	17
2595	12	28	0	15. A	13. A	15. 3. A	15. 3. A	D	D	17	17
2910	4	28	0	15. A	13. A	15. 7. A	14. 7. A	E	D	20	19
2919	13	7	9	6 A	4. A	6. 5. A	5. 5. A	A	G	20	19
2957	13	7	9	6. A	4. A	5. 14. A	5. 14. A	B	B	20	20
2995	13	7	9	6. A	4 A	5. 23. A	5. 23. A	D	D	20	20
3014	13	7	9	6. A	4. A	6. 16. A	5. 16. A	B	A	21	20
3033	13	7	9	6. A	4. A	6. 8. A	5. 8. A	F	E	21	20
3071	13	7	9	6. A	4. A	6. 17. A	5. 17. A	A	G	21	20
3119	4	27	28	16. A	14. A	16. 21. A	15. 21. A	E	D	22	21
3138	4	27	28	16. A	14. A	16. 14. A	15. 14. A	B	A	22	21
3157	4	27	28	10. A	14. A	16. 6. A	15. 6. A	F	E	22	21
3195	4	27	28	16. A	14. A	16. 16. A	15. 16. A	A	G	22	21
3209	18	1	3	12 A	10. A	11. 11. A	11. 11. A	D	D	22	22
3247	18	1	3	12. A	10. A	11. 20. A	11. 20. A	F	F	22	22
3266	18	1	3	12. A	10. A	11. 12. A	11. 12. A	C	C	22	22
3285	18	1	3	12. A	10. A	11. 5. A	11. 5. A	G	G	22	22
4110	7	26	27	17. A	15. A	17. 11. A	16. 11. A	E	D	29	28
4710	18	24	26	18. A	16. A	18. 21. A	17. 21. A	B	A	34	33
4713	2	28	0	15. A	13. A	15. 12. A	14. 12. A	E	D	34	33

dit. Neglexi mus in hac tabula Minuta horarum, assumpta pro illis integra hora, quando numerum 30. superabant. Congessimus autem in hac, & sequentibus tabellis, tam multa exempla, non tam vt errores Epactarum Scaligerianarum ob oculos poneremus, quam vt Gregorianas Epactas rectè ex Canonum præscripto Lunas xiiij. Paschales indicare doceremus. quod quidem liquido apparebit, si Lunæ xiiij. Gregorianæ cum pleniluniis mediis Gregorianis, & Scaligerianæ quartadecimæ cum mediis pleniluniis Scaligerianis conferantur.

In his omnibus annis (omisi complures alios, quibus idem accidit. Aut enim satis exemplorum est, aut nescio, quid sit satis) tuæ Lunæ xiiij. duobus semper diebus nostras præcurrunt, totidemq. fermè diebus, interdum etiam tribus, (vt in annis 2575. 2594. 2595.) ante plenilunia occurrunt. Ex quo sequitur, si proximus dies insequens esset Dominicus, Pascha secundũ tuas Epactas, et ex præscripto Ecclesiæ (quæ semper eam solennitatem celebrat proximo die Dominico post Lunã xiiij. vt non semel ostendimus) celebrandũ fore vno die ante plenilunium, & interdum etiã biduo. quod contra Canones, ac decreta Patrũ esse, ne tu quidem negas, cum id ne in plenilunio quidem celebrari permittas. Immo etiamsi post Lunã xv. celebrandum esset Pascha, (quod mordicus cũ Mæstlino tenes) tamen illud in ipso plenilunio, quod non probas, vel etiam contra Canones, ante plenilunium celebrari posset. Constat igitur, Epactas tuas neque rectè esse ordinatas in Calendario, neque rectè ex tua tabula indagari, cùm earum quartædecimæ plus iusto oppositiones medias anteuertant. Quamuis autem error hic plerunque per literam Domini-

minicalem currentem, quæ quartamdecimam sæpenumero, plus biduo sequitur, emendetur, non tamen propterea Epactæ per se vitiosæ existimandæ non sunt. Quid quod, si tuo vteremur Calendario, re ipsa non semel Pascha celebraremus post Lunam xiiij. (quæ est vetus Ecclesiæ consuetudo) ante plenilunium? Contingeret hoc in annis 1737.1791.1859.1957.2575.2995.3195.3266. *In his enim omnibus litera dominicalis propria sequitur tuã Lunã xiiij. proxime, oppositio vero media non proxime; Et quidem anno* 2575. *duobus diebus Pascha anteuerteret mediam oppositionem. Quod si contendas, Pascha celebrandum esse post Lunam xv. ne in plenilunium incidat, (cuius tamen rei nullum auctorem, qui aliquid in hoc negotio videat, proferre potes) effugere non poteris. quin annis* 1734.1862.2238.2519.3033.3138.3209. *Pascha in ipso plenilunio celebrandum exhibeas. quod ipsum etiam continget, si Pascha post Lunam xiiij. (vt ratio postulat) celebretur: quia in his annis litera dominicalis biduo insequitur Lunam xiiij. in ipso plenilunio: sed apud nos hoc peccatum non est, qui secundum Canones Pascha in plenilunio celebrari posse scimus; sed apud te, qui id negas fieri oportere. In annis porro illis octo superioribus* 1737.1791.1859.1957.2575.2995.3195.3266. *nisi Pascha in Luna xv. celebrandum statuas, vt Canones, & decreta Patrum præscribunt, differes illud in Lunam xxij. contra omnes Computi scriptores, concilia, atque canones.*

SED *ecce tibi alios* 80. *annos, in quibus maiores errores committuntur, quippe cum in ijs tuæ Lunæ xiiij. nostras anticipent tribus diebus, interdum etiam quatuor.*

Anni

Anni Domini	Aureus Numerus	Epactæ Gregorianæ	Epactæ Scaligeriæ	Lunæ xiiij Greg.	Lunæ xiiij Scali.	Plenilunia media secundum intercal. Gregor.	Plenilunia media secundum intercal. Scalig.	Litera Domi. Greg.	Litera Dom. Scali.	Dies exempti Greg.	Dies exempti Scali.
						H. M	H. M				
1927	9	27	29	16. A	13. A	16. 8. A	15. 8. A	B	A	13	12
1946	9	27	29	16. A	13. A	16. 1. A	15. 1. A	F	E	13	12
1965	9	27	29	16 A	13. A	15. 18. A	14. 18. A	C	B	13	12
2231	9	26	28	17. A	14. A	17. 9. A	16. 9. A	B	A	15	14
2250	9	26	28	17. A	14. A	17. 2. A	16. 2. A	F	E	15	14
2546	1	27	29	16. A	13. A	16. 14. A	16. 14. A	B	B	17	17
2565	1	27	29	16. A	13. A	16. 7. A	16. 7. A	F	F	17	17
2601	18	3	6	10. A	7. A	9. 9. A	8. 9. A	D	C	18	17
2602	19	14	17	30. M	27. M	29. 18. M	28. 18. M	C	B	18	17
2603	1	26	29	17. A	13 A	17. 16. A	16. 16. A	B	A	18	17
2605	3	18	21	26. M	23. M	26 9 M	25. 9. M	F	E	18	17
2606	4	29	2	14. A	11. A	14. 7. A	13. 7. A	E	D	18	17
2607	5	10	13	3. A	31. M	3. 16. A	2. 16. A	D	C	18	17
2609	7	2	5	11. A	8. A	10. 22. A	9. 22. A	A	G	18	17
2610	8	13	16	31. M	28. M	31. 7. M	30. 7. M	G	F	18	17
2611	9	24	27	18. A	15. A	19. 4. A	18. 4. A	F	E	18	17
2613	11	16	19	28. M	25. M	27. 22. M	26. 22. M	C	B	18	17
2614	12	27	0	16. A	13. A	15. 19. A	14 19. A	B	A	18	17
2615	13	8	11	5. A	2. A	5. 4. A	4. 4 A	A	G	18	17
2617	15	*	3	13. A	10. A	12. 11. A	11. 11. A	E	D	18	17
2618	16	11	14	2. A	30. M	1. 19. A	31. 19. M	D	C	18	17
2619	17	22	25	22. M	19. M	22. 4. M	21. 4. M	C	B	18	17
2621	19	14	17	30. M	27 M	29. 11. M	28. 11. M	G	F	18	17
2622	1	26	29	17. A	13. A	17. 8. A	16. 8. A	F	E	18	17
2629	8	13	16	31. M	28. M	30. 23. M	29. 23. M	D	C	18	17
2630	9	24	27	18. A	15. A	18. 21. A	17. 21. A	C	B	18	17
2631	10	5	8	8. A	5. A	8. 6. A	7. 6. A	B	A	18	17

Anni

Anni Domini	Numerus Aureus	Epacta Gregoriana	Epacta Scaligeria	Lunae xiiij Greg	Lunae xiiij Scali.	Plenilunia media secundum intercal. Gregor.	Plenilunia media secundum intercal. Scalig	Litera D. m. Greg.	Litera Dom. Scalig	Dies exempli Greg	Dies exempli Scalig.
						H. M.	H. M.				
2633	12	27	0	16. A	13. A	15. 12. A	14. 12. A	F	E	18	17
2634	13	8	11	5. A	2. A	4. 21. A	3. 21. A	E	D	18	17
2635	14	19	22	25. M	22. M	25. 6. M	24. 6. M	D	C	18	17
2637	16	11	14	2. A	30. M	1. 12. A	31. 12. M	A	G	18	17
2638	17	22	25	22. M	19 M	21. 21. M	20. 21. M	G	F	18	17
2639	18	3	6	10. A	7. A	9. 18. A	8. 18 A	F	E	18	17
2641	1	26	29	17. A	13. A	17. 0. A	16. 0. A	C	B	18	17
2642	2	7	10	6. A	3. A	6. 10. A	5. 10. A	B	A	18	17
2643	3	18	21	26. M	23. M	26. 18. M	25. 18. M	A	G	8	17
2645	5	10	13	3. A	31. M	3. 1. A	2. 1. A	E	D	18	17
2646	6	21	24	23. M	20. M	23. 9. M	22. 9. M	D	C	18	17
2647	7	2	5	11. A	8. A	11. 7. A	10. 7. A	C	B	18	17
2649	9	24	27	18. A	15. A	18. 13. A	17. 13. A	G	F	18	17
2650	10	5	8	8. A	5. A	7. 22. A	6. 22. A	F	E	18	17
2651	11	16	19	28. M	25. M	28. 7. M	27. 7. M	E	D	18	17
2653	13	8	11	5. A	2. A	4. 13. A	3. 13. A	B	A	18	17
2654	14	19	22	25. M	22. M	24. 22. M	23. 22. M	A	G	18	17
2655	15	*	3	13. A	10. A	12. 20. A	11. 20. A	G	F	18	17
2658	18	3	6	10. A	7. A	9. 11. A	8. 11. A	C	B	18	17
2659	19	14	17	30. M	27 M	29. 20. M	28. 20. M	B	A	18	17
661		7	10	6. A	3. A	6. 2. A	5. 2. A	F	E	18	17
2662	3	18	21	26. M	23. M	26. 11. M	25. 11. M	E	D	18	17
2663	4	29	2	14. A	11. A	14. 8. A	13. 8. A	D	C	18	17
2665	6	21	24	23. M	[illegible]. M	23. 2. M	22. 2. M	A	G	18	17
2666	7	2	5	11. A	8. A	11. 0. A	10. 0. A	G	F	18	17
2667	8	13	16	31. M	28. M	31. 8. M	30. 8. M	F	E	18	17
2669	10	5	8	8 A	5 A	7. 15. A	6. 15. A	C	B	18	17

Anni

Anni Domini	Aureus Numerus	Epactæ Gregorianæ	Epactæ Scaligeria.	Lunæ xiiij Greg.	Lunæ xiiij Scali.	Plenilunia media secundum intercal. Gregor.	Plenilunia media secundum intercal. Scalig.	Litera Dom. Greg.	Litera Dom. Scalig.	Dies exempli Greg.	Dies exempli Scalig.
						H. M.	H. M.				
2670	11	16	19	28. M	25. M	20. 0. A	27. 0. M	B	A	18	17
2671	12	27	0	16. A	13. A	15. 21. A	14. 21. A	A	G	18	17
2907	1	25	27	18. A	15. A	18. 16. A	17. 16. A	B	A	20	19
2918	12	26	28	17. A	14. A	16. 20. A	15. 20. A	B	A	20	19
2926	1	25	27	18. A	15. A	18. 9. A	17. 9. A	F	E	20	19
2937	12	26	28	17. A	14. A	16. 13. A	15. 13. A	F	E	20	29
2945	1	25	27	18. A	15. A	18. 1. A	18. 1. A	C	C	20	20
2975	12	26	28	17. A	14. A	16. 22. A	16. 22. A	A	A	20	20
2983	1	25	27	18. A	15. A	18. 10. A	18. 10. A	E	E	20	20
2994	12	26	28	17. A	14. A	16. 14. A	16. 14. A	E	E	20	20
3002	1	25	27	18. A	15. A	18. 3. A	17. 3. A	C	B	21	20
3013	12	26	28	17. A	14. A	16. 7. A	15. 7. A	C	B	21	20
3021	1	25	27	18. A	15. A	17. 20. A	16. 20. A	G	F	21	20
3051	12	26	28	17. A	14. A	16. 16. A	15. 16. A	E	D	21	20
3059	1	25	27	18. A	15. A	18. 5. A	17. 5. A	B	A	21	20
3070	12	26	28	17. A	14. A	17. 8. A	16. 8. A	B	A	21	20
3214	4	27	29	16. A	13. A	16. 8. A	16. 8. A	B	E	22	22
3233	4	27	29	16. A	13. A	16. 1. A	16. 1. A	B	B	22	22
3271	4	27	29	16. A	13. A	16. 10. A	6. 10. A	D	D	22	22
290	4	27	29	16. A	13. A	16. 2. A	16. 2. A	A	A	22	22
309	4	27	29	16. A	13. A	15. 19. A	14. 19. A	F	E	23	22
4702	10	26	28	17. A	14. A	17. 9. A	16. 9. A	E	D	34	33
4721	10	26	28	17. A	14. A	17. 0. A	16. 0. A	B	A	34	33
4759	10	26	28	17. A	14. A	17. 9. A	16. 9. A	[illegible]	C	34	33
4778	10	26	28	17. A	14. A	17. 2. A	16. 2. A	A	G	34	33
4797	10	26	28	17. A	14. A	16. 18. A	15. 18. A	E	D	34	33

In

In omnibus hisce annis (alios plurimos, quibus idem euenit omisi, ne te exemplorum multitudine obruere velle videar.) tuæ Lunæ xiiij. nostras tribus semper diebus anteuertunt, totidemque fermè diebus, & interdum etiam quatuor, (vt in annis 2546. 2565. 2603. 2611. 2622. 2945. 2983. 3214. 3233. 3271. 3290.) rarò autem duobus tantũ, ante oppositiones medias occurrunt. Quocirca si proximus dies, hoc est, Luna tua xv. fuerit Dominicus, Pascha secundum tuas Epactas, & Canones, consuetudinemque Ecclesiæ, celebrabitur vno, vel duobus diebus, & interdum etiam tribus, ante plenilunium medium. quod absurdissimum est, atque inauditum. Quòd si in plenilunio celebrari non posset, vt tu falsò opinaris, sed post Lunam xv. nihilominus, si dies Lunam xv. insequens foret Dominicus, celebraretur vel in ipso plenilunio, quod tu non vis, vel vno die, aut etiam duobus ante plenilunium, contra Canones. Vides ergo, quam perperam tuæ Epactæ sint in Calendario collocatæ, translata Epacta 29. ex primo Aprilis in 31. Martij, &c. & quam falsò tabula tua iustæ periodi easdem suppeditet. Vides totam hanc tuam molem sua sponte labefactatam corruere. Neque hic res sistit. Non solum Epactæ tuæ per se non legitimum nobis Pascha exhibent, sed sæpenumero re ipsa nobis contra Canones, ac Patrum decreta celebrandum obtrudunt. Nam si Pascha celebrandum sit post Lunam xiiij. cycli, vt par est, & Canones præcipiunt, celebrabitur anno 2565. triduo ante oppositionem mediam: anno 2650. vno die: similiter & anno 2670. annis vero 2606. 2907. 3059. 4778. biduo. quo quid ineptius? Quòd si, vt tu falsò existimas, Pascha celebrandum esset post Lunam xv. differretur eisdem annis in Lunam xxij.

cycli. quod Canones vetant. Deinde annis 2231.2603 2630.2643.2647. 2667. 2945. 2975. 3002. 3290. anteuertet Pascha oppositionem mediam vno die, & quidem post Lunam xv. cycli: annis verò, 2610.2613. 2617.2637. 2661. 2671. 2918. 3070. 4721. in ipso plenilunio, etiam post Lunam xv. tuarum Epactarum celebrabitur. quod tamen sine causa perhorrescis. Porro (vide, quò progrediar) anno 2619. quo tibi Epactam est xxv. nullum legitimum Pascha habebitur. cur ita? quia hæc Epacta in Martio non est Paschalis, cum 6. diem Martij occupet, sed in Aprili, statuens suam xiiij. in 17. Aprilis. Cum ergo secundum tuam æquationem oppositio media cadat in 19. Aprilis, hor. 17. hoc est, in 20. diem, non erit Paschalis, cum diem 19. sequatur: sed potius oppositio Martij incidens in diem 21. hor. 4. id est, in diem 22. Paschalis erit. Cogetur ergo Scaliger eo anno Pascha celebrare secundo mense, & quidem non rectè, quod eius Luna xiiij. incidens in 17. Aprilis triduo oppositionem præcurrat. quod vitiosum est: quia ex natura sua Pascha post Lunam xiiij. posset celebrari die 18. si esset Dominica, duobus diebus ante plenilunium; vel (vt eius opinio fert) post Lunam xv. die 19. si foret Dominica, vno die ante plenilunium. Quanto igitur rectius nostra Epacta XXII. eo anno, constituens suam XIIII. in 22. Martij, exhibet Pascha in primo mense: quippe cum oppositio Martij, secundum nostram æquationem, fiat 22. Martij, hor. 4. nimirum post æquinoctium? quo quid rectius? Nec verò semel hic error tuam tabulam sequetur. Idem enim prorsus accidet anno 2638. Nam rursus tua Epacta erit XXV. cuius XIIII. Paschalis tenet diē 17. Aprilis: & tamen oppositio Aprilis cadens in diem 19. hor.

10. *non est idonea, cum dici 20. tribuenda sit, post diem 19. & quam tua XIIII. triduo antecedit. Quanto igitur melius nostra Epacta XXII. illius anni, collocans Lunam XIIII. in 22. Martij, Pascha proponit, cum ex nostra æquatione oppositio fiat 22. Martij post æquinoctium, ideoque ad primum mensem spectet? Anno autem 1646. tua Epacta erit 24. & vt vis, Paschalis in Martio. Cum ergo plenilunium Martij tunc fiat die 22. hor. 9. hoc est, die 23. cadet tua XV. in 21. Martij, biduo præueniens plenilunium. quod non expedit, ne Pascha celebrari possit ante plenilunium. At nostra Epacta eo anno erit XXI. cuius XIIII. notatur 23. Martij, vno die ante plenilunium, quod nobis cadit in diem 23. hor. 9. quo quid accuratius? Videsne, quanto felicius cum nostris Epactis, & æquatione actum sit? Neque hic sistit tuæ tabulæ error, sed serpit longius. Epactam 24. Paschalem statuis in Martio, quod omnino nouum est, cum nullus scriptorum, aut Patrum septimum diem Martij, cui apposita est Epacta 24. intra terminos Nouiluniorum Paschalium, quæ per cycli numeros inuestigantur, concluserit. quanto rectius nostra tabula eandem Epactam reponit in Aprili? consideremus, si placet, sequentes 16. annos, in quibus vterque nostrum Epactam XXIIII. vsurpat.*

An non vides, te in 12. mense, nos autem in primo Pascha celebrare? quippe cum tua plenilunia in Martio omnia præueniant diem 22. Martij, ac proinde veræ Lunæ xiiij. ante æquinoctij diem occurrant; nostra autem in Aprili non excedant 19. diem Aprilis, idcoque veræ Lunæ xiiij. non transcendant diem 18. Constat autem inter Computi scriptores, plenilunia Paschalia contineri in ali-

Anni Domini	Aur. numerus	Ep. Cal. Greg.	Epactæ Scalig.	Lunæ xiiij Greg.	Lunæ xiiij Scali.	Dies exêpti sec. æquat. Greg.	Dies exêpti sec. æquat. Greg.	Plenilunia media Pasc. secundum intercalationem Greg.	Plenilunia media Pasc. secundum intercalatione Scali.
								D. H.	D. H.
1609	14	24	24	18.A	20.M	10	10	18. 13. A	20. 6. M
1628	14	24	24	18.A	20.M	10	10	18. 6. A	19. 17. M
1647	14	24	24	18.A	20.M	10	10	18. 22. A	20. 10. M
1666	14	24	24	18.A	20.M	10	10	18. 15. A	20. 2. M
1685	14	24	24	18.A	20.M	10	10	18. 7. A	19. 19. M
2277	17	24	24	18.A	20.M	15	15	18. 7. A	19. 19. M
2296	17	24	24	18.A	20.M	15	15	18. 0. A	19. 11. M
2429	17	24	24	18.A	20.M	16	16	18. 20. A	20. 7. M
2448	17	24	24	18.A	20.M	16	16	18. 12. A	19. 23. M
2486	17	24	24	18.A	20.M	16	16	18. 21. A	20. 8. M
3488	12	24	24	18.A	20.M	24	24	18. 12. A	20. 0. M
4156	15	24	24	18.A	20.M	29	29	18. 6. A	19. 18. M
4175	15	24	24	18.A	20.M	29	29	18. 23. A	20. 10. M
4194	15	24	24	18. A	20.M	29	29	18. 16. A	20. 3. M
4566	7	24	24	18.A	20.M	32	32	18. 22. A	20. 9. M
4585	7	24	24	18.A	20.M	32	32	18. 14. A	20. 1. M

quo 29.dierum,qui à 22. Martij inclusiuè ad 19. Aprilis inclusiuè numerantur. Ex quo fit, vt illa, quæ diem 22. Martij antecedunt, ad vltimum mensem, & quæ diem 19. Aprilis transgrediuntur, ad secundum pertineant. Videsne igitur, doctissime Scaliger, in hac nostra tabella, quanta ex tuis Epactis, tuoque illo Canone nouo, Nouiluniorum Paschalium silua errorum existat? Venio nunc ad aliud genus erroris non leuius.

IN

IN superioribus tabulis Lunæ xiiij. methodi Scaligerianæ Lunas xiiij. Calendarij Gregoriani anteuertunt semper duobus, vel tribus diebus, interdum etiam quatuor: videamus nunc si placet, doctissime Scaliger, num tua tabula in iusta periodo tropica proponat etiam nobis aliquando Lunas xiiij. Gregorianis posteriores. Hoc enim si accidet; æquatio tua omni ex parte vitiosa deprehendetur, & falsa. Consideremus ergo insequentes 58. annos, in quibus Scaligerianæ Epactæ Gregorianis sunt binario minores, ac proinde Nouilunia, & quartasdecimas in Calendario per duos dies serius notant in Calendario, nisi quando eius Epacta est aliqua ex his quinque, 25. 26. 27. 28. 29. hæ enim solo vno die tardius ea monstrant; cum in tuo Calendario per vnum diem sursum sint promotæ.

Vbi primum vehementer miror; quid tibi doctissime Scaliger in mentē venerit; Nouilunia per totum biduum versus fines mensium detrudere ab anno 3609. vsque ad annum 3745. cum solum vnus dies ex anno 3608. reiectus fuerit. Quippe propter vnum diem exemptum, Nouilunia per vnum diem descendere coguntur in Calendario, non per duos, nisi velis dicere; eadem Nouilunia ab anno 2477. ad annum 3609. quæ duobus diebus ab eius Epactis citius notabantur, falsa fuisse, quod non arbitror te dicturum, ne tua tabula iustæ periodi tropicæ funditus corruat. Iam nihilominus mirabile mihi videtur, quod in annis deinde 132. proximè insequentibus, hoc est, ab anno 3745. ad annum 3877. eadem Nouilunia rursum per duos dies versus mensium initia retro agas. Nā propter diem ex anno 3744. ablatum, si Luna non egeat æquatione, per diem descendere deberent Nouilunia, non autem per biduum ascendere: si verò æquatione egeat, in

Anni Domini	Aureus Num.	Epactæ Greg.	Epactæ Scalig.	Lunæ xiiij. Greg.	Lunæ xiiij Scali.	Dies exemptii iuxta vtriusq; intercalat.	Plenilunia media iuxta vtriusque intercalcationē	Literæ Dom.
							D. H.	
3609	19	11	9	2. A	4. A	25	2. 7. A	D
3612	3	15	13	29. M	31. M	25	29. 22. M	AG
3613	4	26	24	17. A	20. M	25	17. 19. A	F
3616	7	9	27	14. A	15. A	25	14. 11. A	C B
3617	8	10	8	3. A	5. A	25	3. 19. A	A
3620	11	13	11	31. M	2. A	25	31. 11. M	E D
3621	12	24	22	18. A	22. M	25	12. 8. A	C
3622	13	5	3	8. A	10. A	25	8. 17. A	B
3624	15	27	25	16. A	17. A	25	15. 23. A	GF
3625	16	8	6	5. A	7. A	25	5. 8. A	E
3626	17	19	17	25 M	27. M	25	25. 17. M	D
3628	19	11	9	2. A	4. A	25	1. 23. A	B A
3632	4	26	24	17. A	20. M	25	17. 12. A	D C
3633	5	7	5	6. A	8. A	25	6. 21. A	B
3636	8	10	8	3. A	5. A	25	3. 12. A	F E
3637	9	21	19	23. M	25. M	25	23. 21. M	D
3638	10	2	0	11. A	13. A	25	11. 18. A	C
3640	12	24	22	18. A	22. M	25	19. 1. A	A G
3641	13	5	[illegible]	8. A	10. A	25	8. 9. A	F
3642	14	16	14	28. M	30. M	25	28. 18. M	E
3644	16	8	6	5. A	7. A	25	5. 1. A	C B
3645	17	19	17	25. M	27. M	25	25. 9. M	A
3647	19	11	9	2. A	4. A	25	2. 16. A	F
3648	1	23	21	21. M	23. M	25	22. 0. M	E D
3649	2	4	2	9. A	11. A	25	9. 22. A	C
3652	5	7	5	6. A	8. A	25	6. 13. A	GF
3653	6	18	16	26. M	28. M	25	26. 22. M	E
3656	9	21	19	23. M	25. M	25	23. 13. M	B A
3657	10	2	0	11. A	13. A	25	11. 11. A	G

Anni Domini	Aureus Num.	Epactæ Greg	Epactæ Scalig.	Lunæ xiiij Greg	Lunæ xiiij Scali.	Dies exempti iuxta vtriusq; intercalcat.	Plenilunia media iuxta vtriusque intercalcationem	Literæ Dom.
							D. H.	
3658	11	13	11	31.M	2.A	25	31. 20. M	F
3660	13	5	3	8. A	10.A	25	8. 2.A	DC
3661	14	16	14	28.M	30.M	25	28. 11.M	B
3663	16	8	6	5.A	7.A	25	5. 17.A	G
3664	17	19	17	25.M	27.M	25	25 2.M	F E
3666	19	11	9	2.A	4.A	25	2. 8. A	C
3668	2	4	2	9.A	11.A	25	9. 15. A	A G
3669	3	15	13	29.M	31.M	25	29. 23.M	F
3672	6	18	16	26.M	28.M	25	26. 15.M	C B
3674	8	10	8	3.A	5.A	25	3. 21. A	G
3676	10	2	0	11.A	13.A	25	11. 3. A	E D
3677	11	13	11	31.M	2.A	25	31. 12.M	C
3678	12	24	22	18.A	22.M	26	19. 10.A	B
3679	13	5	3	8. A	10. A	25	8. 19.A	A
3680	14	16	14	28.M	30.M	25	28. 3.M	G F
3682	16	8	6	5.A	7.A	25	5. 10.A	D
3683	17	19	17	25.M	27.M	25	25. 19.M	C
3684	18	*	28	13.A	14.A	25	12. 16. A	B A
3685	19	11	9	2.A	4.A	25	2. 1. A	G
3688	3	15	13	29.M	31.M	25	29. 16.M	DC
3690	5	7	5	6. A	8. A	25	6. 22.A	A
3692	7	29	27	14.A	15.A	25	14. 5.A	FE
3663	8	10	8	3.A	5.A	25	3. 14.A	D
3694	9	21	19	23.M	25.M	25	23. 22.M	C
3695	10	2	0	11. A	13.A	25	11. 20. A	B
3696	11	13	11	31.M	2.A	25	31. 5.M	AG
3697	12	24	22	18.A	22.M	25	19. 2. A	F
3698	13	5	3	8. A	10.A	25	8. 11.A	E
3699	14	16	14	28.M	30.M	25	28. 20.M	D

eodem die persistere, vt ratio Nouiluniorum exigit, & fusius à nobis in Apologia lib. 2. cap. 4. scriptum est. Quòd si in hisce 132. annis Nouilunia rectè notantur, necesse est, eadem in antecedentibus 136. annis falsò biduò serius indicata fuisse. Cæterum video, te rationem non habuisse æquationis anni solaris, ac Lunaris, in Nouilunijs collocandis, sed solum Neomeniarum Iudaicarum. quæ tibi omnium malorum causa fuit, vt partim docuimus, partim mox docebimus. Examinemus ergo tuas Lunas XIIII. harum enim maior ratio habenda est, quàm Nouiluniorum, propter Paschæ solennitatem, te ipso etiam auctore;) easque cum quartisdecimis Gregoriani Calendarij conferamus, vt studiosus lector cognoscat, quantò rectius, aptiusque Epactæ in Calendario Gregoriano collocatæ sint, earumque æquatio instituta, quàm in Scaligeriano. Id quod in præcedenti tabula præstitimus. Vbi perspicuè cernitur, Lunas XIIII. Calendarij Gregoriani sem per vno die anteuertere oppositiones medias, quemadmodum & in superioribus tabulis. quo quid iustius hoc in negotio excogitari potest? Lunas autem XIIII. Scaligeri subsequi ferè sempcr oppositiones medias duobus diebus; quo quid magis alienum à recta Paschatis celebratione potest afferri? Hinc fit, vt omnibus proximæ tabulæ annis Pascha ex præscripto Calendarij Gregoriani ritè, ac legitimè agatur; Dominica videlicet proxima post Lunam XIIII. vt Canones, præcipiunt: ex methodo autem Scaligeri, plerunque in quarta hebdomada, nimirum Luna XXII. XXIII. & XXIIII. quod Canones nullo modo patiuntur. Exempli causa. Anno 3609. Gregorianum Calendarium exhibet Pascha die 5. Aprilis, Dominica scilicet proxima post Lunam XIIII. At Scaligerianum

Pascha

Pascha reijcitur in 12. Aprilis, hoc est, in proximam Dominicam post eius Lunam XV. ac proinde in Lunam XXIIII. eoque amplius; cum Luna XV. siue oppositio occurrat die fermè 3. Similiter anno 3612. Pascha Gregorianum fiet prima die Aprilis, at Scaligerianum die 8 Aprilis. Luna XXIIII. Idemque de plurimis alijs annis eiusdem tabulæ dicendum est.

DEINDE *annis 3613. 3621. 3632. 3640. 3678. 3697. ex Scaligeriana methodo celebrabitur Pascha in vltimo mense, cum in illis plenilunium medium contingat non post æquinoctium, sed ferè semper ante, vt hæc subiecta tabella docet, qui sanè excusari non potest, quo minus grauissimus error censeatur.*

Anni Domini	Aur. num.	Epact. Scal.	Lunæ xiiij Scaliger.		Plenilunia media D.	H.	Mens.	Pascha Scaligeri post eius Lunam xv.		Litera Dominicalis
3613	4	24	20.	M	19.	7.	M	24.	M	F
3621	12	22	22.	M	20.	19.	M	28.	M	C
3632	4	24	20.	M	18.	7.	M	28.	M	D C
3640	12	22	22.	M	20.	12.	M	25.	M	A G
3678	12	22	22.	M	20.	21.	M	27.	M	B
3697	12	22	22.	M	20.	14.	M	24.	M	F

Sed fortasse dices: Quid? Vestra methodus omnemne vitat errorem? Fateor in annis 3621. 3678. 3697. oppositiones medias Aprilis ex nostra intercalandi ratione, contingere die 19. paulo post meridiem, vt ex superiori tabula constat; ita vt ad secundum mensem videantur pertinere, non ad primum: Veruntamen cum oppositiones mediæ mense Martio æquinoctium anteuertant, ac proinde

inde ad primum mensem pertinere nequeant, rectius pro Paschalibus oppositionibus assumuntur in Calẽdario Gregoriano illæ, quæ mense Aprili occurrunt: propterea quod minus est peccatum celebrare Pascha in secundo mense, quam in vltimo, cum hoc nominatim prohibitum sit, illud liceat. Atque hic error (si error dicendus est, qui vitari non potest) non accidit ex cycli vitio, sed quia in prædictis annis nulla oppositio media incidit in aliquem 29. dierum à 22. Martij inclusiuè ad 19. Aprilis inclusiuè, qui soli Pleniluniјs Paschalibus destinati sunt: adeo vt neque oppositio in Martio, neque in Aprili, Paschalis existat, sed illa ad vltimum mensem, hæc vero ad secundum pertineat. Quare cum earum altera sit assumenda, si Pascha illis annis celebrare velimus; erit potius, vt diximus, eligenda oppositio mense Aprili, quam Martio. Vides igitur, doctissime Scaliger, tuam illam præclaram methodum Neomeniarum Iudaicarum vitio iacere. Quod si te non mouet, vt eam oderis, ames licet sine riuali.

TRIA ex ijs, quæ dicta sunt, liquidò constare arbitror. Primum, quòd Scaliger (quod in tam ingenioso viro permirum est) in hac castigatione sua nihil omnino noui nobis obiecit, nihil admodum attulit, quod non tanto ante in conuentu de emendatione Calendarij prouiderimus, nihil denique, quod nos ipsi non iustissimis de causis reiecerimus. Deinde quod Calendarium à Scaligero propositum, vnà cum eius tabula æquationis in iusta periodo tropica, non vnum vitium, sed plurima, eaque non leuia, contineat. Postremò quod Gregorianum Calendarium iniuria à Scaligero, & alijs reprehenditur: quippe cum in eo æquatio tam anni Solaris, quam Lunaris, vnà cum Epa

ctarum

Harum distributione, ita instituta sit, vt omnia medijs motibus perbelle respondeant. quod in Calendario Scaligeri non cernitur. Declarant id superiores tabulæ, in quibus oppositiones mediæ Paschales ad multa annorum millia supputatæ sunt, quæ quidem Lunis quartisdecimis Calendarij Gregoriani mirifice congruunt, ab illis vero, quas Scaligeri Calendarium exhibet, multis modis dissident: propterea quod quartædecimæ ipsius oppositiones medias plus æquo, vel anteuertunt, vel subsequuntur, nostræ autē quartædecimæ ferè semper plenilunia media vno die antecedunt. quod Canonibus, & Computi scriptoribus mirum in modum congruit. Non est igitur, quod Scaliger tantopere de suo Calendario glorietur, idq. orbi Christiano vniuerso quasi diuinam quandam regulam, ac munus cæleste proponat. Interim tamen ingentes ei gratias & agimus & habemus. quia eius castigatio occasionem nobis præbuit Calendarij Gregoriani Astronomico plurimorum annorum calculo illustrandi: Qua ex re fiet, vt intelligant vniuersi, omnia in eo recte esse disposita, nullaque in re (quantum cycli natura patitur) ab ijs, quæ concilia, Patres, Canones, & Computi scriptores decreuerunt, dissentire. Porrò hæc tam accurata Scaligeri acutissimi pariter doctissimique viri castigatio magnam nobis spem facit, neminem post hac fore, qui Gregorianum Calendarium vlla labefactet ex parte, aut aliquid melius afferat; cum tantus ille vir non potuerit; qui vnus propemodum ex omnibus posse videbatur. Sed de his hactenus: ad Scaligeri perorationem veniamus.

SCALIGER.

a AMPLECTAMVR igitur hanc emendatisſimam formam: bisſexta æquabiliter tollantur alternis 132. 136. annis: Epactæ ordine suo in Calendario collocentur, idque à Calen-

à Calendis Martij, non à Calendis Ianuarij, vt exemplar Calendarii, quod dedimus, docet: neque binæ Epactæ in vnam cellam concolores, vel discolores stipentur: neque xxix. Epacta pro Epacta xxviii. in Calendis Aprilis annotetur: neque post vnicam Epactam Epacta ✱ ex continenti subiiciatur in omnibus mensibus, cùm alternis tantùm syzygiis hoc faciendum sit. Si hoc ita, vt diximus, ritè & ordine fiat: non solum nulla reprehensio, sed etiam maxima laus in auctores anni redundabit.

CLAVIVS.

a VNDENAM iste θεὸς ἐκ μηχανῆς ἐπιφανείς, qui inexplicabilem veluti tragœdiæ nodum sua auctoritate dissoluit? Næ ille si cognouisset ea, quæ paulò ante docuimus, longè aliter censeret. Nam & mendosissimam (auctoris pace dixerim) hanc formam esse, & bissextiles annos non solum facilius, verumetiam rectius per centurias annorũ in Calendario tolli: & Epactas non posse melius, quàm in Gregoriano Calendario sunt, collocari; & quidem initiò facto à Ianuario, non autem a Martio: denique binas interdum Epactas concolores, vel discolores, in vnam cellam non temerè stipari, planum fecimus. Quocirca cum omnia ritè & ordine facta sint, ex hac Scaligeri castigatione non solum nulla reprehensio, sed etiam maxima laus in auctores Calendarij redundauit.

SCALIGER.

b TOLLANTVR igitur vitia. Facessamus ab omni puerili velitatione, & id, quod in manu est, agamus. Omnibus in eam rem incumbendum est. Omnium enim interest. Quamdiu in forma recepta inerũt, quæ reprehendas, (sunt autem nimium quantum multa) qui ea adhuc nõ vtuntur, cur non vti debeant, semper allegare poterunt. Quòd si emendata proponatur, nihil causæ est, cur non ab omnibus recipiatur, cum Iuliana, quæ adhuc in multis Europæ partibus hæsit, vitio non careat.

CLA-

CLAVIVS.

b QVID faceres, mi Scaliger, aut diceres, si tot tantaq; in nostro Calendario vitia deprehendisses, quot quantaq; nos in castigatione notauimus tua? Sed tamē rectè mones. tollantur vitia, quæ certè tolli non possunt, nisi methodus à te inuenta tollatur. Facessamus sanè ab omni puerili velitatione. quod nunquàm profectò faciemus, nisi tua castigatio facessat. Denique quod in manu est, vt Gregorianum Calendarium orbis terræ consensu comprobatum sequamur, id agamus. Nimirum omnibus in eam rem incumbendum est. Omnium enim interest, vt tu præclarè mones. Etenim cum iam constet, in forma recepta nihil omnino esse, quod iure reprehendatur, qui ea adhuc non vtuntur, cur vti non debeant, posthac allegare non poterunt. Nam cum satis superquè emendata proponatur, nihil causæ est, cur non ab omnibus recipiatur: cum Iuliana, quæ adhuc in multis Europæ partibus hæsit, vitio non careat; illā autem, quam vir doctissimus, atque ingeniosissimus Iosephus Scaliger proposuit, multis magnisque vitijs non vacare, satis appareat. quamquàm Saxones, Anglos, Danos, aliosque populos nonnullos, à recipiendo Calendario Gregoriano haud sane illa causa retardauit, quod vitiosum esse censerent, sed hæresis, & odium Romani Pontificis. Calendarium igitur placet, auctor displicet. Nec dubito, quin libentissimis animis recepturi essent, si id pro Pontifice Cæsarem haberet auctorem. Vidi ego scriptum quoddā Kemnicij hæresiarchæ ad Landtgrauium Hassiæ virum Mathematicis egregiè excultum, vbi Calendarium haud obscurè commendat, aitque dignum esse, quod reciperetur, nisi à Pontifice Romano esset profectum. Misseret me istorum, qui quam rem propter auctorem maxime probare deberent,

rent, eam per se probatam improbant solummodo propter auctorem, ac tanquam contumaces filij odio optimi parentis, malunt paternis donis carere, quam frui. ita dum videntes ac volentes detrimentum capiunt, vnde emolumentum percipere cum alijs possent, vel ipsorum iudicio suæ stultitiæ, ac pertinaciæ pretium ferunt.

S C A L I G E R.

a HAEC autem, quam proponimus, elegantissima, emendatissima, tutissima, parabilissima sit.

C L A V I V S.

a Credimus, an qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?

NEQVE enim ego video, qui elegantissima sit ista ratio, quam anni vel solaris, vel Lunaris æquatio perturbata deformat: aut emendatissima, quæ, vt ostendimus, vitijs est cumulata: aut tutissima, quæ in fraudes inexplicabiles inducit: aut denique parabilissima, quæ propter inconstantiam tabularum, quibus nititur, innumerabiles habet difficultates. At vero ea, quam nos proposuimus, talis profecto est, vt minimè dubitem, quin iam tibi quoque, vt ceteris, & elegantissima, & emendatissima, & tutissima, et parabilissima videatur. Quod si adhuc tuæ te methodi forma delectet; licebit eam solus ames, me certe aut quenquam qui sapiat, æmulum non habebis.

S C A L I G E R.

b OBSECRO igitur eos, ad quos hæc emendare pertinet, vt abdicato omni odio, & omni querela, aut hanc formam admittant, aut meliorem comminiscantur.

C L A V I V S.

b *DESINE obsecrare, mi Scaliger. Abdicato enim omni odio, & iniusta querela, tuã istam formã attentius consideratã admittere nullo modo possumus. Nõ negamus nos errare potuisse. homines enim sumus. Sed si quid certi*

est in

est in rebus humanis, nos hac in re non errasse confidimus. Verisimilius quippe est, vnum in re sua falli ac decipi, quam multos iudicio non inferiores in aliena. Sane Lilianam methodum, vel ex huius tuæ formæ comparatione optimam esse comperimus; vt nihil attineat comminisci (quod fieri non posse arbitror) meliorem.

SCALIGER.

c NOSTRA enim non venditamus. Hoc vnũ, vt vitia tollantur, postulamus, contendimus, etiam atque etiã oramus.

CLAVIVS.

c NEC verò nos venditamus nostra, sed ea prinsquam ederentur in vulgus, omnibus orbis Christiani nobilibus Mathematicis examinanda proposuimus. quod testatur Compendium Calendarij ad Principes, & Respublicas transmissum. Gregorius autem Pont. Max. ex illorum sententia, communique omnium consensu nouum Calendarium sanxit. Hoc vnum, vt (quoniam vitia sublata sunt) discordia tollatur, postulamus, (vt tuis verbis vtar) contendimus, etiam atque etiam oramus.

Hæc habui, quæ non tam aduersus hunc Elenchum, siue castigationem Calendarij Gregoriani, quam pro Calendario Gregoriano, ac veritate scriberem. Oro, obtestorque Scaligerum virum ingenio, doctrinaq. præstantem, ne aliter ea accipiat, quam à me dicta sunt. Equidem nihil omnino dixi eo animo, vt de eius fama, cui consultum volo, detraherem, sed potius, vt hominem non minus industrium, quam ingeniosum, amicè, vt initio diximus, admonerem, ne alios præ se fœnum putet esse oportere. neu fretus ingenio, quo plurimum potest, præcipitem se ferri sinat: contraque ad veri, rectique patrocinium præclara illa naturæ, doctrinæque præsidia conuertat. Veritas interdum

terdum aliquantò me liberiorem in dicendo fecit, non nego. Habent hoc literarum studia, ac disputationes, vt sine ardore animi, & acrimonia quadam tractari pro dignitate non possint: præsertim cum veritas aduersus calumnias defendenda suscipitur. Quod si hominem refellere magis, quam veritatem tueri, propositum nobis fuisset, longè aliter hoc negotium transegissem. Sed quoniam veritatem ipse solā quæsiuisse in hoc Elencho præ se tulit, contentus fui & ego fallaces contra veritatem argumentationes refellere, ac profligare. Neque enim vereor, ne talis, tantusque vir, discussa errorum caligine, contentionis cupidior futurus sit, quam veritatis: præsertim cum humanum sit errare, errorem agnoscere & emendare, sapientis. Nec vero Scaliger hoc suo conatu nullam (mea quidem sententia, nisi quod in eo modestiam desidero) laudem ingenij tulit, vel quod in magnis & voluisse sat est, *vel quod Gregoriani Calendarij causam oppugnando illustriorem reddidit, atque meliorem.*

F I N I S.

Ego Claudius Aquauiua Societatis Iesu Præpositus Generalis opusculum P. Christophori Clauij aduersus Iosephi Scaligeri Castigationem Calendarij Gregoriani, à quatuor Societatis nostræ Theologis, ac Mathematicarum peritis recognosci atque approbari curaui. Quod propterea etiam approbo, vt imprimi possit, si ita placuerit Reuerend. D. Vicegerenti, ac Reuerendiss. Patri Magistro Sacri Palatij. Dat. Romæ. Die 6. Iulij 1595.

Claudius Acquauiua.

Vidi & perlegi ex commissione admodum R. P. F. Petri à Saragozá pro Magistri Sacri Palatij examen Christophori Clauij Bambergensis è Societate Iesu doctissimi Mathematici, in Iosephi Scaligeri elēchum & Castigationem anni Gregoriani, in quo multa quæ iuuent, nihil quod offendat reperio, simul cum modestia, & pietate Christiana singulari. Romæ, 1595. Die Kalendarum Iuliarum xij.

F. Alfonsus Ciacon.

ERRATORVM CORRECTIONES

Pag.	Linea		Errata,	Correctiones.
17	11	a fine	5501. iix.	4501. ix.
21	13	a fine	Epactæ	Epacta
21	8	a fine	Hipparchea	Hipparcheæ
48	10	a fine	τεσσαρεσκαιδεκατῖτας	τεσσαρεσκαιδεκατῖται
97	8		id potius	id potius sit
142	15		explicabiles	inexplicabiles

REGESTVM.

ABCDEFGHIK.

Omnes sunt quaterniones præter K *simplex folium.*

ROMAE, Apud Aloysium Zanettum, 1595.